

aile

DİYANET AYLIK DERGİ'SİNİN ÜCRETSİZ EKİDİR MART 2017

KUR'AN PERSPEKTİFİNDEN BABA FIGÜRLERİ

ÇOCUKLARA
ÖLÜMÜ
ANLATMAK...
AMA NASIL?

BEYAZDAN MAVİYE,
NİL'İN NİL OLDUĞU
ÜLKE: **SUDAN**

PANİK ATAK

TUTKUYA TUTUNMAK: **BAĞIMLILIK**

SELMAN KAYABAŞI İLE SÖYLEŞİ

Biz tarihteki
kahramanlarımızı
çocuklarımıza
sevdirmek için onları
zaten sevdikleri
şeyin peşinden
koşacaklardır

"İman edip de iyi işler yapanlar, Rablerinin izniyle içinde ebedî kalacakları ve zemininden ırmaklar akan cennetlere sokulacaklardır. Orada (birbirleriyle) karşılaştıkça söyledikleri 'selam' dır."

İbrahim, 14/23.

TUTKUYA TUTUNMAK: BAĞIMLILIK

En temiz kazanç hiç şüphesiz kişinin el emeği ile kazandığıdır. Kazancın helal olması ise onun meşru yollarla elde edilmesine bağlıdır. Geçimin helal yollardan sağlanması dinimizce ibadet olarak kabul edilmiş, bunun dışındaki yollara tevessül edilmesi kesin bir dille yasaklanmıştır. Şans ve kumar oyunlarının temel özelliği, hiçbir çaba ve emek sarf etmeden haksız yere kazanılmış olması, çalışıp üretme yeteneğini köreltmesidir. Bu tarz zararlı alışkanlıklar bazen taklit, özentî ve kötü çevre, bazen de merak ve kişilik zafiyeti yüzünden oluşur, zamanla bağımlılık hâline geliverir. Dr. Fatma Bayraktar Karahan, bu ayki penceremizde kumar ve şans oyunların zararının, sadece kişinin kendisiyle sınırlı kalmadığını bunun yanında toplumsal pek çok zararının da ortaya çıktığını belirtti. Karahan yazısında, kumar ve şans oyunları sebebiyle günümüzde pek çok ailenin huzurunun bozulduğunu, boşanmaların ortaya çıktığını, eş, dost ve akraba ilişkilerinin zayıfladığını, toplumda kavga ve düşmanlıkların yaygınlaştığını, bunun için anne ve babalara büyük görevler düştüğünü belirtti.

Eskiden aile meclislerinde ya da dostlar, akrabalar arasındaki ziyaretleşmelerde karşılıklı sohbet ve muhabbet, evlerin vazgeçilmezleri idi. Ne yazık ki bugün bunu söylemek pek mümkün değil. Aynı evi paylaşan aile bireyleri televizyon diliyle konuşur hâle geldi. Seyredilen dizi filmlerdeki karakterlerin ailemizi, sohbetlerimizi ve özel anlarımızı nasıl etkilediğini Sosyolog-Sistemik Aile Terapisti Hülya Akbul Çakır "Ayy... Tüh... Yazıııııııı" adlı yazısında dile getirdi.

102 yıl önce doğusuyla, batısıyla, güneyiyle kuzeyiyle bu vatan topraklarını savunmak için mücadele ederek Çanakkale'de şehit düşen ve isimlerini tarihe altın harflerle yazdıran kahraman şehitlerimizi minnet ve rahmetle andığımız bu ayda, onların aziz hatırasına ithafen Çanakkale'de "Müze işleten şalvarlı bir kadının hikâyesi"ne dikkat çekiyor yazar Betül Şatır. Yazar, Çanakkale savaşının izlerinin hâlâ silinemediği köylerden biri olan Bigalı Köyü'nde yaşayan Nurşen Tosun'un hikâyesiyle, savaşın manevi atmosferini bizlere yeniden hatırlatıyor.

Şüphesiz ailede çocukların eğitimi ve yetiştirilmesi sürecinde baba, yeri dolduramaz bir rol üstlenmektedir. Diyanet İşleri Uzmanı Dr. İsmail Erşahin "Kur'an Perspektifinden Baba Figürleri" başlıklı yazısında bebeklik döneminde anne ne kadar önemli rol üstleniyorsa, çocukluk ve gençlik dönemlerinde de babanın, çocukların kişilik gelişiminde vazgeçilemez bir konumda olduğunu anlattı bizlere.

Bu sayımızda yine keyifli bir söyleşimiz bekliyor sizleri. Kitaplarda okuduğu mekânların geçtiği coğrafyalara seyahat eden ve sonrasında gezdiği, gördüğü yerlerdeki anılarını yazıya geçiren bir yazar var karşımızda; Selman Kayabaşı. Aynı zamanda bir şair olan Kayabaşı yazdığı şiirlerinde "Allah varsa dert vardır" anlayışından yola çıkarak içinde birikmiş olan dertleri yazıya dökmeye çalışıyor bizler için.

"Sahabe Hayatları", "Yolgezerin Notları", "Geçmiş Zaman Olur ki", "Hayatın İçinden" köşelerimiz her ay olduğu gibi bu ayda da yine sizlerle buluşuyor faydalı yazılarla. Okurken öğrenebileceğiniz, öğrenirken de uygulayabileceğiniz dergimizin evlerinizde hayat bulması duasıyla...

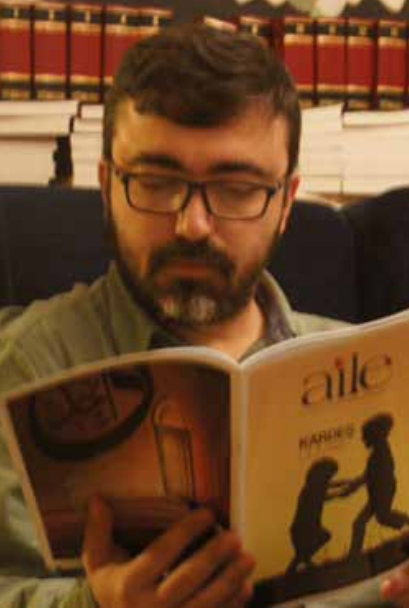
Dr. Faruk Görgülü

İÇİNDEKİLER

34 SELMAN KAYABAŞI İLE TARİH VE TARİHİ ROMANLAR ÜZERİNE

Fazıl Acar

"Okuduğum kitapları, yazacağım konuları, seyahat edeceğim şehirleri seçerken bir derdin peşinden gidiyorum, bu dert de özellikle Türk Müslüman Devleti'nin hâkimiyetinden çıkan coğrafyaların derdi, o dertle dertlenmek benim kul olduğumu, Müslüman olduğumu bana hatırlatıyor."

10 KISA KISA

Sümeyye Akyüz

58 SERBEST KÜRSÜ

Merve Ünallı

60 KIRKAMBAR

Murat Öztürk

61 SİZDEN GELENLER

62 BULMACA

M. Kâmil Yaykan

64 FOTOĞRAFIN ANLATTIKLARI

04

PENCERE

Dr. Fatma Bayraktar Karahan

TUTKUYA TUTUNMAK: BAĞIMLILIK

Çocuklarımızın "istediğim zaman bırakabilirim" kandırmacası ile bir defa oynayacağı bu oyunlar çok tahrip edicidir. Amaç bu bağımlılıkla hiç tanışmamalarıdır. Bu sebeple böyle bir karşılaşmanın hiç olmaması için dikkat edilecek bazı temel noktalara işaret etmekte fayda vardır.

12 PANİK ATAĞ (PANİK BOZUKLUĞU)

Prof. Dr. Salih Battal

anik atak, ani gelen, şiddetli bir korku, kötü şeyler olacak endişesi ve felaket hissidir.

16 AYY... TÜH... YAZIIIIKKK

Hülya Akbul Çakır

24 ÇOCUKLARA ÖLÜMÜ ANLATMAK... AMA NASIL?

Dr. Salih Aybey

22 KUR'AN PERSPEKTİFİNDEN BABA FİĞÜRLERİ

Dr. İsmail Erşahin

Aile bağının en önemli düğümlerinden birisinin "baba" olduğu bir gerçektir.

18 MÜZE İŞLETEN ŞALVARLI KADIN: NURŞEN TOSUN'UN HİKÂYESİ

Betül Şatır

28 MİLLETİN KAHRAMANLARI

Dr. Fatma Bayraktar Karahan

32 AFFEDİLMİYEN HARAM: KUL HAKKI

İbrahim Ethem Özer

"Kim bir kul hakkı yemişse derhal o kardeşi ile helalleşsin."

38 MESAFİYİ KALDIRAN TELEFONLAR

Canan Cehri Akyol

46 BEYAZDAN MAVİYE, NİL'İN NİL OLDUĞU ÜLKE: SUDAN

Saliha Dilmaç

50 ŞARKI SÖYLEYEMEM KULAĞIM NEMLİ

Hasan Karaca

52 HALLUKS VALGUS NASIL BİR RAHATSIZLIKTIR?

Prof. Dr. Alper Gökçe

56 SEZÂİ KARAKOÇ: BİRLİK ÇAĞRISI

40 RENKLERİN ÜLKESİ: FAS

Seher Meriç

Ülke ismi, kendi dilinde "El-Mağrip" yani en Batı'daki yer şeklinde geçse de diğer Avrupa ülkeleri arasında "Müslüman" anlamına gelen "Morocco" ya da "Maroc" olarak anılıyor.

44 BİR MÜCADELE KADINI: HAVLE BİNT SALEBE

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Esra Şahyar
Havle'nin mücadelesinin tesiri ile bir cahiliye geleneği ortadan kaldırılmış oldu.

54 SELÇUKLU'DAN BACIYAN- RUM'A KADINLAR

Bekir Erdem

Bacıyan-ı Rum teşkilatları Türk kültürünün ve İslam anlayışının hanımlar arasında yayılmasını da hızlandırmıştır.

57 SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ

Halil İbrahim Uzun

aile

Diyanet İşleri Başkanı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
DR. YÜKSEL SALMAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
DR. FARUK GÖRGÜLÜ

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
MUSTAFA BAYRAKTAR

Yayın Koordinatörleri
DR. FATMA BAYRAKTAR KARAHAN
SÜMEYYE AKYÜZ

Tashih
MUSTAFA BEKTAŞOĞLU

Arşiv
ALİ DURAN DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
EVEN Medya
www.evenmedya.com
iletisim@evenmedya.com

Baskı
İleri Haber Ajansı Tanıtım İletişim
Matbaacılık Yayıncılık ve Teknik
Hizmetleri A.Ş.
Tel: 0212 454 32 90

Abone İşleri
Tel : 0312 295 71 96-97
Faks: 0312 285 18 54
e-mail : dosim@diyanet.gov.tr

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü Üni-
versiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800, Çankaya/Ankara

Tel: 0.312 295 8661- 62
Faks: 0.312 295 61 92

Diyanet Aile Dergisi, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.

「PENCERE」

TUTKUYA TUTUNMAK: **BAĞIMLILIK**

DR. FATMA BAYRAKTAR KARAHAAN
Diyanet İşleri Uzmanı

"17 yaşımdan beri şans oyunları oynuyorum, 37 yaşıma girdim... Aslında iyi bir insanım ama oyun için, para bulmak için yemin mi etmedim, hırsızlık mı yapmadım, yalan mı söylemedim. Her defasında kurtulurum diyorum ama yenik düşünüyorum. Birkaç kez intihar etmeyi bile düşündüm bazen de elimde kaç param varsa son kuruşuna kadar oynadım... Çok kötü bir alışkanlık ve buna dur demenin zamanı geldi. Allah yardımcım olsun." (Mehmet K.)

"Aslında oynamak istemiyorum. Bu illetten kurtulmak istiyorum. Savaşıyorum, ama yenik düşünüyorum. Birçok kişi bize iradesiz diyor. Haklılar ama... Kumar oynayınca kazansanız dahi uykudan rahatsız kalkarsınız, kaybetmeniz daha da kötü. Şeytanın alay ettiği insan gibiyiz..." (Ali D.)

"Kimsenin yüzüne bakamıyorum; itibarım, şahsiyetim kayboldu. Çocuğumun bile yüzüne bakamıyorum. Her şey dakikalar içinde oluyor hele bir de canlı oynanırsa daha tehlikeli, belki bu oyunlardan para kazanırım düşüncesi olan birileri okur da bunları, çekilen dertleri görür ve hiç bulaşmaz bu yola." (Ender Y.)

"Ben, evimi, ailemi, her şeyimi kaybettim; maalesef kurtulmaya çalışıyorum ama kurtulamıyorum. Şu anda 60 milyar daha borcum var ne yapacağım bilmiyorum!" (Serhat M.)

Davranışsal bir bağımlılık olan kumar ve şans oyunlarının ciddi tehlikeleri bulunduğu, üstelik tedavi gerektirdiği 18. yüzyılın başlarında tespit edilmiştir. 1980’de ise psikiyatrik hastalıklar tanı kitabında kontrol bozukluğu adı ile ve nihayet 2012’de literatüre bağımlılıklar kategorisinde bir hastalık olarak dâhil edilmiştir.

Bu bağımlılık türünün oluşturduğu tehlike ve tehdit ise içine düşülmeden fark edilememekte, toplum tarafından sadece “kötü bir alışkanlık” olarak görülmektedir. Oysa davranışsal bir bağımlılık olan kumar ve şans oyunlarının ciddi tehlikeleri bulunduğu, üstelik tedavi gerektirdiği 18. yüzyılın başlarında tespit edilmiştir.

Hepsi bir yardım çığılığı, çaresizlik ifadesi cümleler... Farklı yaşlarda, farklı ailelerde belki farklı şehirlerde yaşayan ancak içine düştükleri çıkmaz sokak aynı olan insanlar... Kumar ve şans oyunları bağımlıları... Kolay yoldan kazanma duygusu ve daha fazlasına sahip olma dürtüsünün beslediği, sonu her durumda hüsrana varan; yardıma, desteğe ve tedaviye ihtiyaç duyan bağımlılar...

Bağımlılık, “bir maddenin ya da bir etkinliğin, davranışın ruh ve/veya fiziksel sağlığı kötü yönde etkilemesine karşın kullanımının devam

edilmesidir” ve sanılanın aksine bağımlı olunan bir etkinlik, bir eylem, bir davranış şekli de olabilmektedir. Ancak toplumda davranışsal bağımlılıklara karşı madde bağımlılıkları gibi bir bilinç çoğu zaman yeterince gelişmemiştir. Bu bağımlılık türünün oluşturduğu tehlike ve tehdit ise içine düşülmeden fark edilememekte, toplum tarafından sadece “kötü bir alışkanlık” olarak görülmektedir. Oysa davranışsal bir bağımlılık olan kumar ve şans oyunlarının ciddi tehlikeleri bulunduğu, üstelik tedavi gerektirdiği 18. yüzyılın başlarında tespit edilmiştir. 1980’de ise psikiyatrik hastalıklar tanı kitabında kontrol

Maalesef şans oyunlarına, kumara ve son yıllarda form olarak değişse de içerik ve hissettirdiği duygular bakımından pek de farkı bulunmayan internet üzerinden bahis oyunları vb. oynamaya normal bakılabilmektedir.

bozukluğu adı ile ve nihayet 2012'de literatüre bağımlılık-kar kategorisinde bir hastalık olarak dâhil edilmiştir.

Adı literatüre bir bağımlılık, üstelik tedavi gerektiren bir hastalık olarak geçse de maalesef şans oyunlarına, kumara ve son yıllarda form olarak değişse de içerik ve hissettirdiği duygular bakımından pek de farkı bulunmayan internet üzerinden bahis oyunları vb. oynamaya normal bakılabilmektedir. Yeşilay Yönetim Kurulu Üyesi ve aynı zamanda Klinik Psikolog Mehmet Dinç: "Şans oyunları ve kumar oynamaya ilişkin toplumdaki bu yanlış bakışın oluşmasında eylemsel bağımlılıkların toplum tarafından kimyasal bağımlılıklardan farklı olarak algılanmasının; kumarın şans, talih ya da bahis oyunu gibi daha kabul edilebilir ve masum görünen isimlere büründürülmesinin ve dünya çapında çok sayıda ülkede devlet eliyle ulusal ya da yerel organizasyonlarla oynatılmasının etkili olduğunu" ifade etmektedir.

KAYBOLAN; ZAMAN, KAYNAK VE İRADE...

Toplumsal kabul yahut toplum nezdinde normalleşen bağımlılık daha olumsuz sonuçlara sebebiyet vermekte, bağımlıların sayısını da hızla artırmaktadır. Zira bir tehdit olarak algılanmayan bu duruma ilişkin farkındalık da düşük olacaktır. Ayrıca bir anlamda "saklı bir bağımlılık" olması da bağımlının tedaviye ulaşmasını engellemektedir. Madde bağımlılığında

hastanın dış görünüşünden sorun fark edilebilirken davranışsal bağımlılıklarda bu çok güç olabilmektedir. Fark edilemeyen bu gecikme, oyundan bağımlılığa geçişi hızlandırmaktadır. Oysa sadece kötü bir alışkanlık olarak görülen bu davranışsal bağımlılık sonuçları bakımından diğer bağımlılıkları aratmayacak ölçüde tehlikeli ve kontrol edilemez niteliktedir. Söz konusu oyunlar sebebiyle içine düşülen ekonomik sorunlarla başa çıkamayan, iflas eden, ailesini kaybeden ve hatta hayatını sonlandırmak isteyecek kadar umutsuzluk ve çaresizliğe düşen insanlar bulunabilmektedir. Henüz bir bağımlılığa dönüşmediğinde dâhi kişinin en azından zamanını kaybettiği

İnsanı "yaşamın gerçeklerinden koparan" yoğun heyecan ve kazanma dürtüsünü besleyerek rasyonel davranmasını engelleyen ve nihayetinde iradesine hâkim olma yetisinin kaybolmasına neden olan bir durumdan söz edilmektedir.

aşıkardır. Üstelik kazansa bile bu kazanç sürekli olmayacağından kaynak kaybı da bu oyunlarda kaçınılmaz olarak yaşanır. Ancak bu kayıplar yanında çok daha tehlikelisi bu oyunların kişinin zihinsel işleyişinde oluşturacağı tahribattır. İnsanı "yaşamın gerçeklerinden koparan" yoğun heyecan ve kazanma dürtüsünü besleyerek rasyonel davranmasını engelleyen ve nihayetinde iradesine hâkim olma yetisinin kaybolmasına neden olan bir durumdan söz edilmektedir. Artık iradesine hâkim olamayan bağımlı, davranışını tüm olumsuz sonuçlarına rağmen devam ettirecektir. Oysa irade, insanın diğer tüm canlılardan ayrılmasını sağlayan en temel alameti fârikasıdır. Zamanını, ekonomik olarak birikimini, kaynaklarını ve nihayetinde iradesini kaybeden insan için pek çok sorunun da çıkacaktır. Evinin kirasını, çocuğunun okul taksitini, hastane ücretini, ailesinin nafakasını bir çırpıda harca yitiren; borçlanan, borçlarını ödeyemeyen; ortaya çıkan bu tabloyu yalanla, hırsızlıkla ve daha pek çok yanlış davranışla gidermeye çalışan bağımlılara sıklıkla rastlanılmaktadır.

EĞLENCE VE HEYECAN ARAYIŞI, DAĞILAN AİLELER...

Başta kısa süreli eğlence ve kazanç umudu ile girilen bu süreç zamanla kişiyi kontrol eden acımasız bir çarka, yok edici nitelikli bir sürece dönüştürebilmektedir. Bu durumdan hiç şüphe yok ki en çok etkilenenler bağımlının aile fertleri olmaktadır. Nitekim

Evlilik hayatında ekonomik durumdaki değişimler, borçlu olma durumu yanında eşlerin birbirine zaman ayırmasına engel böylesi bir "alışkanlığın" etkisi de dikkate alınırsa araştırmalarda tespit edilenden çok daha yüksek bir oranda şans ve kumar oyunlarının boşanmada etkisi olduğu kabul edilecektir.

patolojik kumar bağımlılığı tanımlanırken kullanılan "kişisel, ailevi veya mesleki hedefleri bozan" ifadesi oldukça anlamlıdır. (Amerikan Psikiyatri Birliği, 1995.) Öyle ya kaynakları, gelirleri, alacakları, verecekleri bir diğer ifadeyle ailenin ekonomik durumu tüm fertlerini ilgilendirmekte ve etkilemektedir. Bu sebeple de boşanma sebepleri arasında kumar ve şans oyunlarını görmek hiç de şaşırtıcı değildir. Evlilik hayatında ekonomik durumdaki değişimler, borçlu olma durumu yanında eşlerin birbirine zaman ayırmasına engel böylesi bir "alışkanlığın" etkisi de dikkate

alınırsa araştırmalarda tespit edilenden çok daha yüksek bir oranda şans ve kumar oyunlarının boşanmada etkisi olduğu kabul edilecektir. Üstelik hayatın stresinden bir kaçış, eğlenmek, kafa dağıtmak gibi nedenlerle başlanılan bu bağımlılık paranın kaybedilmesinde de kazanılmaya başlamaktadır. Kaybın telafisi sağlanır sağlanmaz devam edilmeyeceğine kendini inandıran bağımlı umutsuzluk, öfke ve suçluluk duyguları hissedecek bu ise aile ilişkilerini daha da olumsuz etkileyecektir. Tüm bu olumsuzluklara kumar ile alkol bağımlılığı arasındaki

Kaynakları, gelirleri, alacakları, verecekleri bir diğer ifadeyle ailenin ekonomik durumu tüm fertlerini ilgilendirmekte ve etkilemektedir. Bu sebeple de boşanma sebepleri arasında kumar ve şans oyunlarını görmek hiç de şaşırtıcı değildir.

ilişki de eklendiğinde şans ve kumar oyunlarının aile bütünlüğünü ne denli tehdit ettiği görülecektir.

Bu tür oyunların internet üzerinden oynanabilmesi son yıllarda sanıldığı kadar aksine sadece erkekler arasında değil kadınlar arasında da hızla yaygınlaşmasına neden olmuştur. Diğer yandan Devlet Denetleme Kurulu'nun raporunda yer alan bir araştırmaya göre özellikle 18 yaşın altında bulunan gençler arasında da artan rakamlar söz konusudur. Yasal yaş sınırı 18 olduğu hâlde bu sınırın altındaki genç ve çocukların %28,4'ü Sayısal Loto, %25,9'u Piyango ve iddia oynamakta, internetteki bahis sitelerine girişte de bu yaş grubunun önde geldiği görülmektedir. Bir defa oynamanın bile bağımlılık için büyük bir adım olduğu unutulmadan çocuklarımızın ve gençlerimizin bu tehlikeye karşı uyanık ve dikkatli olmasını sağlamalıyız.

ÇOCUKLARIMIZ BAĞIMLI OLMASIN!

Çocuklarımızın "istediğim zaman bırakabilirim" kandırması ile bir defa oynayacağı bu oyunlar çok tahrip edicidir. Amaç bu bağımlılıkla hiç tanışmamalarıdır. Bu sebeple böyle bir karşılaşmanın hiç olmaması için dikkat edilecek bazı temel noktalara işaret etmekte fayda vardır:

Sağlıksız ortamlar sağlıksız alışkanlıklara sebep olmaktadır. Bu sebeple uyumlu, huzurlu aile ortamının oluşması önemlidir. Anne babanın kendi aralarındaki uyum

ve huzur gibi çocukları ile yeterince ilgileniyor olmaları, çocuk-anne çocuk-baba iletişiminin sağlam kurulmuş olması gerekmektedir. Yeterli sevgi gösterilmeli, sınırları doğru ve net şekilde çizilmeli ve iletişim kanalları ebeveyni ile her daim açık tutulmalıdır. Zira kaygı bozukluğu, düşük özgüven, problemlerle yetersiz başa çıkma becerisi ve aile ihmali gibi sebepler böylesi bağımlılıklara yatkınlığı artırmaktadır.

Çocuk ve gençlerin enerjilerinin doğru yönlendirilmesi için fırsatlar oluşturulmalıdır. Spor yerine bahis oynamakla değil bizzat spor ile sanatsal aktivitelerle meşgul olması temin edilmelidir.

Çocuklarımızın yaygınlaşan online oyunlara ve internet üzerinden bahis sitelerine kontrolsüz girmelerine fırsat verilmemelidir. Bir yandan bu konuda onları bilinçlendirmek diğer yandan ücretsiz olarak "Güvenli İnternet Hizmeti"ne geçmek suretiyle tehlikenin evimizin içerisine de hükmetmesini engellemek gereklidir.

(bkz. www.guvenlinet.org)

Tüm bağımlılıklarda olduğu gibi arkadaş unsuruna da dikkat edilmelidir.

Çocuklarımızın arkadaşları yakından tanınmalı, aileleri ve kendileri ile de iletişim kurulmalıdır.

Tüm bağımlılıklarda olduğu gibi arkadaş unsuruna da dikkat edilmelidir. Çocuklarımızın arkadaşları yakından tanınmalı, aileleri ve kendileri ile de iletişim kurulmalıdır.

Kumar ve şans oyunları kişinin maddeyi, maddiyatı anlayışıyla da ilgilidir. Materyalist büyütülen, sahip olmayı mutluluğun temel şartı gören, anlık zevk ve heyecana kendini rahatlıkla kaptırabilen bir zihniyete sahip gençlerin bu bağımlılığa yatkınlığı daha fazla olacaktır. Bu sebeple çocuklarımızı yetiştirirken helal yoldan, çalışarak kazanmayı, harcamayı, ihtiyaç sahipleri ile elindekini paylaşacak denli merhamet ve cömertlik duygusuna sahip olmaları hususlarına dikkat edilmelidir. Hayatta anlamlı hedef ve amaçları olan gençler yetiştirmek de ailelere düşen vazifelerdendir.

ŞEYTAN İŞİ PİSLİKLER...

İnsanın dünya hayatındaki varlığına önemli anlamlar yükleyen, "insana ancak çalıştığının karşılığı olduğunu"

vurgulayan Kitabımız bu bağımlılığın tehlikesini ve çirkinliğini "şeytan işi pislik" olarak tanımlamaktadır. "Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar (putlar) ve fal okları şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan kaçının ki, kurtuluşa eresiniz." (Maide, 5/90.)

İnsanın emeğine saygısızlık, haksız kazanç ve umudun istismarı olan şans ve kumar oyunları, birileri kazanırken birilerinin kaybettiği, hak edilmeyen, çalışılmadan mal edinmeyi sağlamakta üstelik Kur'an'ın ifadesiyle toplumsal barışı da zedelemektedir. Ayet-i kerime: "Şeytan, içki ve kumarla sizin aranızda düşmanlık ve kin sokmak ve sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık bunlardan vazgeçtiniz değil mi?" buyurulmaktadır. (Maide, 5/91.)

İnsanların arasında düşmanlık oluşturacak ve insanın iradesini etkisizleştirecek şans ve kumar oyunları küçümsenmemeli, bağımlılığa giden yolun ilk adım ve ilk deneyimle başladığı da unutulmamalıdır.

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI'NIN KURULMASI

Dine dair işlerin yürütülmesi için kurumsal bir hüviyete her asırda ihtiyaç duyulmuştur. Ülkemizde de din hizmeti çalışmaları geçmişten günümüze hep bir kamu hizmeti olarak kabul edilmiştir. Osmanlı devletinde İslam dinine dair işler ve din hizmetleri, bir devlet görevlisi olan şeyhülislamın görevidir. Zor bir dönemde kurulan TBMM hükûmeti döneminde de din hizmetleri ihmal edilmemiştir. Osmanlı dönemindeki şeyhülislamlık ve Evkaf Nezaretî'nin hizmetlerini yerine getirmek üzere Şeriye ve Evkaf Vekâleti adı altında bir bakanlık yer almış ve 3 Mart 1924'te Diyanet İşleri Başkanlığı kuruluncaya kadar ülkede din hizmetlerini yürütmüştür. Günümüzde din hizmeti sunmanın bir gereği olarak cami dışı din hizmetlerinin önü açılmış, Başkanlık personelinin hizmet içi eğitimleri için gerekli alt yapı hazırlanmış, radyo ve televizyon kurulması Başkanlığa bir görev olarak verilmiştir. Başkanlık, toplumu din konusunda aydınlatma noktasında her türlü imkândan yararlanmaya memur edilmiştir.

Türk-Afgan Dostluk Antlaşması imzalandı.
(1 Mart 1921)

Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edildi.
(3 Mart 1924)

Ankara Radyosu yayın hayatına başladı.
(4 Mart 1934)

Türkiye Yeşilay Cemiyeti kuruldu.
(5 Mart 1920)

Telefon icadı edildi.
(10 Mart 1876)

Mehmet Akif Ersoy'un şiiri, TBMM'de İstiklâl Marşı olarak kabul edildi.
(12 Mart 1921)

Uranüs Gezegeni keşfedildi.
(13 Mart 1781)

Çanakkale Zaferi.
(18 Mart 1915)

Aşık Veysel vefat etti.
(21 Mart 1973)

Fatih Sultan Mehmet Han dünyaya geldi.
(30 Mart 1432)

ÖNEMLİ BİR İNSANLIK SORUNU: IRKÇILIK

Eski Yunan, Roma ve Mısır toplumlarında egemen ulusların kendilerinin doğal üstünlüklerine inanıp, kendilerinden olmayan ulusları ikinci sınıf insan olarak görmesiyle başlayan 'ırkçılık ve yabancı düşmanlığı' her geçen gün insanlığı daha fazla tehdit eden bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu soruna dikkat çekmek ve 21 Mart 1960 tarihinde Güney Afrika'da yaşanan kanlı Sharpeville Katliamı sebebiyle Birleşmiş Milletler 1966 yılında 21 Mart gününü "Uluslararası Irkçılıkla Mücadele Günü" ilan eder. İslam dini zulüm ve sömürüye yol açan tüm inanç ve düşünceler gibi ırkçılığı da yasaklamıştır. Allah Rasulü (s.a.s.)'de cahili bir âdet olan ırkçılığı sık sık gündeme getirerek eleştirmiş ve bu konularda uyarılarda bulunmuştur. "Irkçılık davasına kalkışan bizden değildir, ırkçılık üzerine savaşa giren de bizden değildir." (Müslim, İmare, 53, 54, 57.) buyurarak böyle bir kişinin yerini tespit etmiştir. Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap'a, beyaz renklinin siyaha, siyah renklinin beyaza bir üstünlüğü olmadığını, üstünlüğün yalnızca takva ile olduğunu da ilan etmiştir.

HER KİTAP YENİ BİR HAYAT

Harfler, heceler, kelimeler, sayfalar, kitaplar... Ve kitapların çoğalmasıyla birlikte okuruyla yazarını buluşturan kütüphaneler... Eski çağlardan beri insanlığın hizmetinde olan kütüphaneler ilk olarak Asurlular döneminde kurulmuştur. Kütüphaneler halka açık ve herkesin yararlanabileceği gibi evlerde oluşturulmuş kişiye özel de olabilir. İnternetin olmadığı dönemlerde ansiklopedilerin, kitapların değeri daha fazlaydı, kitaplar bilime giden yoldu, daha kıymetliydi. Yaşadığımız yüzyılda kütüphanelere ilgi azaldı gibi görülüyorsa da milli kütüphanelerimiz, halk kütüphanelerimiz, üniversite kütüphanelerimiz hatta gezici kütüphanelerimiz sayesinde insanlar kitaplarla buluşmaya devam ediyor. Mart ayının son Pazartesi günü ile başlayan hafta "Kütüphaneler Haftası" olarak kutlanır. Bu haftada kitap okumanın ve kütüphanelerin öneminden bahsedilir, kütüphanelerin sorunları ve çözüm yolları tartışılır, halka kütüphane bilinci aşılanmaya çalışılır. Okullarda, öğrencilere kütüphanelere geziler düzenlenerek, kütüphanede arama ve araştırma yapma yöntemleri gösterilir, kütüphanede nasıl davranılması gerektiği anlatılır.

BÖBREK SAĞLIĞINIZI ÖNEMSEYİN!

Böbrekler vücudumuzun boşaltım sistemini oluşturup, kandaki zararlı maddelerin atılmasını sağlayan en önemli organlardan biridir. Böbrek fonksiyonlarında oluşacak aksaklıklar sağlığımızı olumsuz yönde etkiler. Halsizlik, sık idrara çıkma, el ve ayaklarda şişme, idrar yaparken zorlanması, gece idrara çıkma gibi belirtiler böbrek hastalıklarının habercisi olabilir. Kronik böbrek hastalığının olumsuz sonuçlarını engellemenin en etkin yolu hastalığı önlemeye çalışmaktır. Bunun için; tuzun azaltılması, sağlıklı beslenme ve ideal vücut ağırlığının korunması, düzenli egzersiz yapılması, bol su içilmesi, sigara ve alkol tüketiminden kaçınılması, düzenli sağlık kontrollerinin yaptırılması, gelişmiş ilaç kullanılmaması, kişisel temizliğe dikkat edilmesi ve idrarın uzun süre tutulmaması gerekmektedir. Sağlıklı yaşam tarzı değişikliklerinin toplum tarafından benimsenmesi ve uygulanması hastalığın büyük oranda kontrolünü sağlayacaktır.

İTHAL MUZ MU? YERLİ MUZ MU?

İçerisinde en çok Potasyum, B1, B2, C, D, E, P vitaminleri ile fosfor, bakır, magnezyum ve demir bulunan muz oldukça besleyici ve lezzetlidir. Çoğu hastalığın da tedavisinde kullanılan muz; taze olarak yenildiği gibi, ikramların içerisinde, dondurmalarda ve muzlu süt olarak da tüketilebilir. Muz, midenin dostu olup gastrit ve ülser rahatsızlığına da iyi gelir. Uzmanlara göre vücudun ve beynin yorgunluğu muz sayesinde giderilir ve muz iyi bir enerji kaynağıdır. Tezgâhlarda pırl pırl gördüğümüz binlerce km uzaklıktan gelen ithal muzların yerli muza göre raf ömrü daha uzundur fakat parlak değil diye almadığımız benekli veya fazla olgunlaşmış yerli muz, antioksidan etkisi ile kansere karşı daha koruyucu yapıdadır. Yani muz ne kadar benekli ise o kadar anti kanserojen-antioksidan madde içeriyor demektir. Muz normalden fazla tüketildiği zaman kimi bünyelerde kabızlık, kimisinde ise ishale sebep olabilir. Şeker oranı yüksek olan muzun şeker hastaları tarafından da kontrollü yenmesi gerekir.

Panik Atak

(Panik Bozukluğu)

PROF. DR. SALİH BATTAL

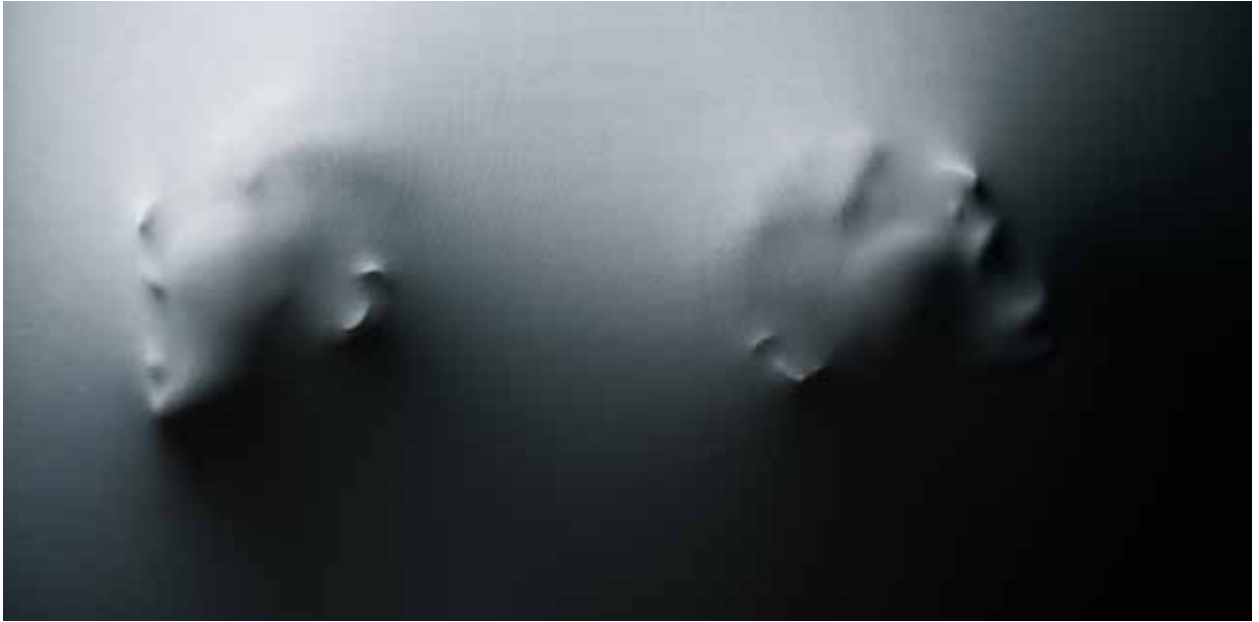
Ufuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı

Panik atak, ani gelen, şiddetli bir korku, kötü şeyler olacak endişesi ve felaket hissidir. Herhangi bir nedene bağlı olarak (asansörde, uçakta, metroda, tünelde, M.R. çekilirken, açık alanda vs.) veya durup dururken, hiçbir nedene bağlı olmadan ortaya çıkan ölüm korkusu, kalp krizi geçirme, bayılacak gibi olma, kontrolünü kaybetme veya aklını kaçıрма korkusu-

dur. Bu sürecin günlük, haftalık ve aylar içinde yinelenmesine panik bozukluğu adı verilir. Panik atakta fiziksel olarak kalp çarpıntısı, boğuluyor gibi olma, nefes almaya doyamama, hava açlığı, uyuşma, su gibi terleme, titreme, el ve ayakların buz gibi olması görülebilir. Hava açlığı için pencerelere, balkona koşma derin nefes almaya çalışma görülebilir. Psikolojik olarak ileri derecede tedirginlik, huzursuzluk, aklı başından çık-

cakmış korkusu görülebilir. Yaygın bir hastalıktır. Yaşam boyu görülme sıklığı %1,5-5 arasındadır. Kadınlarda erkeklere oranla iki ila üç kat fazladır. Hastalık 25'li yaşlarda başlar. Ailesinde panik atak hikâyesi olanlarda hastalık daha fazla görülür. Hastaların %30-40'ı tamamen iyileşir. %50'si yaşamlarını etkilemeyecek derecede belirtilerle yaşamayı öğrenir. %10-15'i belirlenemeyen yakınlarıyla uğraşlarını sürdürürler.

Panik bozukluğun nedenleri tam olarak bilinememektedir. Ancak beyin yapısı ve işlevlerinde oluşmuş biyolojik anormallikler sonucu geliştiği belirtilmektedir.

HASTALIĞIN BELİRTİLERİ NELERDİR?

Panik atak ani gelen şiddetli bir korkudur. Bu korku, kalabalık caddelerde, mağazalarda, tünel, köprü, asansör gibi mekânlarda; metro, otobüs, uçak gibi kapalı araçlarda ortaya çıkıyorsa bu panik atağa agorafobili panik atak adı verilir. Hiçbir şeye bağlı olmadan, durup dururken, bilinçaltı çatışmalarla ortaya çıkıyorsa buna agorafobisiz panik atak veya panik atak adı verilir. Panik atak belirtileri 10 dakikada artarak üst düzeye çıkar, 20-30 dakika sonunda hızlı veya yavaş biçimde ortadan kalkabilir. Panik atak belirtileri şunlardır:

Tanı için bu belirtilerden dördünün veya daha fazlasının birden başlaması; 10 dakika içinde en yüksek düzeye ulaşması; korku ve rahatsızlık hâlinin olması gereklidir.

Çarpıntı	Kalp hızının artması	Terleme	Sıkıntı hissi
Titreme ya da sarsılma	Nefesin kesilmesi	Kendini kaybetme	
Boğulma hissi	Sesin kesilmesi hissi	Bulantı	Ölüm korkusu
Fenalaşma	Göğüste ağrı	Baş dönmesi	Çıldıırma korkusu
Denetimini yitirme	Sersemlik	Karında rahatsızlık hissi	
Sıcak basması	Uyuşma	Karıncaalanma	Üşüme

Panik atak, çocukluk döneminde örnek alınmış; bilinçaltına yerleşmiş; öğrenilmiş davranışların, klasik koşullanma ile ortaya çıkan kötü bir şeyler olacak korkusunun belirtileridir.

HASTALIĞIN NEDENLERİ

Panik bozukluğun nedenleri tam olarak bilinmemektedir. Ancak beyin yapısı ve işlevlerinde oluşmuş biyolojik anormallikler sonucu geliştiği belirtilmektedir. Nörotansmitter denilen sinir ileti sistemlerinde bir bozukluğun olduğu; psikolojik ve fiziksel uyaranlarla bunların tetiklendiği ve panik atak ortaya çıktığı sanılmaktadır. Genetik etkenler hastalığın ortaya çıkmasında çok önemlidir. Panik ataklı hastaların birinci derece yakınlarında dört ila sekiz kat daha fazla görüldüğü belirtilmektedir. Panik atak, çocukluk döneminde örnek alınmış; bilinçaltına yerleşmiş; öğrenilmiş davranışların, klasik koşullanma ile ortaya çıkan kötü bir şeyler olacak korkusunun belirtileridir. Örneğin asansörde korkan annenin çocuğunun da asansör korkusu olması gibi. Annesinde panik atak görmüş çocuğun ileri yaşlarda benzer belirtiler göstermesi gibi. Panik ataklı hastaların kişilik yapılarının genellikle aşırı titiz, düzenli, mükemmeliyetçi ve ayrıntıcı olduğu, bu kişilik yapısında en ufak bir olaydan etkilenen, felaket hissini aklına getiren kişiler oldukları; panik atağın bunun sonucunda ortaya çıktığı ileri sürülmektedir.

AYIRICI TANI

Panik bozukluğu pek çok hastalıkla karışabilir. Hastalıkta yaşanan uyuşma, karıncalanma hastalar tarafından felç olma veya kalp krizi geçirme hissiyle, nefes almaya doyamama, boğuluyor gibi olma akciğer hastalıkları veya guatr gibi hastalıklar olarak yorumlanabilir. Gaz, geçirti, şişkinlik, mide hastalığı olarak düşünülebilir. Bu belirtiler nedeniyle anjiyo yapılan, endoskopi olan, boş yere beyin filmleri çektiren hastalarla karşılaşmaktadır. Ayrıca pek çok hastalığa ilişkin belirtiler de görülebilir. Hastalar da, doktorlar da ayırıcı tanıda zorluk çekebilirler. Ancak iyi bir muayene, iyi laboratuvar incelemesiyle tanı konulabilir. Birkaç kez doktor muayenesi ve laboratuvar tetkikinden sonra fiziksel bir hastalık bulunmamışsa psikiyatriye müracaat edilmelidir. Köprü üstünde, asansörde, metroda, MR çekilirken yaşanan sıkıntılar panik atak tanısı için önemli ipuçlarıdır. Başın bir tarafının gelip geçici ağrısı veya uyuşması, midede dolgunluk hissi, kalbe baskı yapıyor hissi panik atağı tetikleyebilir. Kişinin bunları fark etmesi, kötü senaryoların ortaya çıkmasını engelleyebilir.

Tedavi ile birçok hastada panik bozukluk ve agorafobi

belirtilerinde çok çabuk iyileşmeler görülür. En etkili tedavi ilaç ve bilişsel tedavileridir. Antidepresif ilaçlarla birlikte, psiko-eğitim tedavisi, kişinin hastalığının farkına varmasına, korkulacak bir hastalık olmadığı inancına neden olur. Hastalığın bilinçaltı korkulardan kaynaklanan bir kaygı ve bir düşünce hastalığı olduğunun öğrenilmesi hastalıkla başa çıkmayı da öğretir.

Panik bozukluğu tedavisinde mutluluk, canlılık hissi veren geri alım engelleyicileri oldukça yararlı ilaçlardır. Bu ilaçlar kaygı düzeyini azaltıp kişinin korkularıyla mücadelesini güçlendirir. Hasta ilaçlardan fayda görmüşse tedavi en az 8-12 ay devam etmelidir. Bu ilaçlar küçük dozlarda başlanıp; kesilirken de yavaş yavaş azaltılarak kesilmelidir. İlacı ani kesmek, panik atak benzeri belirtilere yol açabilir. Bu ilaçlara baş-

larken de baş dönmesi, mide bulantısı gibi yan etkiler görülebilir. Bunlardan korkulmamalıdır. Tedavide yapılan yanlışlardan biri de yeşil reçete ile yazılan ve alışkanlık yapan benzodiazepin grubu ilaçların uzun süre kullanılmasıdır.

Sonuçta panik atak korkulacak bir hastalık değildir. İlaçlarla, bilişsel tedavilerle iyileşen bir hastalıktır. Kişinin hastalığının ve kişiliğinin farkına varması, bu sanal korkularının üzerine bilinçli bir şekilde gitmesi tedavi için önemlidir. Elini kalbinin ve tansiyonunun üzerinden çekmesi önemlidir. Sık sık doktora gitmesi, acillere taşınması, önerilere uymaması, ilaçları kafasına göre alıp bırakması, hastalığın kronikleşmesine neden olabilir. Psikiyatri uzmanı hekimler tarafından yapılan yaklaşımlar panik atak tedavisinde oldukça yararlı olabilir.

Belirtiler nedeniyle anjiyo yapılan, endoskopi olan, boş yere beyin filmleri çekti-ren hastalarla karşılaşılmalıdır. Ayrıca pek çok hastalığa ilişkin belirtiler de görülebilir. Hastalar da, doktorlar da ayırıcı tanıda zorluk çekebilirler.

Ayy... Tüh... Yazııkkk

HÜLYA AKBUL ÇAKIR

Sosyolog-Sistemik Aile Terapisti

Bir zamanlar diye başlamak gerek diye düşünüyorum... Aynen öyle, çünkü her şey çok değişti. Önceleri insanlar beraber geçirdikleri akşam vakitlerinde aileyi ilgilendiren konulardan bahsedilen sohbetleri fırsat bilir ve günün yorgunluğunu bu şekilde atarlardı. Aile fertlerinin birbirlerinde var olan ufak bir moral bozukluğunu dahi fark edebilecek imkân-

ları vardı. Zira birbirlerinin yüzlerine bakıyorlardı konuşurken. Konuları ise kendileri, hayatları ve hayalleri idi...

Göz göze gelmek kaçınılmaz bir gerçektir. Feraset sahibi olabilmenin tüm alt yapısı bir nevi bu akşam sohbetlerinde birbirlerine bakarken oluştu-
rulmuştu. Her birey birbirinin hâlini anlayabiliyor ve hemhâl olunabiliyordu. Bugün göz göze gelerek sohbet ettiğimiz nadir yaşanan bir

gerçektir. Öyle ki, bırakalım ruh hâlimizi, bedenimizdeki ve hatta yüzümüzdeki bir değişikliği veya yarayı bile fark edemez noktaya gelmiş bulunan topluluklar hâlinde yaşıyoruz. Fark edebilme farkındalığını âdeta kaybetmiş durumdayız.

Nasıl kaybetmeyelim ki... Günün içerisindeki koşuşturmalar çok hızlı ve yoğun çalışma koşulları ailenin bir araya gelememesinde büyük

rol oynamaktadır. Akşam vakti ailenin tüm bireyleri yorgunluklarımızı atabilmek adına tercihlerimizi ekseriya televizyon seyretme yönünde kullanmaktayız. Televizyon seyrederken yüz yüze olmak yerine yan yana konumlarda bulunuyoruz. Seyrettiğimiz diziler zaman içerisinde hem ruh dünyamızı etkiliyor, hem de aile hayatımıza biz farkında bile olmadan yön veriyor. Çocuklarımıza aktarmak istediğimiz ahlak yapımızı seyrettiğimiz diziler ölçüsünde verebiliyoruz. Eşlerimizden, aile fertlerinden beklentilerimizi diziler belirliyor. Özel günlerimizi nasıl değerlendireceğiz ve nasıl kutlayacağız gayreti içerisine girmemize, hayal kurmamıza ve yenilikler üretmemize hiç gerek kalmıyor artık. Hepsinin reçetesi hazır olarak bizlere seyrettiğimiz diziler aracılığı ile aktarılmış oluyor. Aslında bir nevi enerjimizi bunlara harcıyıp kafa yormamış oluyoruz. Onun yerine, enerjimizi hayatımızla dizide sunulan hayatın arasında kalmış olmaya ve kıyaslamalar yapmaya harcamayla geçiyor. İsteklerimiz kendi isteklerimiz olmaktan çıkmış oluyor zaten. Real hayattan kopuk bir şekilde kendimize dizi içerisinde seçtiğimiz en uygun rolün gerekliliği noktasında beklentiler içerisine giriyoruz. Bazen öyle bir ruh hâli alabiliyor ki bu "benim falanca dizideki falandan neyim eksik" şekline, ciddi manada uzman desteğine ihtiyaç duyulabilecek kişilik bozukluğuna kadar ilerleyebiliyor. Çocuklarımızın ahlaklı, dürüst, imanlı, çalışkan olmalarını ve kendi ihtiyaçlarını giderebile-

cek ve çevresine faydalı insan olabilecek donanımına sahip bulunmalarını beklerken farkında olmadan onlara rol model olarak sunduğumuz dizi örnekleriyle tam da aksini telkin ediyoruz. Evimizde genç kızımız ve delikanlımız eşliğinde seyrettiğimiz dizideki ahlaksız bir davranışa hiddetlenirken, bir kaç bölüm sonra hiddetlendiğimiz oyuncuya, rolü gereği birden mağdur olduğu için "ayyy, yazııkkk..." diyebiliyoruz. Ve yanımızda aynı sahneler şahit olan gence verdiğimiz mesajın farkında bile olmuyoruz. Zira bu şekilde: "Tüm ahlaksızlıkları yapabilirsin, sana kızabiliriz de ama mağdur olduğun anda konu kapanmıştır ve her şey hiçbir şey olmamış gibi devam edecektir." mesajını veriyoruz. Maalesef yerine ulaşan bu mesaj doğrultusunda hayatını devam ettiren yavrularımız, o söylediğimiz "ayy tüh yazık..." yaklaşımını kendi hayatlarında anne babalarından görmediklerinde ciddi bir hayal kırıklığına uğruyorlar ve güven duygularını kaybediyorlar. Ya da değerler manzumesi yok olan bir nesli ellerimizle zehirliyor ve kültür dejenerasyonuna uğramış bir gençliğe merhaba diyoruz.

İşin bir başka vahim tarafı ise, neredeyse bağımlılık noktasına gelmiş olan, dizi sahnelerini konu alan aile, dost sohbet ortamlarımızdır. Sanki televizyon dizisi değil de, yanı başımızda hatta ailemizde yaşanıyor muşçasına... Mutluluklarıyla mutluluk duyduğumuz, hüznleriyle hüznlendiğimiz aile fertlerimizden oluveriyorlar birden. Onların hayalleri

İşin bir başka vahim tarafı ise, neredeyse bağımlılık noktasına gelmiş olan, dizi sahnelerini konu alan aile, dost sohbet ortamlarımızdır. Sanki televizyon dizisi değil de, yanı başımızda hatta ailemizde yaşanıyor muşçasına...

birden hayallerimiz oluveriyor. Artık kendimiz olmaktan bile aciz duruma düştüğümüz diziler var hayatımızda.

Buna bir dur demek ve kendimize gelmemiz gerek. En seçkin gördüğümüz ve ideallerimizle kesişiyor dediğimiz dizilere dahi mutlaka eleştirel bakmalıyız. Aile hayatımızı tehdit etmesine ve ahlak dünyamızı etkilemesine izin vermemeliyiz. Aile bütünlüğümüzü diziler eşliğinde gerçekleştirmek yerine, birlik ve beraberliklerimizde birbirimizi önemseyecek farklı aktivitelere yelken açmalıyız. Yeniden birbirini tanıyan, nelerden hoşlanıp nelerden hoşlanmadığını bilen, ortak ilgi sahaları oluşturma yolunda gayret sarf eden aileler hâline gelmeliyiz. Boş olan vaktin veya yorgunluğu atma şeklinin farlılıklarını ortaya koyabilmeliyiz. Bu, aile içinde oynanacak bir oyun veya çocukluk hatıralarımızı yavrularımıza aktarmak ve paylaşmak bile olabilir. Köklerimizle ilgili bilgileri paylaşma ve bunları tanımlarına yardımcı olursa bile. Dedesini, ninesini bilmeyen bir nesilden, çınar ağacının köklerinin tanıyan, hayatının içerisinde geleceğine aktarabilen, aile ecdat sohbetlerimiz olmalı. Aile demek, sadece birbirine kan bağı olup bir arada yaşayan insanlar demek olmamalıdır. Aynı zamanda aynı hedefe kilitlenmiş, zengin kültür değerlerini birbiriyle paylaşan ve nesilden nesile aktaran ve içerisinde bir düzeni olan kurumdur. Her şey aslına rücu ettiğine göre, aile hayatımız da yeniden aslına rücu etmeli, canlı ve hayat bulan hâle gelmelidir.

Müze işleten şalvarlı kadın

Nurşen Tosun'un Hikâyesi

BETÜL ŞATIR

Az konuşmak az düşünmek mi demektir. Veya suskunluk susan kişinin bir fikrinin olmadığını mı çağrıştırmalıdır. Az konuşan çok iş yapan Nurşen Hanım anlatıcının öznesi olmayı başaran derinlikte bir kadındır. Çok anlatmasa da çok fazla ön plana çıkmasa da hikâyesi tarih kadar kıymetlidir.

Geçtiğimiz sokaklar bizi hep bir hikâyenin gizemi- ne çağırılmaktadır; bazen kapıdan çıkan küskün bir gelin kıza, yolunu bula- mayan çilekeş bir hayatın solmuş renklerine, bazen...

Hayat devam ediyorsa hikâ- yeler devam ettiği içindir ve bizce bir hikâye anlatıldığında dünya durup dinlenme inceli- ğindedir. Denizlerin ardına gü- lüşler gönderenler oldukça düş döküntülerini toplayan hikâye avcıları da hep olacaktır.

Her insan henüz anlatılması bitmemiş bir hikâyedir ve bü- tün kadınlar hep bir hikâyeyi gizlerler gözlerinde. Anlatıcı el yordamıyla kapı kapı do- laşarak arar bulur öznelere yüklemelerini, hikâyenin kün- hüne varmak kısmetinde varsa anlatır başkalarına da.

Topraklarının kaderini ve ke- derini nasırlı elleriyle yatıştır- ran kadınlara rastlar bazen. Eskiye sahip çıkmanın şefka- tini ve iyi günlere adanmış düşlerini yüreklerinde sak- layan kadınlara. Bu kadınlar nefes alan tebessümlerle, yastıkları ıslatan sırlarla, iyi niyetle bestelenmiş türküler söylerler dünyanın uğulda- yan kulaklarına. Biriktirirler kıymetli olanı. Eskiye ait olana sahip çıkmak içlerine düşmüş bir sorumluluktur onlara göre. Tarihin toprağa düşen veya yele karışan göz- yaşlarını biriktirmek, üzüm hevenklerinin sarktığı du- varlarına bakarken bir şeyler yapmayı istemek. İnsanların soluklarından toplanmış rüz- gârları bir müzede hapset- mek. İyiliği mayalamak sa-

vaşların üzerini sımsıkı ka- patmak niyetiyle...

Az konuşmak az düşünmek mi demektir. Veya suskun- luk susan kişinin bir fikrinin olmadığını mı çağrıştırmalı- dır. Az konuşan çok iş yapan Nurşen Hanım anlatıcının öznesi olmayı başaran derin- likte bir kadındır. Çok anlat- masa da çok fazla ön plana çıkmasa da hikâyesi tarih ka- dar kıymetlidir.

Nurşen Tosun, 1967 Çanak- kale Yenice doğumlu. İlkokul mezunu. Yirmi altı yıllık evli, Bigalı köyünde yaşıyor. Sarar- mış fotoğraf karelerini andı- ran bir köyde ama kuru kuru değil. Uzaktan bakarak ya- şamın içinde yuvarlanıp git- mektense günlerinin bir anla- mı olmasını başararak devam ediyor hayatına. Hayatın tüm yoruculuğuna rağmen ağırla- rına sızılarına hastalıklarına aldırmadan katkı sunmaya devam ediyor beldesine. Kö-

Bigalı köyü, Çanakkale savaşının izlerinin silinemediği köylerden biri... Kendi küçük olsa da tarihte- ki önemi çok büyük bu köyün. Şimdilerde bayraklarla süslenmiş kendine has kırılğan ruhu var.

yünden halkalanan emek ha- leleri, bütün ülkeyi kuşatıyor iyi niyetiyle.

Üniversite de okuyan iki kızı var. Birisi tercümanlık oku- yor, bir diğeri ise müzik öğ- retmenliği. Gurbet dönüşü yollarını gözlediği yavrula- rına hatıralarını umuda dö- nüştürebilmiş bir vatan bı- rakma derdindeler. Nurşen Hanım ve Mehmet Hoca sa- vaşın izlerinin barış günlerini daha da aydınlık kılacağı ka- naatindeler.

Bigalı köyü, Çanakkale sa- vaşının izlerinin silinemediği köylerden biri... Kendi küçük olsa da tarihteki önemi çok büyük bu köyün. Şimdilerde bayraklarla süslenmiş ken- dine has kırılğan ruhu var. Köy, üzerinden onu ezip geçen bir savaş geçirmiş olmasına rağ- men sulh ve sükûnet dolu şiirler fısıldıyor kulaklarını- za. Ziyaretçileriyle dolup ta- şarken savaşın yerine barışın

yoğunluğunu yaşıyor. Savaşın yüzüncü yılını aştıktan sonra turistik olarak kalkındırılmış şirin bir köy.

25 Nisan sabahı muharebenin seyrini değiştiren 57'nci Alay bu köyden harekete geçmişti. 80 haneli, 170 nüfuslu bu küçük köyün imamı Nurşen Hanım'ın eşi. Nurşen Hanım, "Her yıl köyümüze 100 binin üzerinde yerli ve yabancı ziyaretçi geliyor. Ülkenin dört bir yanından gelen ziyaretçilerden bazıları, Türk bayraklarıyla donatılmış bu köyde gezerken çok duyuluyor." derken sizi şaşırtacak tarihi bilgiler de veriyor. Kendisi hakkında az konuşan bir kadın, yöresi ve onun tarihi için ne güzel kelimeler kullanıyor.

2006 yılından bu yana müze işletiyor. Dikiş nakış, tel kırma, bez bebek örme vb. benzeri çok maharetleri de var.

Köyde birçok kadına öncülük yapacak girişimleri olmuş. Kendisi, bilhassa da eşi Mehmet Tosun tarih bilgisiyle dinleyenleri şaşırtıyor. Cephe cephe kumandan isimleriyle beraber taarruzları ve çatışmaları anlatabiliyorlar. O kadar ismi nasıl hafızasında tuttuğuna, olayları derinlemesine nasıl kavradığına sayısal rakamlarla, verilerle ve vatani bir şevkle anlattığına bakınca eminiz çok şaşıracaksınız. Bu tarih merakı ve onu anlatma becerisi eşi Mehmet Bey'in katkılarıyla şekillenmiş. Eşinin tarihe olan tutkusu çok bariz kendini gösteriyor. Bölgele-

Mehmet Tosun

Kendisi, bilhassa da eşi Mehmet Tosun tarih bilgisiyle dinleyenleri şaşırtıyor. Cephe cephe kumandan isimleriyle beraber taarruzları ve çatışmaları anlatabiliyorlar. O kadar ismi nasıl hafızasında tuttuğuna, olayları derinlemesine nasıl kavradığına sayısal rakamlarla, verilerle ve vatani bir şevkle anlattığına bakınca eminiz çok şaşıracaksınız.

rine karşı duydukları sorumluluk kültürel gayretlere dönüşmüş. Civarda keşif yapan araştırmacılara canıgönülden yardımcı oluyorlar. Yazılan kitaplara, yapılan araştırmalara, çekilen belgesellere, filmlere; belge ve materyal temininde ve hikâyelerin toplanmasında katkılar sunuyorlar. Birçok çalışmalara danışmanlık ve öncülük yapıyorlar.

Bir gün Mehmet Tosun Hoca köyde bir evin parmaklıklarında paslı bir tüfek görüyor. Pencerenin korkuluklarında eskimiş demirin yerine iliştirilmiş bir silah. Ev sahibine, "bu nedir?" diye soruyor. O da civardan bulduğunu söyleyince Mehmet Hoca savaşın yadigarı olduğunu anlıyor o silahın. "Bu silahı bana satar mısın?" diyor. Köylü bu eski tüfekle Mehmet Hoca'nın bu kadar ilgilenmesine bir anlam veremiyor. Mehmet Hoca, "Oysa penceresine iliştirdiği bu demirden alet; üzerinde bir savaşın parmak izlerini taşıyordu." diyor. Daha önceden buldukları mermi kovanları, biriktirdikleri savaş materyallerini de birleştirip kültürel bir müze açıyorlar. İşletmesini Nurşen abla hemen üzerine alıyor.

Bigalı köyüne gelenler müzeyi gezip savaşa, yoksulluğa ve o günlerin karanlığına şahit olabiliyorlar.

Nurşen abla kendine has şi-vesiyle yarım adanın tüm iç kanamalarını sırasıyla anlatırken acı üslubu, hikâyeleştirme ve kanaat belirtme ustalığı ile bizi çok şaşırtıyor.

Müzenin odaları kanla ya-

zılmış bir zaferi fısıldıyor kulaklarımıza. Vatani sevmenin insanlara nasıl bedeller ödettiğini hatırlatıyor bütün eşyalar. Üzerinde kanları kurumuş mermiler, paslanmış süngüler nice canlar yakmış mermi kovanları, Türk askerinin bedenine değil cennet vatanımızın bütünlüğüne, şanına sıkılmış kurşun taneleri... Eski zamanlardan kalma ibrikler, taslar, peştamallar, peşkirler, ibrişimler, el dokuması yatak örtüleri, sahipsiz kalmış mektuplar, çakılar, öpülüp göğse bastırılmış yavuklu resimleri... Eskimiş ama onurla savaşmış askerlerin delinmiş postalları, bel ağrısını ve açlığı bastırmaya muktedir eprilmiş kuşaklar...

Göynekler, içlikler ve nice hatırayı beraberinde götüren bir askerden geriye kalan

Müzenin odaları kanla yazılmış bir zaferi fısıldıyor kulaklarımıza. Vatani sevmenin insanlara nasıl bedeller ödettiğini hatırlatıyor bütün eşyalar.

köstekli saat, az kullanılmış bir ustura, mangırı eskimiş hamam tası... Ve bunlara benzer vefalı aynı zamanda hüznü eşyalar. En az sahipleri kadar hüznü... Kınalanmış ana kuzularının acılarının sindiği, on beşlilerin aşklarının ve mahzun bakışlarının içlerine işlediği nice eşyalar...

Tüm hüznü rağmen kendimize sorduk: Güzel olan, iyi olan nedir?

"Allah yolunda öldürülenlere "ölüler" demeyin. Hayır, onlar diridirler. Ancak siz bunu bilemezsiniz." (Bakara, 2/154.)

Güzel olan da iyi olan da buydu belki; eskiye sahip çıkmak. Allah katında nimetlendirilen bahtiyar kulların emanetlerini şefkatle saklamak...

Kur'an perspektifinden **BABA FİGÜRLERİ**

DR. İSMAİL ERŞAHİN
Diyanet İşleri Uzmanı

Bebeklik döneminde anne ne kadar **önemli rol üstleniyorsa, çocukluk ve gençlik dönemlerinde de baba, çocukların kişilik gelişiminde ve oluşumunda vazgeçilemez bir konuma gelmektedir.**

Aile bağının en önemli düğümlerinden birisinin "baba" olduğu bir gerçektir. Şefkat ve ilgi ile birlikte soyun devamı, güvenliğin tesisi, geçimi sağlamadan sorumlu, birlik ve dirliği sağlayıcı unsur gibi yüklenen anlamlarla babalık güçlü bir yer edinmiştir.

Toplumsal yapının en küçük birimi ve modeli olan ailede üstlenilen roller yaratılış, tevarüs ve tecrübe yönüyle ortaya çıkmış ve şekillenmiştir. Eşler, çocukları itibarıyla anne baba olarak nitelenecek, farklı roller ve sorumluluklar üstleneceklerdir. Bu yapı içerisinde baba, bu kurumun tesisi ve devamı bakımından temel unsurlardan biridir. Aile bağının en önemli düğümlerinden birisinin "baba" olduğu bir gerçektir. Şefkat ve ilgi ile birlikte soyun devamı, güvenliğin tesisi, geçimi sağlamadan sorumlu, birlik ve dirliği sağlayıcı unsur gibi yüklenen anlamlarla babalık güçlü bir yer edinmiştir.

Ailede çocukların eğitimi ve yetiştirilmesi sürecinde baba, yeri doldurulamaz bir rol üstlenmektedir. Bebeklik döneminde anne ne kadar önemli rol üstleniyorsa, çocukluk ve gençlik dönemlerinde de baba, çocukların kişilik gelişiminde ve oluşumunda vazgeçilemez bir konuma gelmektedir. Yetim kalmış çocukların okul, arkadaş çevresi ve toplumsal uyum ve ilişkilerinde bu dezavantajlı durum açık şekilde ortaya çıkmaktadır.

Yaratılışa inanan bütün dinlerde ilk insan ve insanlığın atası/babası Hz. Âdem'dir. O insanlık serüveninin başlangıcı ve aynı zamanda ilk peygamberdir. Hz. Âdem, Allah'ın

kendisine öğrettiklerini insanlığa öğreten kişidir. "Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti." (Bakara, 2/31.) O, varlık âlemi ve eşyanın isim ve mahiyetini kavrama ve bu bilgiyi kullanması ile yaratılmışlar arasında üstünlük kazanmıştır. İnsanlığın atası olarak kabul edilen Hz. Âdem, baba figürünün de gerek dinlerdeki yerini gerekse tarihsel rolünü sembolleştiren kişi olarak değerlendirilmektedir.

İslam "baba" kavramını ilahlık, yücelik, din adamlığı vb. dini anlamlardan soyutlayıp, aile bireyi olarak sosyal bir statü vererek oluşturmaktadır. Baba kavramı Kur'an-ı Kerim'de kimi zaman ebe-

veyin kimi zaman da önceki kavimler, atalar yerine kullanılmaktadır. Konu ele alınırken daha çok ana baba hakkı çerçevesinde yaklaşılmakta ve bu görevlere referans veren ayetler değerlendirilmektedir. Zira kişinin ana babasına iyilik yapması Allah'a şirk koşulmaması ve ibadet edilmesinden hemen sonra tavsiye edilerek ebeveyn olmak özel bir konuma yerleştirilmektedir. (Bakara, 2/83; Nisa, 4/36.)

Kur'an-ı Kerim dinin tebliği ve tebyini ile görevlendirilen peygamberleri, aynı zamanda birer baba olarak da ele alıp sunmakta, kıssalarıyla örnekler vermektedir. Yaşadığı toplumda ve dönemde birer baba modeli olarak ön plana çıkan peygamberler; Hz. Nuh, Hz. İbrahim ve Hz. Yakup belirli davranış modelleri ile bu kıssalarda dikkati çekmektedirler. Onlar çocukları ve ümmetleri için iyi bir örnek, rol model, hayatı ve dünyayı anlamlandırma biçimi olarak zikredilmişlerdir. Şüphesiz, Allah, Âdem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini (soyunu) ve İmran ailesini (soyunu) birbirinden gelmiş birer nesil olarak seçip âlemlere üstün kıldı. Allah her şeyi hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir. (Âli İmran, 3/33.) Bu kıssalarda peygamberlerin çocukları ile olan ilişkileri üzerinden oluşturulan baba figürü, insanlara içlerinden çıkarılan, insani nitelikleri ile örnek olan değerli bir örnek oluşturmaktadır.

Kur'an'da yer alan örneklerin sergiledikleri davranışlar ve taşıdıkları örneklik değerleriyle sıradan bir baba modeli olmadıkları görülmektedir.

İslam "baba" kavramını ilahlık, yücelik, din adamlığı vb. dini anlamlardan soyutlayıp, aile bireyi olarak sosyal bir statü vererek oluşturmaktadır. Baba kavramı Kur'an-ı Kerim'de kimi zaman ebeveyn kimi zaman da önceki kavimler, atalar yerine kullanılmaktadır.

Oğlunu kaybeden bir babanın peygamber bile olsa sergilediği insani duruş Yakup peygamber üzerinden inananlara anlatılmıştır. O, evladını kaybetme durumunda "bana düşen sabretmektir" demektedir, diğer yandan onun ağlayışı da peygamber bir babanın gösterdiği insani duruşun en çarpıcı örneği olarak anlatılmaktadır. Kültürel kodlara "babalar ağlamaz" olarak yansıyan duruşun, Kur'an'daki örneği bu yargının ne kadar yanlış olduğunu da göstermektedir.

Nuh (a.s.) yaklaşan tufandan insanları, ailesini ve çocuklarını koruma çabası içerisinde olan bir babadır. Oğlunun sadece tufanda kalacak olmasına değil, aynı zamanda inkârda ısrarcılığının da onu

ziyadesiyle üzdüğü anlaşılmaktadır. (Hud, 11/42.)

Kur'an-ı Kerimde peygamber olan babaların "ya büneyye - ey oğulcuğum/yavrucuğum" ince hitaplarıyla çocuklarına seslenmelerinin ardından, Yüce Allah'tan aldıkları emirlerin gereğini onlara tebliğ ettikleri görülür. Onların aileleri ve çocukları için en büyük korkuları inkâr edenlerin arasına katılmaları ve en yakınlarının kendilerine inanmaması olmuştur.

Lokman (a.s.) oğluna nasihat ederken bir baba olarak çocuğunun hem dünyasını hem de ahiretini kurtaracak ipuçları vermektedir. "Hani Lokman oğluna öğüt vererek: "Yavrum! Allah'a ortak koşma! Çünkü ortak koşmak elbette büyük bir zulümdür." demişti. "Yavrum! Şüphesiz yapılan iş bir hardal tanesi ağırlığında olsa ve bir kayanın içinde yahut göklerde ya da yerin içinde bile olsa, Allah onu çıkarır getirir. Çünkü Allah en gizli şeyleri bilendir, (her şeyden) hakkıyla haberdar olandır."

"Yavrum! Namazı dosdoğru kıl. İyiliği emret. Kötülükten alıkoy. Başına gelen musibetlere karşı sabırlı ol. Çünkü bunlar kesin olarak emredilmiş işlerdendir. (Lokman, 31/13-17.)

Görülmektedir ki, Kur'an-ı Kerim aile içerisinde sevgi, saygı ve hürmet gibi insani erdemlerle ilişkileri düzenlemektedir. Anlatılan örnekler Müslüman bir ailede babaya, aile fertlerine dünyada huzur ve güven içerisinde yaşama imkânı oluşturma ve Allah'a karşı sorumluluk bilinci tesis etme görevleri verdiğini göstermektedir.

ÇOCUKLARA ölümü anlatmak... AMA NASIL?

DR. SALİH AYBEY

Aydın İl Müftülüğü Murakıby

Çocuklarımız, her ne kadar biz istemesek de, **hayatın bir parçası olan ölüm gerçeğiyle** er ya da geç tanışacaklardır. Peki, bu acı deneyimle **karşılaştıklarında nasıl bir tutum sergilemeliyiz?** Onlarla nasıl bir iletişim kurmalıyız?

A

cı, düşüncelere ve duygulara bir nizam veren hüznün ta kendisidir. Ölüm, yangın, deprem vb. olayların yarattığı üzüntü, keder ve elemin adıdır acı. Acıları yaşamak bir yana anlatmak bile zordur. Çocuklara ölümü, ölüm acısını anlatmak gibi mesela...

Ölüm, hayatın kabullenilmesi zor olan gerçeklerinden biridir. Savaşlar, trafik kazaları, doğal afetler, ağır hastalıklar vb. olaylar bu gerçekliği her an bize hatırlatmaktadır. Yetişkinlerin yaşamlarında bile derin ve sarsıcı anlam taşıyan bu kavram, çocuklar için yaş dönemlerine göre çok farklı algılanabilmektedir. Evet,

ölüm acıdır. Eğer ki, hayatını kaybeden çok sevdiğimiz ve oldukça yakın olduğumuz biriye, o zaman belki de hayatta tattığımız en acı tecrübedir. Çocuklarımız, her ne kadar biz istemesek de, hayatın bir parçası olan ölüm gerçeğiyle er ya da geç tanışacaklardır. Peki, bu acı deneyimle karşılaştıklarında nasıl

Çocuğa verilecek desteğin ilk basamağı ölümle ilgili çocuğun zihnindeki belirsizliği ortadan kaldırmaya çalışmaktır. Başka bir ifadeyle çocuğa ölümün ne olduğunu doğru bir şekilde anlatmaktır. Ölümün hayatın bir parçası olduğu, vücudun temel fonksiyonlarını yitirmesiyle gerçekleştiği ifade edilir.

bir tutum sergilemeliyiz? Onlarla nasıl bir iletişim kurmalıyız? Çocuklarımızın “ölüm” olgusunu en doğru şekilde anlayarak, psikolojik açıdan sağlıklı bir süreç geçirmelerini nasıl sağlayabiliriz?

Her konuda dünyaya bilgisiz olarak gönderilen (Nahl, 16/78.) insanoğlu/çocuk, hayatı tanımaya ve öğrenmeye heveslidir. Çocuklar özellikle anaokulu döneminde rol modelleri olarak gördükleri anne, baba ve öğretmenlerinin görüşlerini ve bilgilerini oldukça fazla önemserler. Bu nedenle de bol bol soru sorar-

lar. Sordukları sorular genellikle bildiğimiz yerden çıksa da bazen cevabını vermekte zorlandığımız sorularla da bizi terletebilirler. Çocukların kendilerine, hayata ve geleceğe yönelik düşüncelerinin şekillendiği bu yaş döneminde aldıkları ya da alamadıkları cevaplar bakış açılarını etkileyecektir. Bu nedenle çocukların gelişim çağları/dönemleri dikkate alınarak sordukları sorular cevaplanma yoluna gidilmeli ve olaylar (acı, sevinç, hüsrân vs.) buna göre anlatılmalıdır.

Çocuklara ölümü anlatma-

Çocuklara ölümü anlatmanın en iyi yolu, uygun ifadeleri seçerek konuşmaktır. Eğer, ölüm çocuğun yaşına uygun bir ifadeyle anlatılırsa ve çocuğa zamanında gereken destek verilirse, bu zor süreç daha kolay atlatılır.

nın en iyi yolu, uygun ifadeleri seçerek konuşmaktır. Eğer, ölüm çocuğun yaşına uygun bir ifadeyle anlatılırsa ve çocuğa zamanında gereken destek verilirse, bu zor süreç daha kolay atlatılır. Çocuğa nasıl bir destek verilebileceği ve çocukla nasıl bir iletişim kurulabileceği çocukların yaşlarına göre ölümü nasıl algıladıkları ile ilgilidir. Bu konuda yapılan araştırmalar ve değerlendirmeler birbirine benzer noktalara işaret etmektedir. Buna göre, 6 yaş ve öncesi çocukları ölümü, uykuya yatmak ya da yolculuğa çıkmak gibi düşünürler. Ölümün ne anlama geldiğini bilmemekle birlikte, bir ayrılık olduğunun farkındadırlar. Çünkü bu dönemdeki çocuklar somut kavramlarla düşünmeyi severler. Eğer ölüm, uykuya yatmak veya yolculuğa çıkmak gibi anlatılırsa onlar da ölen kişinin uyanaçağını ya da yolculuktan geri döneceğini düşünebilirler.

7-10 yaş grubundaki çocuklar ölüm vb. konulara merakla yaklaşırlar. Aslında merak duygusunun artması düşünme becerilerinin arttığı ve giderek soyut konulara da ilgi göstermeye başladıklarının ilk işaretleridir. Bu dönemdeki çocuklar ölüme insan ya da insanüstü özellikleri olan birinin yol açtığını düşünürler. Bazı insanların öldüğünü bilirler. Ancak ölü kişinin geri dönebileceği ümidini de taşıyabilirler. 11 yaş ve üstü çocuklar ise ölümün kaçınılmaz olduğunu, vücut fonksiyonlarının sona erdiğini "ölen geri gelmez" kavramını anlarlar.

Çocukların ölüm olayından şiddetli düzeyde etkilenmemesi için yakınları tarafından onlara güçlü bir desteğin sunulması gerekmektedir. Çocuğa verilecek desteğin ilk basamağı ölümle ilgili çocuğun zihnindeki belirsizliği ortadan kaldırmaya çalışmaktır. Başka bir ifadeyle çocuğa ölümün ne olduğunu doğru bir şekilde anlatmaktır. Ölümün hayatın bir parçası olduğu,

Ölümü, çocuklarla konuşmayarak onları koruyamayız. Yapılması gereken çocuğa gerçeği anlatmak, onun duyguları ve düşüncelerini anlatması için uygun ortam sağlamaktır.

vücudun temel fonksiyonlarını yitirmesiyle gerçekleştiği ifade edilir. Çocuğa verilecek cevaplar onun gelişimsel özelliklerine uygun, net, açıklayıcı ve gerektiği kadar olmalıdır. Ölüm ne demek? Şeklindeki bir soruya, "sen ne düşünüyorsun?" sorusuyla başlayarak çocuğun bu konudaki bilgi ve düşüncelerinin düzeyi tespit edilebilir. Çocuklara ölümü anlatırken çok sabırlı olmak ve onları iyi dinlemek gerekir.

Çocukların, yakınının ölümünün verdiği acıyı ifade etmelerine, soru sormalarına, duygu ve düşüncelerini açıklamalarına imkân sağlamak gerekir. Yakınını kaybeden çocuk, bu acıyı başka bir yakınıyla paylaşmazsa acı, yıllarca içinde yer tutar. Bu da farklı psikolojik problemlerin ortaya çıkmasına yol açabilir. Bu nedenle aile, çocuğa duygularını ifade etme imkânı vermelidir. Çocuk gerekirse (hazırsa) cenaze merasimine katılabilir, ağlayabilir. Bu yolla duygularını boşaltmış olur. Törene katılmak, çocukları ölüm olayının hayatın gerçek yönlerinden birisi olduğunu anlamasına yardımcı olur.

Sonuç olarak ölümü, çocuklarla konuşmayarak onları koruyamayız. Yapılması gereken çocuğa gerçeği anlatmak, onun duygu ve düşüncelerini anlatması için uygun ortam sağlamaktır. En önemlisi de söyledikleriniz konusunda tutarlı olmak ve kısa süreli rahatlama sağlamak için yanlış ya da gerçekleştiremeyeceğimiz sözler vermekten kaçınılmalıdır.

MİLLETİN KAHRAMANLARI

DR. FATMA BAYRAKTAR KARAHAN
Diyanet İşleri Uzmanı

"Motorlu sivil giyimli biri nizamiyeye girdikten çok kısa bir zaman sonra halkın üzerine ateş açıldı. Işıklar kapandı sadece bizi aydınlatan bir ışık üzerimize doğrultulmuştu ve aralıksız bir ateş başladı. İlk ateş de vurulmadım sadece ağaçların arkasına geçtim ama annem vurulmuştu elinden ve "Mertcan" diye bağıryordu. Annemin yanına koştum ama ateş devam ediyordu ve vuruldum ben de."

Bir temmuz günü sıradan hayatları bütünüyle değişen bir aile, Güder ailesi... Vatan uğruna şehit veren ve gazileri olan bir aile... Artık hiç de sıradan olmayan milletin kahramanlarından olan bir aile...

Güder ailesinin en küçük ferdi Mertcan seninle başlayalım, bize kendini

tanıtır mısın? 15 Temmuz gecesi neler yaşadığını anlatır mısın?

On sekiz yaşındayım. Meslek lisesi mezunuyum. Ankara Kazan'da oturuyorum. Üniversite harcırahımı çıkarmak için işe girmiştım. 15 Temmuz gecesi erkenden uyumuştum, sabah erkenden işe gidecektim çünkü. Annemin beni "darbe olu-

yormuş" diye kaldırması ile uyandım. Ben darbenin ne olduğunu bilmiyordum. Babam neler olup bittiğini öğrenmek için evden çıkmıştı çoktan. İnternette, köprünün tutulduğunu insanların üzerine tankların sürüldüğünü okudum. Birkaç kez aradım babamı, ulaşamayınca, arkadaşlarımla da Belediye'de toplandığını

üstelik mermi seslerini de duyunca duramadım ben de evde. Sabah iş varmış yokmuş düşünmedim. Sonuçta vatanımdan daha önemli ne olabilirdi ki. Belediyenin önüne geldiğimde beş, altı bin kişi kadar vardı. İnsanlar arabalara biniyor ve nerede ihtiyaç varsa oraya gidiyormuş. Akıncı üssünü Fetöcülerin ele geçirdiği üstelik Ankara'nın bombalandığı söyleniyordu. Akıncı üssünde olanları durdurarak Ankara'nın bombalanmasını engelleyebildik. Araçla Akıncı üssüne gittik biz de. Gece 12.30 civarı idi. Nizamiyeden ateş açılıyordu aralıklarla oysa halkın elinde, elimizde hiçbir şey yoktu. Orada karşılıklı konuşmalar da oluyordu. Halk Ankara'yı nasıl bombalar-sınız, biz buradan uçakları kaldırmayacağız, diyordu. Üniformalı teröristler ise: "Uçaklar Ankara'ya değil Suriye'ye, Kuzey Irak'a operasyona gidiyor." diyorlardı. Orada babamla karşılaştık, annem de evde duramamış gelmişti. Bir ara elektrikler kesildi. Bir jetin kalktığını fark ettik, asker görünümlü teröristlerle karşılıklı konuşmalar devam ediyordu. Bir ara hep birlikte İstiklal Marşını okumaya çalıştık komutan bayrak tutup yüksek bir yere çıksın diye. Ancak okumadılar bizimle. Biz "şehitler ölmez vatan bölünmez" diye bağırdık. Hâlâ karşımızdakilerin bizim askerimiz olduğunu zannediyorduk oysa yanlışmışız. Motorlu sivil giyimli biri nizamiyeye girdikten çok kısa bir zaman sonra halkın üzerine ateş

Ümit Güder

"Babamı en son Akıncı Üssü'nün önünde gördüm. Vefatını da yoğun bakımda tesadüfen öğrendim zaten. Duymamam için televizyon dahi açmıyorlardı yanımda. Ama gazete de gördüm babamın adını."

açıldı. Işıklar kapandı sadece bizi aydınlatan bir ışık üzerimize doğrultulmuştu ve aralıksız bir ateş başladı. İlk ateş de vurulmadım sadece ağaçların arkasına geçtim ama annem vurulmuştu elinden ve "Mertcan" diye bağıırıyordu. Annemin yanına koştum ama ateş devam ediyordu ve vuruldum ben de. Annemin yanına düştüm. Yanımda başka vurulanlar da vardı. Sürüklenmeye çalışıyorum ama yerde yaralılar vardı, her yer kandı. Ve ateşe hiç ara vermiyorlardı. Uzaklaşmaya imkân yok. Işıklar açılınca ateşe başlıyorlar ve kesilince ateşi kesiyorlardı. Annemle beraber on beş dakika yerde sürüklendim. Ve oradan uzaklaştım. Hiç ses kalmamıştı. Hiç kimse-den ses gelmiyordu. Ölüm sessizliği derler ya... Annem başımda beni uyutmamaya

çalışıyordu. Asfalt artık sıcak gelmeye başlamıştı bana, dilim damağım kurumuştur. Nefes alamıyorum gözlerim kapanıyordu. Bir asker geldi bacaklarımı bağladı. Kendi kemerini çıkartıp kanamamı durduracak şekilde ayağımı bağladı ve su verdi. Ve ambulanslara da ateş açan hainlere rağmen bizi ambulansa bindirdi. Üç gün sonra hastanede gözlerimi açtım. On gün de yoğun bakımda kaldım.

Bu arada babanın vefatını nasıl öğrendin? En son Akıncı Üssü'nün önünde karşılaştığınız değil mi?

Evet, en son orada gördüm babamı. Vefatını da yoğun bakımda tesadüfen öğrendim zaten. Duymamam için televizyon dahi açmıyorlardı yanımda. Ama gazetede gördüm babamın adını. Ama isim benzerliği diyorlardı oysa "benim babam da 63 yaşında, bu kadar benzerlik olamaz" diye düşünmüş anlamıştım ben her şeyi. Ama haberim yokmuş gibi davrandım aslında inanmak da istemiyordum. Sonra abim konuştu benimle, babamın şehadetini haber verdi. Tam bir buçuk ay sonra kabrini ziyaret edebildim babamın, cenazesine de katılamamıştım. Taburcu olduğumda abim ve yengem yirmi beş gün baktılar bana. Annem de hastanede-ydi çünkü.

Ateş altında geçen dakikalar... Ayağından ciddi bir biçimde yaralandın. Ölümü hissettin. Bütün bunlar olurken korktun mu?

İlk ateşte korktum. İlk defa bana mermi sıkıldı çünkü ve kaçtım, sakındım kendimi mermilerden ama sonra yerde yaralıları var iken "neden kaçıyorsunuz" dediler. Müslümanız elhamdulillah, mermiden ve silahtan daha büyük bir güç var, tanktan daha büyük güç var. Korkmadım sonra, korkulacak bir şey yok ki... Hem bence mermi gideceği kişiyi seçiyor. Vadesi yeten orda yere düşüyor.

Peki ya bundan sonrası için Mertcan ne düşünüyorsunuz?

Seneye inşallah üniversite için çalışmaya başlayacağım. Şimdi tedaviye devam ediyor çünkü. Üniversite okumak istiyorum. Hayatıma annem ile beraber devam edeceğim. Babam yok ama annem var, abim var. Buna çok şükür. Kardeşlerim de var bir aradayız. Böyle de hayatımıza devam etmek zorundayız. Biz o gece sokağa çıkmasaydık ülkemiz işgal edilecekti. Evden bile çıkamayacak, Suriye'den kötü duruma düşecektik.

Onlar, bizim askerimiz değildiler.

Peki, Türkan Hanım biraz bahseder misiniz kendinizden? Siz nasıl yaşadınız 15 Temmuz'u?

Ben beş çocuk annesiyim. Üç kızım iki oğlum var. Kızlarım ve büyük oğlum evli. En küçüğüm ise Mertcan.

Akşam namazdan sonra yatmıştım ben, eşim geldi

"Motorlu birisi geçti aramızdan ve içeriye geçtikten sonra taradılar bizi. Sonrası oğlumun vurulduğunu görmem ve onu kurtarmaya çalışmam... Oğlumu sürüklerken eşimin yerde yattığını gördüm ama vurulduğunu anlamadım, ateş açıldığında yere yatmıştı diye düşünmüştüm."

uyandırdı beni ve darbe olduğunu söyledi. O evden çıktıktan bir süre sonra oğlum Mertcan da gitti. Salalar okunmaya başlayınca ben de duramadım evde. Komşularla birlikte çıktık önce belediyenin oraya daha sonra da oradan arabalarla

Akıncılar Üssü'ne gittim ben de. Belediyenin önünden araçlara binerken bir tanıdığa Mertcan'ı sordum bana onun havalimanına Cumhurbaşkanımızı karşılamaya gittiğini söylediler.

Eşiniz merhum Ümit Gü-

der ve oğlunuz Mertcan'la ne zaman karşılaştınız tekrar?

Akıncılar Üssü'ne gittiğim de bir tanıdığa denk geldim, bana onların önde olduklarını söyledi. Önce eşimi gördüm, oğlum daha öndeydi. Yanına gittiğimde "oğlum arkaya çekilelim" dedim ama çekilmedi. Tabii ki bir benim oğlum yoktu orada binlerce genç vardı. Gençler hep öndeydi. Bir ara üniformasında rütbeli olduğunu anladığım biriyle konuştum. Bana sert çıktı: "Madem çoluk çocuğunuzu düşünüyorsunuz buraya neden geldiniz?" dedi. Ankara'yı bombalayan uçaklar buradan kalkıyor diye geldik, sizi tahrik için gelmedik, bir orta yolunu bulalım." dedim. Bu konuşmadan kısa zaman sonra motorlu birisi geçti aramızdan ve içeriye geçtikten sonra tarediler bizi. Sonrası oğlumun vurulduğunu görmem ve onu kurtarmaya çalışmam... Oğlumu sürüklerken eşimin yerde yattığını gördüm ama vurulduğunu anlamadım, ateş açıldığında yere yatmıştı diye düşünmüştüm.

Bu arada siz de vuruldu-nuz...

Evet, fakat ben hiç fark etmedim vurulduğumu. Mertcan'ı ateş hattından uzaklaştırdıktan sonra abisini ararken elimde kan olduğuna fark ettim. O zamana kadar vurulduğumun farkında değildim. Mertcan ambulansa alınırken ayağımdan da yaralandığını fark ettim. Ama asıl yan tarafımdaki

yarayı hastaneye gittikten sonra öğrendim.

Üç ayrı yerden yaralanmışsınız...

Evet, üç ayrı yerimden yaralanmışım ama o anda hiç haberim yoktu. Hastaneye geldiğimizde eşimin nerede olduğunu da bilmiyorduk. Sonra büyük oğlum geldi yanımıza ve "babamı bulamıyoruz" dedi. Daha doğrusu hiçbirimizin yanında kimliği yoktu çünkü böyle bir şey olacağını bilmiyorduk. Biz bu vatanın evladı onlar da bu vatanın evladı, yetiştirdiğin evladın diye düşünüyorduk. Biz kavgaya gitmedik ki oraya, insanların elinde bayrak vardı sadece. Onlar bize kurşun sıktı. Ama yine diyorum ben "bize kurşun sıkanlar bizim evlatlarımız değildi." Bizlere kurşun sıkanların yüzleri maskeliydi. Üstelik Mertcan'a yardım eden de askerdi.

Eşinizin şehadet haberini ne zaman aldınız?

Beş gün sonra öğrendim. O gün eşimi direk yoğun bakıma almışlar. Kafasından yaralanmış zaten. Ben cenazesine bile katılamadım çünkü yaram açıldı. Oğluma hiç söyleyemedik. Çünkü üç gün yoğun bakımda kalmıştı ve çok kan kaybetmişti. Çok büyük bir tehlike atlattık biz milletçe. Eğer iki yüz kırk şehitle ve yaralılarla böyle bir şeyi atlatabildiysek ve kurtulabildiysek ne mutlu bize. Eşim öldü, hüznümlüyüm ama gururluyum şehit eşi oldum. Gazi anne-

"Bildiklerimiz tanıdıklarımız dokuz tane şehidimiz var. Aynı zamanda tanıdığımız, bildiğimiz, komşumuz, akrabamız birçok da yaralımız var. Yani nasıl anlatayım anlatılmaz yaşanır derler ya aynen öyle bir şey böyle üzücü bir süreç yaşadık."

siyim aynı zamanda da kendim de gaziyim. Onun için de gururluyum, mutluyum çok şükür.

15 Temmuz'un kahramanlarından biri Ankara'nın Kazan ilçesiydi. Komşularınızdan ve tanıdıklarınızdan yaralanan ve şehit olan var mı?

Komşumun oğlu on dokuz yaşlarında idi, Ağustos'ta askere gidecekti. O da şehit oldu. Karşı komşumun gelinin kardeşi yetim ve öksüz büyümüştü, o da şehit oldu. Aynı zamanda kızım gibi sevdiğim tanıdığımın kardeşi şehit oldu ve iki yetim bıraktı geride. Köyün muhtarının biri de şehit oldu. Hani bildiklerimiz tanıdıklarımız dokuz tane şehidimiz var. Aynı zamanda tanıdığımız, bildiğimiz, komşumuz, akrabamız birçok da yaralımız var. Yani nasıl anlatayım anlatılmaz yaşanır derler ya aynen öyle bir şey böyle üzücü bir süreç yaşadık.

Bundan sonrası...

Nasıl diyeyim, bilemiyorum. Allah, ortalığa dirlik düzen versin. Cumhurbaşkanımızı başımızdan eksik etmesin. Rabbim her zaman bize de onun yanında olmayı nasip etsin. Dualarımızla hep birlikte yaşamayı nasip etsin.

Bu gazi hanımın duasına katılmamak mümkün mü? Âmin diyoruz bu duaya ve dualara biz de, ölümün, ayrılık ve hüznün yanında haklı bir gururun, asaletin ve vatan sevgisinin sindiği bu evde...

Affedilmeyen haram

KUL HAKKI

İBRAHİM ETHEM ÖZER

Rasul-i Ekrem Efendimiz (s.a.s.) hastalığının en şiddetli olduğu bir günde ashabıyla helalleşmeyi arzu etti. Bir taraftan Hz. Ali (r.a.)'ye diğer taraftan da Fazl bin Abbas (r.a.)'a dayanarak güçlükle ayağa kalktı ve mescide gitti. Minbere çıkıp oturdu. Hz. Bilal'e de (r.a.) şu emri verdi:

"Halka ilan et, mescitte toplansınlar. Onlara vasiyet etmek isterim. Bu benim son vasiyetim olacaktır." Hz. Bilal emri yerine getirdi. Bir anda toplanan halkı mescit almaz oldu.

Rasul-i Kibriya Efendimiz, Allah'a hamt ve senadan sonra ashabı kirama şöyle hitap etti:

"Ey insanlar! Sizden ayrılma vaktim oldukça yaklaşmıştır. Sizden birine vurmuşsam, işte sırtım gelsin vursun. Birinizin malını almışsam, gelsin hakkını alsın. Sakın hak sahibi, 'Şayet kısas talebinde bulunursam, Rasulüllah bana darılır' diye düşünmesin! Bilmelisiniz ki, benden hakkını isteyene darılmak benim fitratımda yoktur. Benim yanımda en sevimliniz, hakkı varsa, gelip benden onu isteyen kimsedir. Yahut kakkını helal edendir. Ben Rabbimin huzuruna üzerimde kul hakkı olmadan varmak istiyorum..." (Tabakât, 2:255; Taberî, 3:191; İbn-i Kesîr, Sîre, 4:257.)

Kul hakkı her Müslüman için hassas konulardan biridir, kırmızı çizgilerindendir. Olmalıdır da... Bunun için çok duyarlı davranmalı ve pür dikkat kesilmelidir. Bir anne veya babanın çocuğuna herhangi bir zarar gelmesinden korkması gibi...

Zulme uğrayan insan sahipsiz olmadığını, Allah (c.c.)'ın yanında olduğunu ve bir gün mutlaka bu zulmün karşılıksız kalmayacağını bilerek biraz da olsa rahatlar. Zira kul hakkını ancak kul affeder. Müslüman her an uyanık hâlde olmalı ve ona göre hareket etmelidir. Çünkü her başlanan yeni gün yeni bir imtihandır.

Günümüzde daha sık karşılaştığımız kul hakkı ihlalleri, farkına varılamayacak derecede büyük boyutlara taşınmış durumda.

Umuma ait olan yol ve caddelere çöp atmak, gereksiz yere korna çalmak, egzoz gürültüsü çıkarmak, müziğin sesini fazla açarak insanları rahatsız etmek, kırmızı ışıkta geçmek, herhangi bir sırada sırasına riayet etmemek, gıybet etmek, devlete ve kamuya ait malları ücretini ödemeden kullanmak, adaletli davranmamak, hırsızlık yapmak, özellikle de yetim hakkı yemek gibi üzümlere söylemeliyiz ki sadece birkaçı olmuş durumda...

Hani dedik ya pür dikkat, işte bunu en güzel anlatan örneklerden birisi olan Bayezid-i Bistami'den nakledilen bir kıssaya kulak verelim:

Bayezid-i Bistami Hazretleri yağmurlu bir havada cuma namazına gitmek için evinden çıkmıştı. Sağanak hâlde yağın yağmur, yolu çamur hâline getirmişti. Yağmur bitinceye kadar bir evin duvarına dayandı. Çamurlu ayak-kabılarını duvarın taşlarına sürerek temizledi. Yağmur yavaşlayınca camiye doğru yürüdü. Bu sırada aklına evin duvarını kirlettiği geldi ve üzülerek;

"Ev sahibi ile helalleşmeden nasıl cuma namazı kılabilirsin? Başkasının duvarını kirletmiş olarak nasıl Allah (c. c.)'in huzurunda durursun?" diye düşündü ve geri dönüp o evin kapısını çaldı.

Kapıyı açan ev sahibi: "Buyurun bir arzunuz mu var?" diye sorunca: "Sizden özür dilemeye geldim." dedi. Adam hayretle; "Ne özrü?" diye sordu. Bayezid-i Bistami de:

"Biraz önce duvarınızı elimde olmadan çamurlu ayak-kabılarımı temizlemek maksadıyla kirlettim. Bu doğru bir hareket değil. Yağmurun şiddeti bu inceliği unutturdu." deyince,

Adam daha da hayretle: "Peki ama ne zararı var? Zaten duvarlarımız çamur içinde. Sizin ayağınızdan oraya sürü-

len çamur bir çirkinlik veya kabalık meydana getirmez." dedi.

Bayezid-i Bistami: "Doğru ama bu bir haktır ve sahibinin rızasını almak lazımdır." diye cevap verdi. Adam: "Size bu inceliği ve kul hakkına bu derece saygılı olmayı dininiz mi öğretti?" diye sorunca: "Evet dinimiz ve bu dinin Peygamberi olan Muhammed Aleyhisselam öğretti." diye cevaplandırdı. Adam bu durumdan oldukça etkilenmiş olsa gerek:

"O hâlde biz niçin bu dine girmiyoruz?" diyerek kelime-i şehadet getirip Müslüman oldu.

Kul acele etmeli, kimlerin bana hakkı geçti acaba diye düşünerek muhasebe yapmalı ve gururunu bir tarafa bırakarak kimden olursa olsun helallik almalıdır. Hem de yarına bırakmayarak... Artık geçti, unutmuştur veya çok zaman geçti gibi düşüncelere kapılmayarak harekete geçilmelidir. Zira samimi Müslüman için Peygamberimiz (s.a.s.)'in hadis-i şerifi hak yemenin ne kadar büyük bir yanlış olduğunu bizlere göstermektedir;

"Kim bir kul hakkı yemişe derhal o kardeşi ile helalleşsin. Çünkü (kıyamet günü) dirhem de geçmez, dinar da. Böyle olunca o (hak yiyen) kişinin sevapları alınır o adama yüklenir. Eğer sevapları yoksa o hakkını yediği adamın günahları buna yüklenir." (Buhari, Rikak, 48.)

SELMAN KAYABAŞI İLE TARİH VE TARİHİ ROMANLAR ÜZERİNE

Okuduğum kitapları, yazacağım konuları, seyahat edeceğim şehirleri seçerken bir derdin peşinden gidiyorum, bu dert de özellikle Türk Müslüman Devleti'nin hâkimiyetinden çıkan coğrafyaların derdi, o dertle dertlenmek benim kul olduğumu, Müslüman olduğumu bana hatırlatıyor.

H

ocam biraz kendinizden bahseder misiniz? Selman Kayabaşı kimdir?

Zonguldaklıyım. Boğaziçi Üniversitesi'nde tarih eğitimi aldım. Sonrasında yayıncılık dünyasında çalışmaya başladım. Özellikle "Teşkilat" kitabım ile tanınmaya, bilinmeye başla-

dım. Orada işlenen teze millet olarak sahip çıktığımız için bu tezin ve kitabın, yazarın isminin önüne geçmesini ben büyük bir sevinçle karşılamıştım.

Kitap çalışmalarına devam ediyorum. Okumak, okuduğum konuların geçtiği coğrafyalara seyahat etmek ve sonrasında bunları yazmakla geçiyor ha-

1983 yılında Zonguldak'ta dünyaya gelen Selman Kayabaşı aslen Devrekli'dir. İstanbul Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun olan Kayabaşı, öğrencilik hayatında editörlük ve ardından haber müdürlüğü yapmıştır. 2005 senesinde ise ilk kitabı olan Kafkas Ruleri'ni yayımlamıştır. Senaryo ve danışmanlık çalışmaları da yapan yazar, çekimleri devam eden Karatay Medresesi'nin hikâyesini anlatan "Direniş Karatay" isimli sinema filminin senaristi; Sultan Abdülhamid'in hayatını anlatan "Payitaht Abdülhamid" isimli dizinin konsept danışmanıdır.

yatım. Bazı dizilere ve sinema filmlerine konsept danışmanlığı yaptım ve yapıyorum. Bunlardan bir tanesi şu an Konya'da çekimini yapacağımız Karatay Medresesi'nin hikâyesini anlatan "Direniş Karatay" isimli sinema filmi diğeri de Sultan Abdülhamid'in hayatını anlatan "Payitaht Abdülhamid" isimli dizimiz.

Sinema filmi ve dizi çalışmaları yanında tarihimizle ilgili roman çalışmalarına da devam ediyorum.

Şiirden tiyatroya sanatın farklı alanları ile de ilgilisiniz, çalışmalarınız, eserleriniz var. Tarihe ilginiz ne zaman ve nasıl başladı? Diye merak ediyorum.

İnsan bir vakte kadar merakla bazı şeylerin üstüne gidiyor ben de hem ortaokulda hem de lisede kompozisyon ve şiir yarışmalarına öğretmenlerimin teşviki ile katıldım. Ve yazdığım şiirler ve kompozisyonlar da beğenilir takdir görürdü. Yarışmalardan dereceler alırdım.

Şiir yazan insanın herhalde dertli olması gerekiyor ki benim de hem lise de hem de üniversitede dertli bir adam olarak şiir yazmışlığım vardır. Hâlâ bazen şiir yazarım. Bugün katıldığımız söyleşilerde gördüğümüz bir manzara var o da herkeste bir "Allah var gam yok" inancı var. Benim hayatım bunun tersi yönde işledi. Ben "Allah varsa gam da vardır" inancındayım yani bir Türk ve Müslüman olarak benim bir davam olduğu, davanın peşinde gitmem gerektiği, bunun da bende Allah'a olan inancımdan kaynaklanan bir dert hâline geldiğini düşünüyorum. Okuduğum kitapları, yazacağım konuları, seyahat edeceğim şehirleri seçerken bir derdin peşinden gidiyorum, bu dert de özellikle Türk Müslüman Devleti'nin hâkimiyetinden çıkan coğrafyaların derdi, o dertle dertlenmek benim kul olduğumu, Müslüman olduğumu bana hatırlatıyor.

Yazdığım şiirlerde de aslında "Allah varsa dert vardır" inancından yola çıkarak içimde birikmiş olan dertleri yazıya dökmeye çalışıyorum.

Kitaplarınızı Kudüs, Horasan, Saraybosna gibi olayların geçtiği yerlerde yazıyorsunuz. Burarlarda çok etkilendiğiniz hadiselerden birisini paylaşır mısınız?

Tabii Kudüs, Saraybosna, Köstence, Lodos dediğimizde aslında bu şehirlerin her birinin bana vermiş olduğu çok güzel ilginç hikâyeleri vardır. Ama çok etkilendiğim hadiselerden birisini Kudüs'te yaşamış-

tım. Bu da el-Halil kentinde Hz. İbrahim Camii'ne doğru yürürken bir pazarın içinden geçmiştik. O pazarda küçük küçük dükkânlar vardı ve bu dükkânların önünde 85-90 yaşlarında beli bükülmüş dedelerin bastonlarına dayanarak bir iskemlede oturduklarını görmüştüm. Bu şekilde birçok yaşlı amcanın bu dükkânların önünde oturduklarını görünce; dahası bu dükkânların içinin boş ve satılacak herhangi bir eşya da olmadığını görünce çok merak edip, "Bu amcalar neden burada oturuyorlar?" diye sormuştum. Beni orada gezdiren arkadaşımız şöyle bir açıklama yapmıştı: "İsrail polisi her gün sabah gelip dükkânları tek tek kontrol ediyor, sahibi olmayan bir dükkân görürlerse burayı hemen işaretleyip mülkiyetini değiştiriyorlar, bu dedeler de bu dükkânlarda hiçbir şey satmamalarına rağmen bu topraklar İsrail'e geçmesin, bu dükkânlar İsrail mülkiyetine girmesin diye her sabah gelip namazdan sonra buraya oturup bu dükkânın sahibi var mesajı vermek üzere akşam hava kararınca kadar nöbet tutuyorlar." demişti. Sonra ben oradaki amcalardan birisine Türkiye'den geldiğimizi söyledim ve amca kalkıp benim boynuma sarıldı ve bana: "Evladım! Burada niye oturduğumuzu biliyor musun?" dedi, ben de "evet, topraklarınızı korumak için burada bekliyormuşsunuz." dedim. Amcanın yüzü birden mahzunlaştı, gözleri yaşardı, "bilmiyormuşsun evladım" dedi, "bizim topraklarımızı değil, sizin topraklarınızı koruyoruz" dedi. Bu beni çok etkilemişti ve o zaman Türkiye'nin Orta Doğu'daki, Balkanlar'daki, Kafkasya'daki davasının ne olduğunu daha iyi anlamıştım.

Kitaplarınızda kurgu ile ilgili neler söylemek istersiniz.

Bazı hayalleri gerçek diye, bazı gerçekleri de hayal diye anlatmak gerekiyor. Ben de okurun bazı gerçekleri okuması gerektiğini ama bunu da bir kurgu ile anlatmak gerektiğini düşünüyorum.

Ben tarihçiyim. Hiçbir zaman edebiyatçı olduğum iddiasında olmadım olmayacağım da. Okura yalan söylememek için özel gayret gösteriyorum. Tarihte kurduğum ilişkileri bağlantıları, milletlerimiz, devletlerimiz arasında kurduğum rabıtayı anlatırken tarihi hiçbir şekilde saptırmadan yazıyorum fakat bir roman hâlinde bunu anlattığım için kurgu yapmam gerekiyor. O kurguda da bazı karakterler koyuyorum. Bu karakterlerin bazıları elbette hayal ürünü karakterler oluyor ama benim okurlarım kitaplara baktıkları zaman Enver Paşa'yı okuyorlar, Sultan Abdülhamid'i okuyorlar. Kuşçubaşı Eşref'i

okuyorlar, Mustafa Kemal'i okuyorlar. Bu karakterlerin tarihte ki gerçek karakterler olduğunu zaten biliyorlar. Ben bunlar arasında yaşanmış hadiseleri bir roman olarak anlattığım için hayali bazı karakterlerde koymak zorunda kalıyorum, hayal ürünü olan kısmı bu karakterlerle ilgili kısmı, ama onun dışındaki ortaya atılan tezin belgelerinin var olduğuna dair okura açık bir söz verebilirim.

Sizin "Teşkilat" teziniz var ve bu merak ediliyor. Kısaca anlatmak gerekirse teşkilat nedir?

Teşkilat ile kısaca bir devlet yıkıldığı zaman yeni bir devlet kuran bir kadronun var olduğunu, bizim gördüğümüz yöneticilerle bizim bilmediğimiz isimlerin ortak hareket ettiklerini ve tarihimize bir kopuşun yaşanmadığını, bir devamlılık olduğunu söylüyorum. Selçuklu Devleti'nin yıkılıp Osmanlı Devleti'nin kurulmasında, Osmanlı Devleti'nin yıkılıp Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasında bu teşkilatın, bu yapının etkin olduğunu söylüyorum. Bu söylediğim tez benim afaki olarak ortaya attığım bir kurgu değil aksine yapmış olduğum tarih okumalarından ortaya çıkarttığım bir tezdır. Öncelikle şunu söylemem lazım. Teşkilat kitabında anlatmış olduğum ekibin gizli olduğuna dair ve asla deşifre edilmeyeceğine dair bir genel kanı var, aksine ben teşkilatın çok açık kimlikli olduğunu, aramızda dolaştığını, içimizde olduğunu söylüyor ve anlatıyorum.

Teşkilatı anlatırken kullandığım isimlerin gerçek isimler olması, karakterlerin gerçek karakterler olması, konunun bir taraftan İmam-ı Gazali ve Nizamülmülk'e bağlanması diğer taraftan Sultan Abdülhamid'e ve Mustafa Kemal'e bağlanması aslında benim bu tezi anlatırken hayali bir ekipten veya kendisini gizlemiş olan bir ekipten yola çıkarak anlattığım algısını oluşturuyor ama aksine ben bu kişilerin ve yaptıkları hizmetlerin çok aşikâr olduğunu söylüyorum.

Mesela Selçuklu Devleti yıkıldığı zaman biz ortada yeni bir devlet kurma kararı alan ekiplerin, teşkilatların var olduğunu görüyoruz. Bu teşkilatlar Ahiyan, Bacıyan ve Gaziyan teşkilatlarıdır. Mesela Ahiyan teşkilatında Şeyh Edebalı'yi, Âhi Evren'i, Er-

tuğrul Gazi'nin babası Süleyman Şah diye bildiğimiz Şeyh Süleyman'ı görüyoruz. Gaziyan teşkilatından bildiğimiz en önemli isimlerden biri de Ertuğrul Gazi ve Osman Gazi'dir.

Aynı şekilde Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan sonra başkentinin yabancı devletler tarafından işgal edilmesi, sokaklarında işgal devletlerinin askerlerinin dolaşması ve sultanımızın hür ve bağımsız karar alamıyor olmasından sonra, Osmanlı Devleti'ndeki askeri ekibin yeni bir devlet kurmak üzere

bir karar aldığını ve bu devleti kurmak üzere Anadolu'da bazı komutanları görevlendirdiğini görüyoruz.

Burada gizli kimlikler aramamıza, gizli operasyonlar aramamıza gizli ekiplerin var olduğuna inanmamıza hiç gerek yok. Aksine aşikâr bir şekilde teşkilat dediğimiz yapının yeni bir devlet kurduğunu görüyoruz.

Hocam ilk kitabınız 2005 yılında yayımlanmış. Çok genç yaşta kitap yazan ve okunan bir yazarınız. Özellikle gençler arasında çok sevilirseniz. Gençlere hitap eden bir yazar olarak tarihle ilgilenen gençlere ne tavsiye edersiniz.

Genç arkadaşlara özellikle bizim kim olduğumuzu, geçmişimizi, tarihimizi, misyonumuzu, davamızı çok iyi anlayabilecekleri kitapları ve konuları okumalarını tavsiye ediyorum. Bu coğrafyada yaşayan Türk ve Müslüman'ın Yemen'de yaşayan bir Müslümandan daha fazla sorumluluğu var. Bu coğrafyada yaşayan ve bu tarihi birikime sahip olan bir Müslüman'ın Cezayir'de veya Libya'da yaşayan bir Müslümandan çok daha büyük sorumlulukları var. Ve binlerce yıldır devam eden bu

davanın son muhafızlarıyız. Burada kitaplarımdan birinin de adı olduğu için "Muhafız" kelimesini biraz açmak istiyorum.

Zaferler döneminin sultanı olduğunuzda insanlar sizin isminizin yanında mutlaka bir vasıf eklerler. Mesela Sultan Mehmet Han İstanbul'u aldığı için, büyük bir zafer kazandığı için milletimiz onu "Fatih" diye yâd eder. Ama devletimizin en kritik döneminde devleti korumakla çok büyük hizmet ettiğini düşündüğüm Sultan Abdülhamid için milletimizin verdiği

“

Selçuklu Devleti yıkıldığı zaman biz ortada yeni bir devlet kurma kararı alan ekiplerin, teşkilatların var olduğunu görüyoruz. Bu teşkilatlar Ahiyan, Bacıyan ve Gaziyan teşkilatlarıdır. Mesela Ahiyan teşkilatında Şeyh Edebalı'yi, Âhi Evren'i, Ertuğrul Gazi'nin babası Süleyman Şah diye bildiğimiz Şeyh Süleyman'ı görüyoruz.

bir paye şu an için yoktur. Ben kendi tarih okumalarımda Sultan Abdülhamid'e "Muhafız" adını layık görüyorum. O Sultan ki bizim tamamen yok edilmek istenen tarihi birikimimizi, tarihi misyonumuzu ayakta tutmak için muhafızlık yapmış ve devleti uzun yıllar ayakta tutabilmiştir. Bizim, Abdülhamid'in neyi muhafaza etmeye çalıştığını, Abdülhamid'in ve Türk'ün düşmanlarının da neyi tamamen yok etmeye çalıştığını bütün hücrelerimize yedire yedire bilmemiz, araştırmamız ve buna göre yaşamamız gerekiyor.

Gençlerimizin okuyacakları tarihi geçmişimiz, tarihi birikimimiz ve tarihi tecrübemizle zihinleri yoğrulduğunda çok daha farklı bir sentez oluşturup dünyaya bambaşka bir nizam vaat edeceklerine inanıyorum.

Peki, bu nasıl olacak ve biz çocuklarımıza tarihi nasıl öğretemeliyiz?

Her dönemin farklı araçları vardır. Öncelikle öğretmek istediğimiz şeyi sevdirmek zorundayız bunu biz mesleğimiz gereği bu dönemin araçlarını kullanarak yapmaya çalışıyoruz. Mesela ben Diriliş Ertuğrul dizisinin bu noktada çok faydalı olduğunu, gençlerimiz

üzerindeki tesirinin çok güzel olduğunu düşünüyorum. Mehmet Bozdağ'ı tebrik etmek lazım.

Bizim kahramanlarımızın birer rol model olarak gençlerimizin önüne sinema ile dizi ile oyunlarla çizgi filmlerle konuyor olması tarihi öncelikle sevdirmenin bir aşamasıdır. Biz tarihteki kahramanlarımızı çocuklarımıza sevdirecek onlar zaten sevdikleri şeyin peşinden koşacaklardır. Şimdi çocukların Ertuğrul Gazi'yi sevdiklerini görüyoruz. Ertuğrul Gazi'nin peşinden gitmek istediklerini görüyoruz. Dolayısıyla tarihi sevdirecek argümanları öncelikle çocuklarımıza göstermeli ve çocuğun kendisinin o kahramanlar aracılığı ile tarihinin peşinden gitmesini beklemeliyiz. Tarihi nasıl öğretiriz sorusu ile ilgili ise hikâyeleştirilmiş tarih çocuklarımızın çok daha fazla hoşuna gidiyor. Ben tarihin çocuklara savaşlar ve antlaşmalar üzerinden değil kahramanlar ve kahramanlıklar üzerinden anlatılması gerektiğini düşünüyorum.

Kuru bir şekilde şu tarihte şu, bu tarihte bu olmuştu gibi değil hikâyeleştirilmiş metin ve sohbetlerle çocuğa anlatmanın onlar açısından daha ilgi çekici olduğunu düşünüyorum.

Mesafeyi kaldıran telefonlar

CANAN CEHRİ AKYOL
Diyaret İşleri Uzman Yrd.

Evin en kıymetli, en kolay köşeydi yeri... Sessiz ama derin otoritesi ve cazibesıyla eve gelenleri, özellikle de çocukları etkisi altına aldı yıllarca... Zamanla köşesini yeni emsallerine terk edip "ellerimize" yerleşse de, onun yeri ayrıydı. Eve gelen her çocuğun ilk yöneldiği, çevirdikçe hoş bir ses çıkaran deliklerine parmaklarını sokup büyük bir neşeyle önünde vakit geçirdiği, komşuluğumuzu, birlikte yaşama kültürümüzü destekleyen ahizeli, çevirmeli telefonlar... Onların zamanında henüz mesafe kavramımızı yitirmemiştik. Uzaklardaki sev-

diklerimizle bizi buluştururlardı. Evinde telefonu olmayan komşumuzun beklediği o çok önemli haberi ileterek, komşuluğun vefasını eda eder, kırk yıllık hatırı olan kahvelerin içilmesine zaman ve zemin oluştururduk. Birbirimize sık sık ziyarete gittiğimiz, apartmandaki komşularımızı tanıdığımız, onların hayatına şahitlik ettiğimiz yıllardı. Seslerimiz, suretlerimiz yani kimliğimiz daha net, telefonun zamanımızdaki kıymet ve israfı daha azdı sanki...

İnsana konuşma ve anlama yeteneği verdiği için Yaradan, insanoğlu varlık sahnesine çıktığı

Birlikte yaşama kültürümüzü destekleyen ahizeli, çevirmeli telefonlar... Onların zamanında henüz mesafe kavramımızı yitirmemiştik. Uzaklardaki sevdiklerimizle bizi buluştururlardı.

andan itibaren birbiriyle iletişime geçmenin, derinindekileri karşıdakine aktarmanın çeşitli yollarını bulmuş tarih boyunca. Kimi zaman ateşle, kimi zaman aynaların yansımasıyla, kimi zaman posta güverciniyle mesajını iletmış. Velhasıl iletişim, anlatmak ve dinlemek, insanoğlunun yüzyıllardır mesai harcadığı meselelerden biri. Annesi doğuştan işitme engelli olan, bu yüzden dedesiyle babasının yıllarını işitme engellilerin eğitimine adanmış Graham Bell, annesi gibi işitme engellilerin iletişimine katkıda bulunmak amacıyla başladığı serüvenin sonunda keşfetmiş telefonu. Niyeti ile ulaştığı so-

nucun uyumu tartışılır olsa da insanlığın en büyük icatlarından biri kabul edilmiş telefon. Ahizelisi, tuşlusu, görüntülü-sü, telsizi derken 1973 yılında adeta bir virüs gibi zamanımızı kuşatan cep telefonu icat edilmiş. Martin Cooper icat ettiği bu aracı "İlk cep telefonları bir kilodan ağırdı, bataryası yirmi dakikadan fazla dayanamıyordu. Ancak bu telefonların uzun süre elde tutulmaması açısından iyiydi." sözleriyle anlatırken farkında olmadan çağımıza da bir mesaj göndermiş. Uzun süre elle tutulması mümkün olmayınca, insanın zamanını ve duygularını da hâliyle kendine esir edemez.

Telefonların evlerdeki yeri, cep telefonlarıyla birlikte ilk önce çantalarımıza, küçüldükçe cep-lerimize, ardından ellerimize geçti. Takip edebildiğim son gelişme itibarıyla "bluetooth kulaklıklar" yoluyla kulakları-mıza takılıp kaldılar. Yakında bir gözlük edasıyla yüzümüze monte edilip, tüm gün bakışla-rımızla kontrol edebileceğimiz bir telefonun icat edilmesin-den korkmaya başladım. Cep telefonlarıyla ilgili her gelişme kimliğimizi ve onun yansıma-

Vinton Cerf, işitme engelli olan eşinin di-ğer insanlarla rahat iletişim kurması ama-cıyla başlamış araştırmala-rına. Eşi için başladığı serüvenin, bir gün eşler ve ebe-veyn-çocuklar arası iletişimi temelinden sarsacak bir noktaya gele-ceğini bilseydi nasıl bir önlem alırdı acaba?

Graham Bell'in ilk telefonu. Bell, annesi gibi işitme engellilerin iletişimine katkıda bulunmak amacıyla başladığı serüvenin sonunda keşfetmiş telefonu.

larını etkilese de aile ve sosyal yaşantımızı en çok etkileyen, telefonun içine internetin kaç-masıydı(!) herhâlde.

İnternetin mucidinin, telefo-nun mucidi olan Bell ile yola koyulma amacının aynı oluşu hayli enteresan? Eşine büyük bir sevgi ile bağlı olan Vinton Cerf, işitme engelli olan eşinin diğer insanlarla rahat iletişim kurması amacıyla başlamış araştırmalarına. Eşi için başla-dığı serüvenin, bir gün eşler ve ebeveyn-çocuklar arası iletişimi temelinden sarsacak bir nokta-ya geleceğini bilseydi nasıl bir önlem alırdı acaba?

İletişim yollarımızı güçlendir-mek için icat edilmiş cep tele-fonu, sadece bizi ve hayatımızı değiştirmekle yetinmedi. İnter-netle birlikte mesafe kavramı-mızı da ortadan kaldırdı. Uzak-lar o kadar yakınlaştı ki, hasret ve kavuşmanın mutluluğu yanı başımızdakiler için geçerli kavramlar hâline geldi. Hat-ta kaybolan mesafe kavramı, hasret ve kavuşmayı da be-raberinde götürdü diyebiliriz. "Mesafe kavramı" ortadan kalktıkça uzaklar yakın; aynı

odayı, aynı masayı ve hayatı fi-ziksel olarak paylaştığımız yanı başımızdakiler ise manevi ola-rak uzaklaştı, yabancılaştı sanki. Öyle ki yan yana yürüyen iki kişi birbiriyle sohbet etmek yerine, telefondan uzak mesafedeki(!) arkadaşıyla sohbet etmeyi ter-cih ediyor. Bunun için Çin'de cep telefonu kullanıcılarına ayrı bir yol ayrılıyormuş 2014'ten beri... Acaba biraz telefon bağımlısı mı olduk? Sadece yanımızda-kilere, yakınımızdakilere değil, kendimize de mi yabancılaştık? Kendimizden bahsederken "Ben şunu yapıyorum, şöyle hissediyorum." ifadeleriyle birinci tekil şahısla değil de, "Canan üzgün hissediyor, Canan şuradaydı." ifadeleriyle, üçüncü tekil şahısla yaptığımız açıklamaları nasıl yorumlamalıyız? Bir biz var biz-de, bizden içeride de ondan mı bahsediyoruz yoksa kendimizle tanışıklığımız yakın olmadığı için mi "o" kalıbıyla yazıyoruz? Hayatımıza sesli ve görüntülü reklamlarla giren telefonların, bizi ve değerlerimizi değiştir-melerini, onlara bağımlı hâle gelmeyi farkında olmadan biraz sessiz ve nazik bir şekilde kabul mü ettik yoksa?

Ülke ismi, kendi dilinde "El-Mağrip" yani en Batı'daki yer şeklinde geçse de diğer Avrupa ülkeleri arasında "Müslüman" anlamına gelen "Morocco" ya da "Maroc" olarak anılıyor.

RENKLERİN ÜLKESİ **FAS**

SEHER MERİÇ

Fas'ın gelir kaynaklarının büyük bir bölümünü turizm oluşturuyor. Son yıllarda Kuzey Afrika'nın hatırı sayılır cazibe merkezlerinden biri hâline gelmiş...

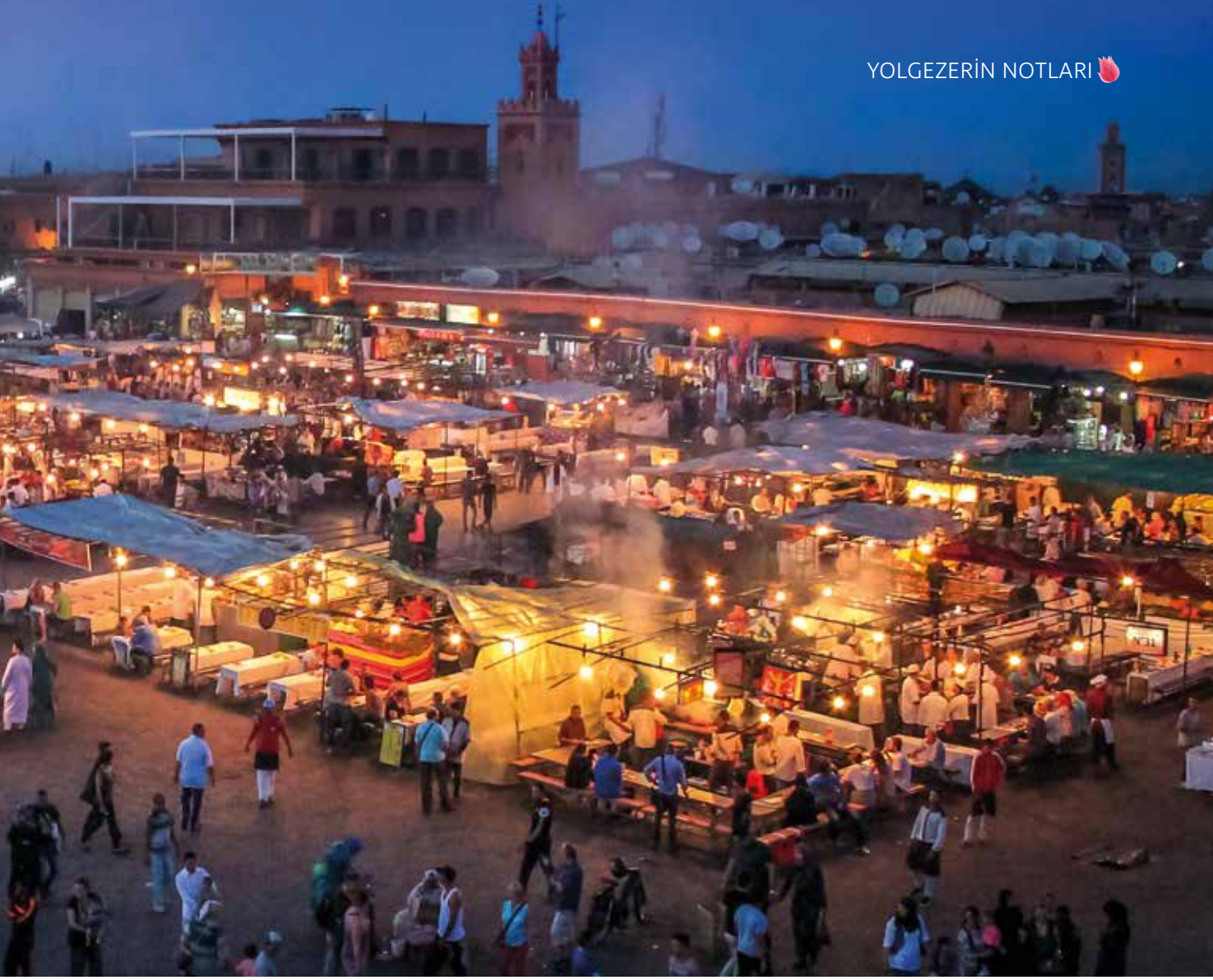
Bundan üç sene önce İspanya'nın güneyindeki Endülüs bölgesinden Cebelitarık boğazına kadar gitmeme rağmen hemen karşımda uzanan, Atlas Dağları, yanı başını saran Sahra Çölü ve renkli kültürüyle Kuzey Afrika'nın çekim merkezi olan Fas'a gidememiştim. Eli mi uzatsam ulaşabileceğimi sanmıştım... Ama aramızda,

Atlas okyanusu ve Akdeniz vardı. Keşke kanatlarım olsaydı...

İşte bu sefer olmuştu... Kanatlarım değil tabii... Sabahın erken saatinde önce İstanbul'a, oradan da Kazablanka uçağına bindim... Eee madem uçaktayım ve burada yaklaşık olarak dört buçuk saatlik bir yolculuğum olacak... O hâlde size biraz Fas'tan bahsedeyim...

Ülke ismi, kendi dilinde "El-Mağrip" yani en Batı'daki yer şeklinde geçse de diğer Avrupa ülkeleri arasında "Müslüman" anlamına gelen "Morocco" ya da "Maroc" olarak anılıyor.

Nüfusunun yarısından fazlasını Arapların oluşturduğu ülkenin yerlileri Berberiler olarak biliniyor. Fas, krallıkla yönetilen bir ülke ve gelir kaynaklarının büyük bir bölümünü turizm

oluşturuyor. Tarım da önemli gelir kaynaklarından biri... Son yıllarda Kuzey Afrika'nın hatırı sayılır cazibe merkezlerinden biri hâline gelmiş...

Uçağımız Kazablanka'ya indikten sonra araçla önce sahil yolundan Rabat'a ulaştık. Kraliyet kenti diye adlandırılan bu şehirde Kraliyet Sarayı, 5. Muhammed anıt mezarı ve Oudaya kalesini gezdikten sonra benim esas merak ettiğim kent olan Fes'e doğru yola çıktık. Fas'a gelmeden önce bu toprakların bu kadar yeşil olduğunu düşünmemiştim... Yol boyunca ülkemizde kaynanadili denen

bir kaktüs meyvesinin özel olarak yetiştirildiği tarlalarla karşılaştım... Yani bizdeki gibi elma bahçesi yerine kaktüs bahçesi yapmışlar... Meyveleri de kırmızı renkte ve dikenli, ayıklaması biraz zor ama tadı için değer...

Yollar oldukça düzgün olduğundan tahmin ettiğimiz zamanda masal kent Fes'e vardık. Aslında kaleden bakıldığı zaman Mardin'i hatırlatan bir yapısı var. Fas'ın kültürel başkenti olarak tanınan Fes ya da Fez dünya üzerinde Orta Çağ İslam mimarisine sahip en iyi korunmuş üç şehirden biri. Eski ve Yeni Fez olarak

Nüfusunun yarısından fazlasını Arapların oluşturduğu ülkenin yerlileri Berberiler olarak biliniyor.

Fas'ın kültürel başkenti olarak tanınan Fes ya da Fez dünya üzerinde Orta Çağ İslam mimarisine sahip en iyi korunmuş üç şehirden biri.

ikiye ayrılan şehrin nüfusu yaklaşık 500 bin civarında. Burada Fas ile özdeşleşmiş pek çok yapı bulunuyor... Az kalsın söylemeyi unutuyordum... Fas'a, kapılar kenti de diyebiliriz... Bu kadar renkli ve süslü kapıyı bir arada görmek gerçekten büyük şans...

Fez şehri surlarla ikiye ayrılmış; surların içinde kalan şehre, Eski Şehir yani Medina deniyor. Burayı çok iyi bilenlerin bile sokaklarında kaybolabildiği bir zaman tüneli gibi... Bu arada hatırlatayım, sakın elinizdeki navigasyon cihazına güvenmeyin... Kaybolmamak için bir rehberle beraber dolaşmak çok daha mantıklı hatta.

Biz de öyle yaptık, rehberimizle adımımızı bu renkler sokağına attık... Medina'ya açılan kapıların birinden içeri girdiğinizde kendinizi bir başka daracık sokakta ya da bir başka kapıda bulabilirsiniz. Yeni yerler keşfedebilir, küçük dükkânlardan alışveriş yapabilirsiniz. Ama burada en önemli şeyin kaybolmak olduğu da unutmamalı.

Fotoğraf: Seher Meriç

Bu eski şehirde 9700 sokak ve tahminen sayıları on üç bini bulan küçücük dükkânlar var. Farklı meslek gruplarına göre ayrı ayrı sokaklar...

Bir de bu gizemli sokaklarda yanınızdan her an geçebilecek olan at ve eşeklere dikkat etmelisiniz. Çünkü bütün taşıma ve ulaşım bu hayvanlarla yapılıyor... Sokak aralarında dikkatli olun ki yıllardır bu sokaklarda taşımacılık yapan bu yorgun hayvanlar işlerini daha rahat yapabilsinler.

Unesco dünya mirası listesine

alınan bu eski şehirde 9700 sokak var bu sokaklarda tahminen sayıları on üç bini bulan küçücük dükkânlar var. Farklı meslek gruplarına göre ayrı ayrı sokaklar... Gökkuşaağı gibi bin bir renkli kumaşların satıldığı dükkânlar, halıcılar, bakırcılar, tahta oymacıları, marangozlar, demirciler ve baharatçıların bulunduğu lâbirent benzeri dar sokaklı çarşılarda yolları karıştırmadan dolaşmak neredeyse imkânsız... Bu arada fotoğraf çekerken muhakkak izin almanız gerekiyor... Ya da yanınıza aldığınız bozuk dinarlardan vermeniz gerekiyor...

Bazı sokaklar ancak bir kişinin geçebileceği kadar dar ve bir tünelden farksız. Bir tanesinden bir kedi ve ben ancak geçebildik. Ayrıca önünüze çıkan her sokakta sanki karşınıza geçmişten, tarihten birinin çıkacağını hissediyorsunuz...

Bu daracık sokaklarda dolaşıp, fotoğraf çekerken birden karşına Karaviyyin Medrese çıktı. Medreseye bitişik olan Karaviyyin Camisi 859 yılında, 'çocukların anası' adıyla bilinen Fatima Muhammad Al-Fihri tarafından inşa ettirilmiş. Dünyanın ilk üniversitelerinden biri olarak kabul edilen Karaviyyin Medresesi ise 1963'te Fas'ın devlet üniversitesi sisteme dâhil olmuş. Karaviyyin Camisi'nin yakınlarındaki Ebu İnaniye Medresesi de Berberi emir Ebu İn'an Faris tarafından, 1351-1356 yıllarında yaptırılmış. Ziyaretçisini mermer ve ahşap işçiliğinin en zarif örnekleriyle büyüleyen Ebu İnaniye Medresesi'nin dikdörtgen biçimindeki avlusu öyle huzur veriyor ki insana, bir türlü oradan ayrılıp dışarıdaki hareketli ve karmaşık

dünyaya yeniden karışacak gücü bulamıyorsunuz kendinizde. Orada oturup saatlerce yapıdaki sadeliği ve inceliği seyredebilirim gibi geldi bana...

Buraya kadar gelmişken meşhur tabakhanelerden bahsetmezsem olmaz... Fez'de kumaş yapım atölyeleri ve tabakhaneler mutlaka ziyaret edilmesi gereken yerlerin başında geliyor. El tezgâhlarında dokunan kumaşların ipliğinin kullanılabılır hâle nasıl getirildiğini bize anlatıyorlar. Fes mavisi denilen renge bayılıyorum. Sanki gökyüzü ellerimizin altında gibi... Zaten burada toprak sarı, gökyüzü mavi...

Meşhur ve dört geleneksel tabakhanelerden en büyüğü olan Chouara Tabakhanesi'ne gidiyoruz sonra. Deriler, topraktan yapılmış büyük havuzların içinde renkli boyalara batırılıp işçilerin ayaklarıyla çiğnenmek suretiyle boyanıyor. Tabakhaneleri seyretmek için başımızı eğerek girdiğimiz bir kapıdan, farklı açılarla yukarı çıkan merdivenlerle bu ortaçağ evlerinin üst katına ulaşıyoruz... Tabakhanelenin ağır kokusunu hissetmeyelim diye girişte, burnunuz için nane yaprakları veriliyor; fakat pek işe yaradığı söylenemez... Eğer çok rahatsız olursanız, aşağıya inmeniz sizin için daha iyi olur... Ama eğer benim gibi kokudan çok etkilenmiyorsanız sorun yok, bol bol fotoğraf çekebilirsiniz... Zaten bende öyle yaptım...

İşleyen hiçbir kuralı olmayan bu sokaklarda, karmaşa kendi içinde düzenini kurmuş... Yaklaşık 4 saat dolaştıktan sonra bir çay salonunda oturup, Fas'ın meşhur nane çayını içerek ve

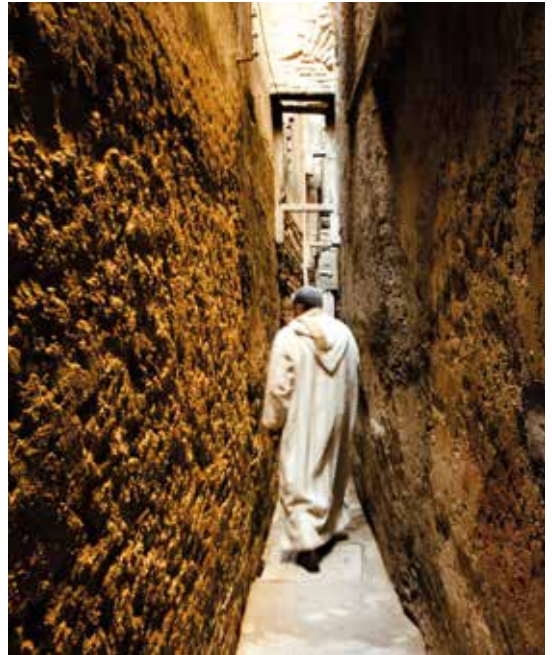

Ziyaretçisini mermer ve ahşap işçiliğinin en zarif örnekleriyle büyüleyen Ebu İraniye Medresesi'nin dikdörtgen biçimindeki avlusu öyle huzur veriyor ki insana, bir türlü oradan ayrılıp dışarıdaki hareketli ve karmaşık dünyaya yeniden karışacak gücü bulamıyorsunuz kendinizde. Orada oturup saatlerce yapıdaki sadeliği ve inceliği seyredebilirim gibi geldi bana...

hamur işi tatlılarını yiyerek yorgunluğumuzu attık...

Gülümseyen insanların yaşadığı ve yüzyıllar öncesinden olduğu gibi kalmış olan Fas'ın medinasında bence tek fazlalık, elektrik kablolarıydı. Tek eksik ise uçan halılar... Kim bilir belki vardı da ben göremedim...

İnanın Fas kenti, bu sihirli ülke için daha başlangıç... Afrika'nın gizemli ülkesi Fas'ta zamanın durduğunu hissedeceksiniz... Bu seyahatim sırasında Kazablanka, Marakeş, Rabat ve Meknes şehirlerini de gezdim... Bence siz de Fas'a giden bir uçak bileti alın ve dünyanın araç girmeyen en büyük kenti olan Fas medinasını kendi gözleriniz ile bir görün... Ve tabii daha fazlasını da...

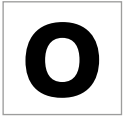
Bazı sokaklar ancak bir kişinin geçebileceği kadar dar ve bir tünelden farksız. Bir tanesinden bir kedi ve ben ancak geçebildik.

BİR MÜCADELE KADINI:

Havle Bint Salebe

YRD. DOÇ. DR. AYŞE ESRA ŞAHYAR

Marmara Ü. İlahiyat Fak. Öğr. Üyesi

Orta yaşlı, fakir bir kadın, sırtında komşusundan ödünç aldığı elbise ile gözyaşları içinde Medine sokaklarını adımlıyordu. Allah Rasulü'nün, derdine bir çare bulacağından emindi. Bunca yıllık evlilik birden bire bir söz ile nasıl bitebilirdi? Senelerce hizmet ettiği, gençliğini verdiği, kendisine boy boy çocuklar doğurduğu adam birdenbire ona sırtını çevirmişti. Ne yapacaktı bu yaştan sonra? Hayır, hayır. Allah Rasulü böyle bir haksızlığa müsaade etmezdi. O değil miydi kadın ve yetim hakları konusunda asla taviz vermeyeceğini söyleyen? Evet, Havle'nin de böyle cahilce bir söz üzerine yuvasının dağılmasına izin vermezdi, vermemeliydi. Üstelik kocası da bir müddet sonra söylediği sözden ötürü pişman olmuş, karısına geri dönmek istemişti. Ama bu dönüş helal olacak mıydı?

Allah Rasulü'nün kapısına vardı Havle. Gözyaşlarını sildi. Yutkundu. Tüm cesaretini toplayıp olan biteni anlatmaya başladı: "Ey Allah'ın elçisi, kocam bana sırtını çevirdi. Artık bana annemden farksızın diyerek beni annesi ile bir tuttu." Bu durum Arap örfünde boşanmak demektir. Diğer bir ismiyle zihar. Zihar, erkeğin eşine, onu kendisine haram kılmak maksadıyla "sen bana ananın sırtı gibisin." demektir. Havle'nin eşi de böyle yapmıştı. Geriye dönüşü yoktu. Oysa Havle boşanmak istemiyor, yuvasını kurtarmak için çırpınıyordu. Daha da ötesi, bu boşama tarzı çok onur kırıcı idi. Yerleşik örf bu sözleri boşama addetse de bir kadın için bir hayli incitici olan bu âdetin İslam dini ile bağdaşan bir yanı olmamalıydı. Kocası da pişman olmuştu. Adam, utancından Peygamber'in huzuruna çıkmak istememiş, bu boşanmadan geri dönüş olup olmayacağını öğrenmesi için onu Rasulüllah'a göndermişti.

Rasulüllah, Havle'nin üzüntüsünün farkındaydı. Ancak yapılacak bir şey olmadığını görüyordu. Kocası Havle'yi boşamıştı. Şefkatle baktı Havle'ye:

- Evs, artık çok yaşlı bir adam, buyurdu. Havle'yi teselli etmek istiyordu. Ama Havle'nin öfkesi bir parça daha kabarmış gibiydi amcaoğlu Evs'e karşı. Zihninden kızgınlığının nişanesi pek çok söz geçiverdi. Allah Resulü Havle'yi durdurmak istercesine:

- Evs hakkında Allah'tan sakın, buyurdu bu kez.

Söylenecek bir şey kalmamış görünüyordu. Bir an sustu Havle. Peygamber, durumu kabullenmesini istiyordu. Ne diyebilirdi? Ne yapabilirdi? Evet, daha üstün bir makama müracaat gerekiyordu. Onu da kocasını da en iyi bilen ve tanıyana. Tüm kadınları ve erkekleri bile, tanıyana, yaratana, yaşatana müracaat... Rabbü'l-âlemine münacat...

Hafifçe mırıldandı Havle:

- Allah'ım, şikâyetimi sana arz ediyorum, dedi.

Bu, yüreğinin derinliklerinden kopup gelen bir duaydı. Allah'ın mazlumlara ahını işiteceğine dair güçlü bir imanla ifade edilmiş bir dua...

Başı önde ayrıldı Hz. Peygamber'in yanından. Rasulüllah'ın hane halkı da olan biteni öğrenmiş, Havle ve Evs adına üzülp ağlaşmaktaydılar.

Oysa Havle'nin şikâyetini âlemlerin Rabbi duymuştu. Onun mücadelesi Kur'an-ı Kerim'de bir sureye ad olmuştu. Allah Teala bu mücadelecı kadın için Mücadele Suresi'ni indirdi:

"Allah, kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikâyette bulunan kadının sözünü işitmiştir. Allah, sizin sürdürdüğünüz konuşmayı (zaten) işitmekteydi. Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.

İçinizden kadınlarına zihar yapanlar bilsinler ki, o kadınlar onların anaları değildir. Onların anaları ancak, kendilerini

Havle'nin mücadelesinin tesiri ile bir cahiliye geleneği ortadan kaldırılmış oldu. Onun hikâyesini konu edinen Mücadele suresi, "mücadelecı kadın" anlamına gelmektedir.

Bu yaşlı Ensari Hanım, Allah katında, Hz. Peygamber ve ashap nezdinde kadınların gördüğü değer ve hürmetin sembolü olarak tarihe geçmiştir. Okunan her Mücadele suresi ile de tekrar tekrar yâd edilmektedir.

doğuran kadınlardır. Şüphesiz onlar (zihar yaparlarken) hoş karşılanmayan ve yalan bir söz söylüyorlar. Şüphesiz Allah çok affedicidir, çok bağışlayıcıdır.

Kadınlardan zihar yaparak ayrılıp sonra da söylediklerinden dönecek olanlar, eşleriyle birbirlerine dokunmadan önce, bir köle azat etmelidirler. İşte bu hüküm ile size öğüt veriliyor. Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.

Kim (köle azat etme imkânı) bulamazsa, eşine dokunmadan önce art arda iki ay oruç tutmalıdır. Kimin de buna gücü yetmezse altmış fakiri doyurmalıdır. Bunlar Allah'a ve Rasulüne hakkıyla iman edesiniz diyedir. İşte bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kâfirler için elem dolu bir azap vardır." (Mücadele, 58/1-4.)

Böylece Havle'nin mücadelesinin tesiri ile bir cahiliye geleneği ortadan kaldırılmış oldu. Onun hikâyesini konu edinen Mücadele suresi, "mücadeleci kadın" anlamına gelmektedir. Havle, Hz. Peygamber dönemi kadınlarının, hakları için verdikleri mücadelenin bir sembolü olmuştur. Bu durum, Havle'ye ashap nezdinde de büyük bir saygınlık kazandırmıştır.

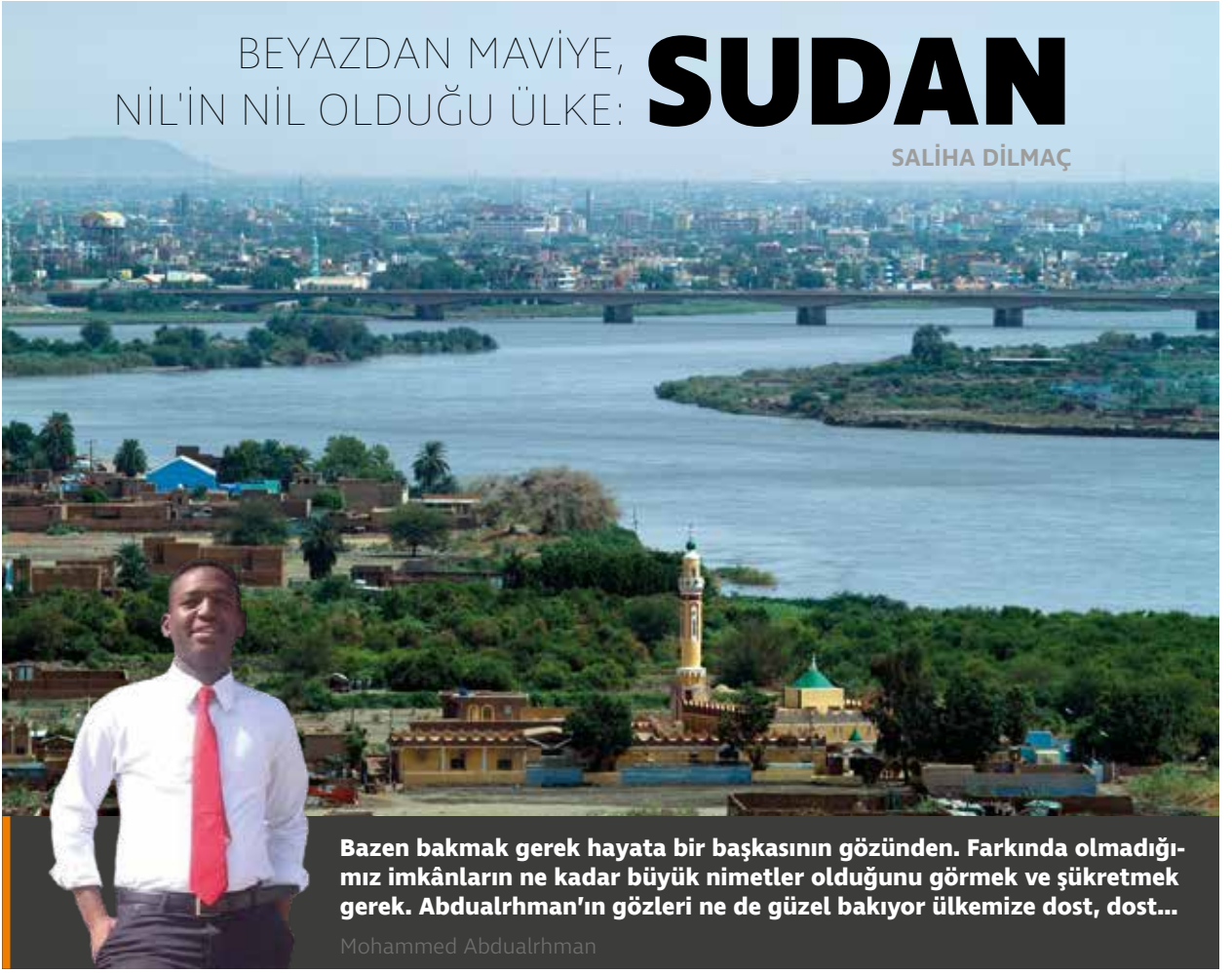
Hz. Ömer'in hilafet günlerinde Havle, Ömer'in karşısına çıkıp halka iyi muamelede bulunmasını tavsiye etmişti. Kendisini uzun uzun lafa tutmasına rağmen Hz. Ömer'in Havle'yi saygıyla dinlemeye devam etmesi etrafındakileri şaşırtmıştı. Hz. Ömer bu yaşlı kadına gösterdiği hürmeti tarihe geçen şu sözlerle açıklamıştı:

"Allah'ın yedi kat göklerin ötesinden sesini duyduğu bir hanıma benim daha fazla kulak vermem gerekmez mi? Benimle akşama kadar konuşacak olsa bile namaz kılmak dışında hiçbir şey için yanından ayrılmam, onu dinlemeye devam ederim."

İşte bu yaşlı Ensari Hanım, Allah katında, Hz. Peygamber ve ashap nezdinde kadınların gördüğü değer ve hürmetin sembolü olarak tarihe geçmiştir. Okunan her Mücadele suresi ile de tekrar tekrar yâd edilmektedir.

BEYAZDAN MAVİYE, NİL'İN NİL OLDUĞU ÜLKE: **SUDAN**

SALIHA DİLMAÇ

Bazen bakmak gerek hayata bir başkasının gözünden. Farkında olmadığı-mız imkânların ne kadar büyük nimetler olduğunu görmek ve şükretmek gerek. Abdualrhman'ın gözleri ne de güzel bakıyor ülkemize dost, dost...

Mohammed Abdualrhman

"Kabileler Sudan'ın her tarafında yayılmış olup, farklı yerlerde yaşar. Özellikle de büyük şehirlerde. Dolayısıyla Sudan hem Afrika ülkesi hem Arap ülkesi gibidir, diyebiliriz."

Uganda'da doğan Beyaz Nil yol aldı, toprakla birlikte hayat taşıdı, medeniyet oluşturdu geçtiği alanlarda. Güneşin ısıltıları, serinliğin ferahlığıyla can verdi, zevk verdi, hayaller yarattı. Etiyopya'dan çıktı Mavi Nil... Arzusu kaynaşmanın, birleşmenin, birlikte yol almanın gücünü göstermekti. Güneşin parıltısını kucağında bir an bile bırakmadan taşıdı, can yoldaşı Beyaz Nil'le buluştuğu yerde onun kucağına bıraktı. Beyaz-Mavi bitti, Nil oldu. Nil olunca büyüdü, güç oldu, şan oldu, nam saldı. Bu kavuşma Sudan'da

yaşandı. Bu ayki misafirimiz Mohammed'in ülkesinde.

"Sudanlıyım, Uluslararası Afrika Üniversitesi Fen Bilimleri Fakültesi Jeoloji bölümünü bitirip, yüksek lisans yapmak için Türkiye'ye geldim. Bir yıl Türkçe eğitimi gördükten sonra Ankara Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği bölümünde yüksek lisans eğitimime başladım. Sudan'ın Hartum şehrinde yaşıyorum, Hartum Sudan'ın başkentidir, aynı zamanda Mavi ve Beyaz Nil nehirlerinin birleştiği nokta Hartum'dadır. Aslında Hartum'un ismi Arapçada "fil

hortumu" anlamına gelmektedir. Sudan'ın üç büyük şehri vardır. Onlar ise Omdurman, Hartum ve Bahri. Bu üç kent birbirine köprülerle bağlıdır. Hartum, yüksek katlı binalar ve modern tesislerle sahiptir. Oldukça sıcak bir şehirdir. Türk arkadaşlardan Hartum'u ziyaret etmek isteyen varsa kış mevsiminde gitmelerini tavsiye ediyorum."

Sıcak şehrin sınırsız insanı Abdualrhman. Nehirler birleştiği, şehirlerin köprülerle bağlandığı ülkenizde kültürler de karışmış, kaynaşmış bir durumdur.

"Sudan hem Afrika ve hem de Ortadoğu'nun adetlerinin, dillerinin ve kültürlerinin çok karışık olduğu bir ülkedir. Çünkü Sudan'da yaklaşık beş yüz kabile var, o kabilelerin çoğunun kendi dili ve kültürü farklıdır. Bu kabileler Sudan'ın farklı bölgelerinde hep toplu hâlde yaşarlar. Bu kabileler birbirinden çok etkilenirler. Örnek verecek olursak, Sudan'ın doğusundaki kabileler hem Sudan'da hem de Eritre'de yaşamaktadırlar. Bati kabilelerinden en meşhur olan For Kabilesi ise Darfor adından gelir. Bu bir aile adıdır. Bu kabileler Sudan'ın her tarafında yayılmış olup, farklı yerlerde yaşar. Özellikle de büyük şehirlerde. Dolayısıyla Sudan hem Afrika ülkesi hem Arap ülkesi gibidir, diyebiliriz."

Ve bayramlar... Her coğrafyada nasıl kutlandığını merak ettiğimiz bayramlarımız. Benzerliklerimiz, farklılıklarımız...

"Bayram gününden önce çarşılara gidilip, yeni elbiseler alınır. Bu esnada her evde geniş bayram temizliği yapılır. Bayram namazından önce erkekler Cellabiye adı verilen geleneksel kıyafeti giyerler ve bayram namazını toplu eda edebilmek için camilere giderler. Bayram namazı eda edildikten sonra camide bulunan her mümin birbirinin bayramını tebrik eder. Sonra diğer bayram tebrikleri için eş, dost, akraba ziyaretlerinde bulunulur, ikramlar yapılır. Bu ikramdan en çok nasibini alan elbette çocuklardır. Büyüklerinden bol miktarda harçlık alırlar. Tabii ki bayram ziyaretlerin-

de dirilerin bayramları tebrik edildiği gibi ölmüşlerin de kabir ziyaretleri ihmal edilmez. Her aile kaybettikleri yakınlarının mezar başlarına giderek bol bol dua okur.

Türk gelenekleri ile Sudan geleneği arasında fark vardır elbette. Giyim kuşamdan, yeme içme tarzına, düşün geleneklerinden sosyal hayata kadar farklılık mevcuttur. Türklerde saygı göstermek için büyüklere elleri öpülür. Bu, çok güzel bir gelenek, hoşuma gidiyor ama Sudan geleneğinde böyle bir uygulama yok.

Yemek yeme usulünde Türkler kaşık ve çatal kullanırken, Sudan kültüründe el ile yemek yenir. Türklerde geleneksel kıyafet vardır, fakat günümüzde serbest kıyafet kullanılmaktadır. Bizdeyse erkeklerde Cellabiye, bayanlardaysa Sevb adı verilen geleneksel kıyafetler sıkça kullanılmaktadır. Türklerde düşünler yaygın olarak iki güne bölünmüşken bizde bu durum bir hafta sürer, hatta köylerde daha fazla sürebilir.

Bizde özellikle cuma günleri kahvaltıda assida ve

Sabaha kadar üç defa ezan okunduğunu duyduk ve sorduk: "Aslında o ezan değil, yani iki ezan var lakin birinci ezandan önce ezanı okuyan kimse güzel bir sesle insanları teheccüde kaldırmak için kısa bir vaaz verir, "kalkın, 2 rekât namaz kılın, o namazlar kurtuluşunuz olsun" gibi çağrılar yapılır.

kurrasa yemekleri yenirken yine Türklerde böyle bir uygulama yoktur. Yine cuma günleri bizde akraba ve sıra ziyaretleri yapılırken Türklerde yine böyle bir gelenek görülmemektedir.

Türkiye'de bulunan neyin Sudan'da da bulunmasını istedi Abdualrhman?

"Türkiye'ye baktığımızda her alanda gelişmiş bir ülke diyebiliriz ve bizim ülkemiz geliştirmekte olan ülkelerden olduğu için Türkiye'de gördüğümüz her güzel şeyi ülkemizde görmek istiyoruz. İster Türk üniversitelerindeki eğitim sistemi, sağlık sektöründeki mükemmel hizmetlerini ülkemizde görmek isteriz. Ülkemizde ciddi bir şekilde sağlık sıkıntısı yaşanmaktadır, bu yüzden özellikle sağlık sisteminizin Sudan'da olmasını isterdim. Ve tabii ki ulaşım sistemini... Türkiye'de çok hoşuma giden ve Sudan'da olmasını istediğim diğer şey belediyelerdeki kültür merkezleri. Gerçekten Kültür Merkezlerinde çok güzel faaliyetler yapılıyor ve insanlara büyük katkı sağladığını düşünüyorum."

Bazen bakmak gerek hayata bir başkasının gözünden. Farkında olmadığımız imkânların ne kadar büyük nimetler olduğunu görmek ve şükretmek gerek. Abdualrhman'ın gözleri ne de güzel bakıyor ülkemize dost, dost...

"Türkiye Sudan dostluğunu daha çok geliştirebilmek için yapacak çok şey var aslında. Örnek verecek olursak üniversiteler arasında öğrenci değişimi programlar yapılmasında fayda var. Ayrıca, belediyelerin dostluğunun artırılması güzel olur. Ve en önemlisi iki ülke arasında vizelerin kaldırılması da iki ülkenin vatandaşlarına seyahatte kolaylık sağlayacak. Sudan'ın bu konuda Türk iş adamlarına ve kim Sudan'da yatırım yapmak istiyorsa ona destek ve kolaylık sağlaması lazım ki iş adamları Sudan'a gidip bizdeki verimli toprak, doğal kaynaklar işletmelerinde iş birliği yapabilsinler. Böylece iki ülkenin dostluğu daha çabuk gelişecektir."

Pek çok insan piramitlerin sadece Mısır'da olduğunu bilir, hâlbuki Sudan'daki piramitler sayı bakımından Mısır'dakilerden daha fazla, çünkü Sudan'da 200'den fazla piramit bulunmaktadır ve tarih olarak çok daha eskidir.

Sudan bugün gelişmekte olan ve büyük potansiyeli bulunan bir ülke olsa da yakın geçmişte çok acılar yaşadı. Bugün Güney Sudan diye tanınan ülkeyi Sudan'dan ayıran süreç nasıl başladı?

"Güney Sudan'ın problemi çok eski, tarihi bir problem, en az 50 yıl devam eden... Çünkü İngilizler, Güney Sudan'ı ayrı bir ülke olarak görüyorlardı ve Güney Sudan'ı Uganda'ya idari olarak bağlamak istiyorlardı. Sudan bağımsızlığını kazandığı zaman ilk hükümet aynı siyaseti devam ettirdi. Sudan'ın ilk ulusal hükümetinin başkanı İsmail Elzahirî'nin ilk konuşmasında Sudan'ın bu kadar farklılığını görmezlikten gelmesi, Sudan'dan sadece bir İslam ve Arap ülkesi olarak bahsetmesi bu çeşitliliği kabul etmediğini göstermiş ve Müslüman ya da Arap olmayan grupları olumsuz etkilemiştir. Sudan'ın her tarafında hâlâ Arap ya da Müslüman kimliğini kabul etmeyen ciddi insan sayısı var. Aslında mücadele

ilk başta, Araplaşmaya karşı idi, fakat Hortum hükümetin 1983'te şeriatı ilan etmesi ile mücadele İslamlaşmaya karşıtlığına dönüştü. Böylelikle Batılı ülkelerin, Vatikan başta olmak üzere desteklerini kazandılar. Sudan'da bir kimlik sorunu yaşanmaktadır. İşte Güney Sudan'ın ayrılmasının gerçek nedeni budur. Ayrılmalarının sebebi Hristiyan olmaları değil, böyle bir ülkede yaşamak istemedikleri içindir. 2011'de Güney Sudan, Sudan Cumhuriyeti'nden ayrılmış ve kendini bağımsız bir devlet olarak ilan etmiştir. Tabii iki ülke ayrıldığı zaman bütün problemlerin ortadan kalkacağı ümidi ile ayrıldılar. Lakin maalesef düşündükleri gibi hiç olmadı ve iki ülke arasında sınırlar gibi bazı problemler hâlâ yaşanmaktadır. Her ülke başka ülkelerin silahlı hareketlerini ve muhalefet partilerini desteklemektedirler."

Burada durup, uzun uzun düşünmek gerek. Barışın kaynağı İslam'ın bir tehdit, bir baskı

olarak algılanmaması için o inanca biraz daha özen göstermek, onu şimdiye kadar anladığımızdan biraz daha anlayabilmek için uğraşmak gerek. Tanımak gerek...

Abdualrhman'a Türkiye'de olan neyin Sudan'da olmasını istediğini sormuştuk. Biz de özendik Sudan'da olan bir şeylere. Sabaha kadar üç defa ezan okunduğunu duyduk ve sorduk.

"Aslında o ezan değil, yani iki ezan var lakin birinci ezandan önce ezanı okuyan kimse güzel bir sesle insanları teheccüde kaldırmak için kısa bir vaaz verir, "kalkın, 2 rekât namaz kılın, o namazlar kurtuluşunuz olsun" gibi çağrılar yapılır.

Sudan'a özgü olan bir diğer şey var ki belirtmeden geçemeyeceğim. Bu konu Sudan'ın eski tarihi ile ilgilidir. Pek çok insan piramitlerin sadece Mısır'da olduğunu bilir, hâlbuki Sudan'daki piramitler sayı bakımından Mısır'dakilerden daha fazla, çünkü Sudan'da 200'den fazla piramit bulunmaktadır ve tarih olarak çok daha eskidir. Mısırdakilerden ana farkı bizim piramitlerimiz küçük, oradakiler ise çok büyük."

Ülkesini seven, köklerine bağlı bu güzel insan neden Türkiye'yi tercih etti?

Türkiye'yi hep merak ederdim, medeniyeti, o büyük tarihini, Türkiye'nin havasını, suyunu, doğal güzelliklerini... Ayrıca üniversite sayısı ve eğitim kalitelerinin artmasıyla birlikte Türk üniversitelerinin her alanda iyi olduğu bugün

herkes tarafından dile getirilmektedir. Üstelik Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları'nın Türkiye bursları ile getirdiği öğrencilerin Türkiye'de eğitim gördükten sonra bilinçlendirilerek, daha sonra bulunacakları pozisyonlarda iki ülkenin ilişkilerinin geliştirilmesi teşvik edilmeleriyle inanıyorum ki her şey daha iyi olacak.

Yine Türkiye Devleti dünyanın her tarafında TİKA ve Diyanet İşleri Başkanlığı aracılığı ile büyük hizmetler veriyor. Hastaneler, okullar, üniversiteler bile yardım olarak sunuluyor. Böyle büyük rol oynayan bir ülke gücü

"Son on yılda Türkiye siyasi anlamda büyük roller üstlendi. Ekonomik, sosyal ve insani yardım hizmetleri kapsamında bütün dünya Türkiye'nin gücünü gördü. Sadece Sudan için değil, bütün Afrika için bir umut olmuştur Türkiye."

gösterir. Bugün pek çok ülke halkı Türkiye'yi lider bir ülke olarak tanıyor. Çünkü nerede mazlum, nerede ezilen varsa tek umidi Türkiye'dir. Bu kapsamda Cumhurbaşkanını Erdoğan'ın Afrika ülkelerine gerçekleştirdiği ziyaretler Afrika halkları tarafından çok seviliyor, çünkü bu ziyaretlerin her birinin ardından Türkiye'nin Afrika kıtasıyla siyasi ve ekonomik ilişkilerini güçlendi. Bu son on yılda Türkiye siyasi anlamda büyük roller üstlendi. Ekonomik, sosyal ve insani yardım hizmetleri kapsamında bütün dünya Türkiye'nin gücünü gördü. Sadece Sudan için değil, bütün Afrika için bir umut olmuştur Türkiye."

Nehirlerin, şehirlerin, kültürlerin kaynaştığı güzel Sudan'ın evladı, umudu, değeri... Beyaz Nil gibi masum, Mavi Nil gibi coşkun Abdualrhman. Sen kilometrelerce yol gitsen de asırlarca sakın hiç yorulma. Sarı içine kardeşliği, sarıl dostuna, kenetlen Nil gibi. Nil gibi yaşat, Nil gibi güçlü ol!

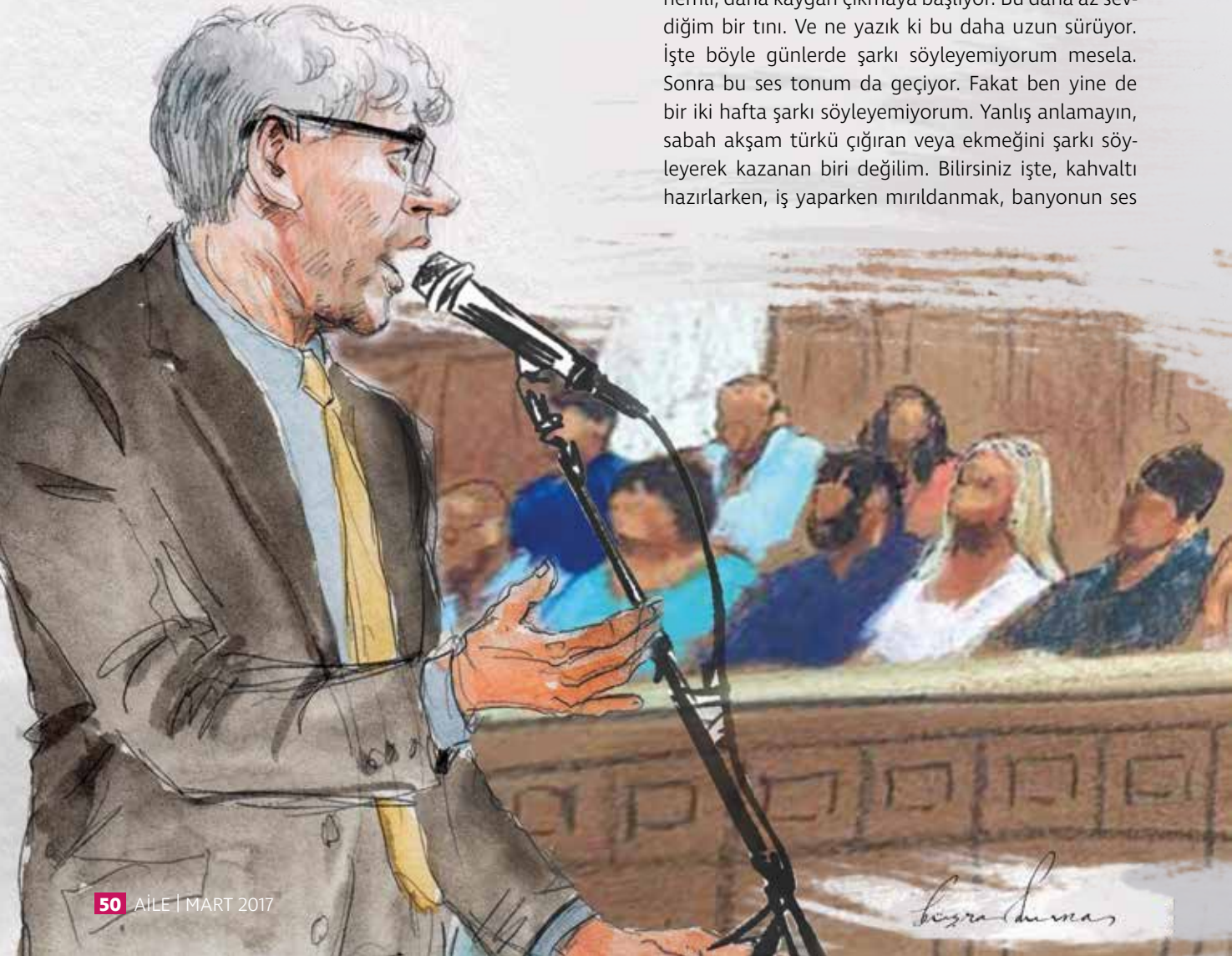
Şarkı Söyleyemem

KULAĞIM NEMLİ

HASAN KARACA

Bazı kuralların insanın dikkatini çekmesi zaman alıyor. Bende grip biraz uzun sürer. Yani geldi mi kış boyu yakamı bırakmaz. Abartıyorum, “geldi mi kış boyu yanımdan ayrılmaz”, demeliyim. Uzun kalmasının karşılığı olarak bana oldukça nazik davranıyor. Mesela çevremde birçok kişide uyguladığı gibi beni yatağa bağlamıyor, gözlerimi şişirip kızartmıyor ve kolumu kaldırmayacak hâle getirmiyor. Daha hafif dokunuşlarla daha uzun süre arkadaşlık ediyor. Bu günlerde gitmek üzere. Çünkü ben de ona gitmesi gerektiğini işaret ediyorum. İlaçlar kullanmaya başladım. İlk geldiği günlerde de yapmıştım, sonraları da, ara ara.

Fakat şimdi daha etkili oluyor gibi. Tabii ben de gribe gereken saygıyı gösteriyorum. Yalnızca semptomatik tedavi yöntemlerine başvuruyorum. Gribi kökünden kazımaya çalışmıyorum veya peşinen grip aşısı olmuyorum. Ona kapımı hiçbir zaman kapatmadım. Neyse ki griple uzun yıllara dayanan arkadaşlığımız üzerine konuşmayacağım. Yalnızca gribin bende yaptığı bir değişiklik bana başka bir olayı hatırlattı. Önce değişiklikten bahsedeyim: Grip sesimi etkiliyor. Evet, herkeste yaptığı gibi. Gelişinin üçüncü, dördüncü gününden sonra sesim pürüzlü çıkmaya başlıyor. Fakat bu rahatsız edici bir durum değil. Aksine o sesimi seviyorum, bakırımsı, kekremsi. Ne var ki bu durum yalnızca birkaç gün devam ediyor. Sonra sesim daha nemli, daha kaygan çıkmaya başlıyor. Bu daha az sevdiğim bir tını. Ve ne yazık ki bu daha uzun sürüyor. İşte böyle günlerde şarkı söyleyemiyorum mesela. Sonra bu ses tonum da geçiyor. Fakat ben yine de bir iki hafta şarkı söyleyemiyorum. Yanlış anlamayın, sabah akşam türkü çığırın veya ekmeğini şarkı söyleyerek kazanan biri değilim. Bilirsiniz işte, kahvaltı hazırlarken, iş yaparken mırıldanmak, banyonun ses

yankılayan fayanslarından faydalanmak gibi gündelik eğlenceler.

Birkaç ay sonra yeniden görüşeceğimizin farkında olarak gribimle ayrılmanın son demlerini yaşarken, aklıma bir opera sanatçısının hikâyesi geldi. Sanatçının adını, yaşadığı yüzyılı sormayın lütfen, o kadarını gripli hâlimle hatırlayamam. Olay İtalya'da geçiyordu ki opera konusuna da bu yakışır. İtalya'da yaşayan opera sanatçımız artık istediği sesleri çıkaramadığını fark etmiş. Bu durum uzayınca da soluğu doktorda almış. Alternatif tıbbı da başvurmuş mu bilmem ama doktorlar, hekimler, uzmanlar ve gittiyse aktarlar çare bulamamış opera sanatçısına. Tabii benden farklı olarak sanatçının kariyeri, şarkı söylemesine bağlıymış. Nihayet soluğu daha az tanınmış bir doktorda almış. Zaten daha az tanınmasa, bu doktora çoktan gitmiş olurmuş. Doktora derdini anlatmış, boğazına, diline, sesinin tellerine yapılmadık müdahale kalmadığından bahsetmiş. Doktor tüm bunları yarım kulakla dinlemiş. Sonra hastasına dönüp, boğazına uğraşmışsınız, ses tellerinizle ilgili bir sorun yok, demiş. Opera sanatçısı buradan da ümidini kesmek üzereymiş ki doktor, sorun kulağınızda, deyivermiş. Ve gerçekten, kulağına yaptığı ufak bir müdahale ile sanatçımız eski yeteneğini yeniden kazanmış.

Benim de sesim düzelip şarkı söyleyemediğim günlerde hâlâ kulaklarım tıkalı oluyor işte. Ses, yalnızca söylemekle değil işitmekle de ilgili. Ve bu bir kural. Birçok olay kendinin dışında bir konuyla ilgili. Mesela grip, yalnızca kulak, burun, boğazla ilgili değil. Bambaşka bir hastalık. Fakat biz onu yalnızca KBB düzeyinde tedavi ediyoruz. Yalnızca belirtilerini gideriyoruz, ilacının kutusundaki ifadesiyle: Semptomatik tedavi. Aynı durum hayatımızın birçok alanında geçerli. İyi fotoğraf çekemememiz makinemizin kötü veya objemizin çirkin olmasıyla ilgili değil, gözümüzle, bakamıyor olmamızla ilgili. Çayın tadının kötü olması her zaman çaydan veya çaydanlıktan kaynaklanmıyor, çoğu kez tatma duygumuzun yeterince gelişmemiş olması bunda etkili. Otobüsün geç kalması çoğu kez otobüs şoförünün suçu değil ve bazen bir kazada kazayı yapan araç sahibi değil, yolun eğimini yanlış hesaplamış olan tanımadığımız bir mühendis veya şeritleri eksik çizen belediye çalışanı sorumlu. Fakat biz yine de cezayı araç sahibine kesiyor, öfkemizi otobüs şoförüne yansıtıyor, faturayı çaydanlığa çıkarıyor, suçu fotoğraf makinesinde buluyor ve tedaviyi burun boğaza uyguluyoruz. Bütün bunlar nereden aklıma geldi demeyin. Gripli hâlimle nane limon içiyorum. Televizyon açık. Çocuklarımızın neden kitap okumadıklarını konuşuyorlar.

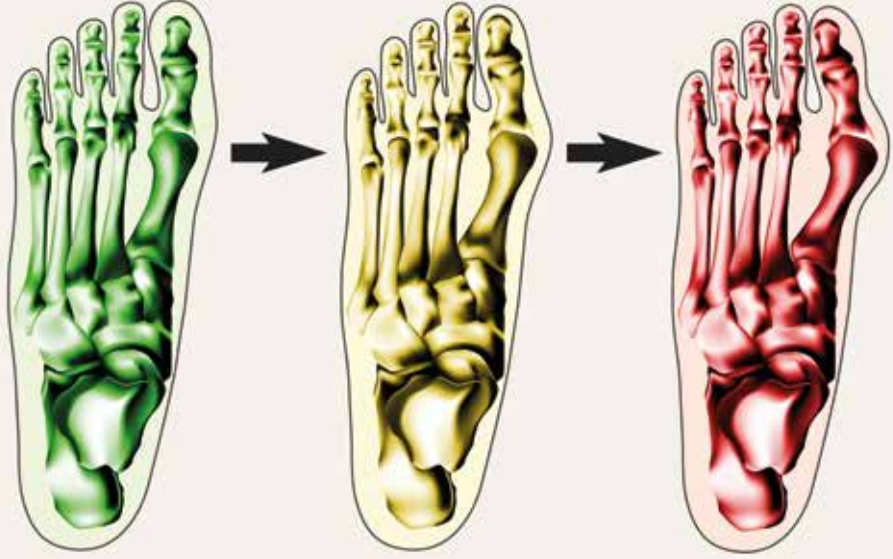

Halluks Valgus

nasıl bir rahatsızlıktır?

PROF. DR. ALPER GÖKÇE
Ortopedi ve Travmatoloji Uzmanı

Başparmak iç kesiminde çıkıntı oluşurken parmak zamanla kısalır. Başparmak kendi eksenini etrafında ayağın içine doğru dönerek yan tarafında nasır şeklinde ciltte kalınlaşma gözlenir.

Ayak başparmağı eğriliği veya tıbbi adı ile "Halluks valgus" hastalığı çevremizde belki de bizzat sizde ayak başparmağının iç tarafında zamanla oluşan bir şekil bozukluğudur. Ayak başparmağında ek bir kemik oluşumu veya çıkığı değildir!

Edimsel özellikler taşır, çok nadiren doğumsal şekillerine/türlerine de rastlanmaktadır. Ayak iç kısmında tarak kemiğinin başparmak ile yaptığı eklemden gelişen yumuşak doku, denge değişikliklerinin ta-

kip eden süreçte eklem yapısını bozması ile başlar. Zamanla eklem yüzeylerinde de kıkırdak yapının bozulması deformasyonu artırır. Başparmak iç kesiminde çıkıntı oluşurken parmak zamanla kısalır. Başparmak kendi eksenini etrafında ayağın içine doğru dönerek yan tarafında nasır şeklinde ciltte kalınlaşma gözlenir. İlerleyen dönemlerde içeriye doğru açılanma yapan parmak kısalır ve diğer dört parmağın üzerine doğru yaslanır. Başparmağın çevresi kızarır ve şişer ağrı başta olmak üzere yürümeye zorluk ve fonksiyon kayıpları ile karşımıza çıkar.

TEDAVİSİ

Hastalığın ilerlediği durumlarda tedavi, karşılaşılan deformasyonun ciddiyeti, hastanın yaşı, beklentileri ve ayağın durumuna göre planlanır. Kemiklerde deformasyon oluştu ise cerrahi tedavi seçilmelidir. Tanımlanmış onlarca ameliyat çeşidi bulunmaktadır. Erken dönemde

hastalık fark edildiğinde basit bantaj ve parmak arası makaraları ile bu işi çözmek mümkün olabilirken yine erken dönemde basit yumuşak doku prosedürleri uygulanmaktadır. Kemik birleşimleri için içine karıştığı ağır formlarda etkilenen kemik ve eklem sayısına göre tedavi derecesi

ŞİKÂyetler

Dışarıdan bakınca şekil bozukluğu ön plana çıksa da hastaların ilk ve önemli şikâyeti ağrıdır. Ağrı parmağın ayakkabının içine girdiği zamanlarda özellikle tetiklenir. İlerleyen dönemlerde yürümeyi de engelleyecek boyutlara ulaşır. Ayak başparmağı bahsedildiği gibi önce açılır açılır ve eğilirken kısalır. Bunun sonucunda ayağın ön kısmında bir genişleme meydana gelir. Ön ayağındaki diğer kemiklerde yavaş yavaş dışa doğru esnemesi ile tüm ayak eklemlerinde ve onları oynatan tendon adı verilen kirişlerin yuvalarında yer değiştirmelere neden olur. Ayak parmakları düzgün yukarı aşağı yönlü hareketini yapamazlar kendi üzer-

lerine katlanamazlar. Hatta parmağın itmesinde güç kaybı olur. Hastaların yürüyüşü doğal yürüyüş paterninden uzaklaşarak yeri tam kavramayan bas-çek şekline dönüşür. Yürüme dışı hareketlerde oturma ve bağdaş kurmada sakınma davranışları gelişir. Yere oturduğumuz zaman da başparmağını yukarıya doğru katlamak zorlaşır. Namaz kılarken son oturuş kısmında ayağın alması gereken şekilde katlanamadığı için bu hastalar oldukça sıkıntılıdır. Son oturuşu farklı şekillerde eda ederler. Ağrılar gece ağrısı boyutunu kazanmaya başladığında ayak kızarıp şişmeye başlar. Ayak eklemi çevresinde şişlikler de eşlik eder.

Ayak yapısını yürüyüşü bozan ayakkabı, alışkanlık ve formlarından sakınılması gereklidir. Erken dönemde parmak arası makarası kullanılabilir. Gece için takılarak ayağa yeniden şekil verecek cihazlamalar erken dönemde faydalıdır. Parmak arası terliklerin de erken dönemde daha sorunsuz kullanım sağladığı bilinmektedir.

KOZMETİK SAĞLIK SORUNU MUDUR?

Özellikle yüzde karşılaşılan şekil bozukluklarında karşı taraftaki kişilerin rahatsızlığı veya kozmetik kaygılar ön planda yer alırken hastayı ayakta hekime getiren sebepler arasında ağrı ve fonksiyon kaybı ilk sırada yer alır. Ayakkabı giymede karşılaşılan zorluklar gün içinde ayakkabı değiştirme ihtiyacı hissedilmesi diğer sıkıntılardır. Eskimiş ayakkabılar da zamanla deformasyona uyacak şekilde esneme gösterebilirler. Yeni ayakkabı giymek âdeta eziyet hâlini alabilmektedir. Her iki ayak simetrik bir şekilde açılanma göstermediği ya da şekil bozukluğu benzeş olmadığı hastalarda aynı numaraya uymayacak ayakkabı bulmakta güçlüklerle karşılaşmaktadır.

KİMLERDE GÖRÜLÜR?

Aslında belli bir sebebi bulunamamıştır. Kadınlarda daha fazla görülmesi ve topuklu ayakkabıların kullanılmasının yaygınlaşması doğrudan sebebi olmasa da hazırlayıcı faktör olarak düşünülmektedir. Topuklu ayakkabı ile ayağın ön/arka yük dağılımında doğal olmayan değişikliklere neden olur. Kuvvet dağılımındaki değişiklikler sonucunda ön ayağa aşırı yük binen ayağın yere doğru uzandığında burulma manevrası ile birlikte düşünüldüğünde eklem bağlarında esnetici etki etmektedir. Ön ayağındaki yükün yüzde elliden fazlası ayak başparmağının üzerinden yere aktarıldığı düşünüldüğünde ayağın kullanım alışkanlıkları hastalığın oluşumu için göz ardı edilmemelidir.

ağırlaşır. Sadece şekil değil aynı zamanda hastalığın diğer bileşenleri de tedavi edilmelidir. Günümüzde son geliştirilen tekniklerle daha pratik ameliyatlara yapmak ve daha başarılı sonuçlar almak mümkündür. Ameliyat sonrası devrede özel ayakkabıların yapıl-

ması ile birkaç gün içinde en ağır ameliyat hastalarının bile yürümesine izin verilmektedir. Bu da kişinin ameliyattan sonra erken dönemde kimseye muhtaç olmaktan tekrar hayatına geri dönmeye imkân sağlar. Bu nedenle etrafımıza baktığımızda daha fazla

sayıda kişinin değişik cerrahi tedavileri tercih ettiğini görmekteyiz.

Halluks valgus tamamen tedavi edilebilen bir hastalıktır. Hastalar hastalığı veya tedavi olup olmayı değil hangi evrede hangi tedaviyi olmayı seçebilirler.

SELÇUKLU'DAN Bacıyan-ı Rum'a KADINLAR

BEKİR ERDEM

Türklerin İslam'ı kabul etmesinden sonra dine ters düşmeyen bazı gelenekleri devam eder. Kadın konusu da böyledir. Ancak bazı anlayışlar da değişmiyor değil. İslam sonrası Türklerde kadın denilince bilinen iki dönemden biri Selçuklular, diğer Osmanlılardır.

Selçuklular döneminde hanedanlara mensup kadınlar, özellikle siyasi ve idari hayatta ağırlıklarını hissettirmişlerdir. Hatunlardan bazıları sarayda sultanın yanında değil, geçici veya devamlı olarak başka bir şehirdeki sarayda kalmışlardır. Sultanla birlikte

otursun veya oturmasın hatunun emrinde küçük çaplı idari ve askerî bir teşkilat, özel bir hazine, özel bir vezir ve diğer görevliler bulunmaktaydı. Hatunlar gerektiğinde bulundukları yerden ayrılarak sultanın yardımına gidiyordu. Terken unvanı ile anılan bu hatunların kendilerine ait yurtlukları, divan teşkilatları, askerleri ve önemli gelirleri olan hazineleri vardı.

Ailede anne nüfuz sahibidir ve görüşleri dikkate alınmaktadır. Fakat Anadolu'ya gelindikten sonra devlet sisteminde birtakım değişiklikler yapılmıştır. Mesela Büyük Selçuklular da olduğu gibi büyük toprak

Bacıyan-ı Rum teşkilatları Türk kültürünün ve İslam anlayışının hanımlar arasında yayılmasını da hızlandırmıştır. Türk kadını hem toplum hem de devlet içerisinde bir değere sahiptir.

parçaları "ıktâ" artık kadınlara verilmez, idari konulardaki rolleri en aza indirgenmiş, aşiretler parçalanarak toprağa iskân edilmeye başlanmıştır. Bu dönemde kadınlar, hanedanlar arasında yapılan evliliklerde başrolü oynamaya başlamıştır ki yapılan evlilikler siyasi amaçlarla yapılır. Bu ise Hanedan üyesi hatuna yapılan bir haksızlık ya da kötü muamelenin o hatunun ailesine yapılmış bir hakaret olarak algılanmasına ve bu durumun iki devlet arasında krize neden olurdu. Bazen etraftaki devlet sultanlarının kızlarıyla evlilikler yapılarak barış ortamı oluşturulmuştur.

Saltanat dışındaki kadınların

durumuna gelince; evin işleri, çocuk bakımı ve yetiştirme yanında, tarımda eşinin yardımcısı, el sanatlarıyla da aile bütçesine ve ekonomiye katkısı kaçınılmazdı.

Osmanlı döneminde ise kadın, aileyi oluşturan en önemli unsurlardan biriydi. Kadının ailede anne olarak yeri her zaman ön planda ve tartışılmaz bir konumda olmuştur. Özellikle kuruluş döneminde konar-göçer bir kültüre sahip olan Türk toplumunda kadınlar, sosyal hayatın içerisinde erkeklerle birlikte daha etkin bir görüntü çizmişlerdir; yaylaya gidiş ve dönüşlerdeki tüm düzenlemeleri de yönetmişlerdir. Bu döneme ait kadın

örgütü Bacıyan-ı Rum teşkilatı ile toplumsal hayatın ayrılmaz bir parçasını oluşturmuşlardır. Anadolu Selçukluları döneminde kurulan bu teşkilat varlığını Osmanlı devletinin ilk yıllarına kadar devam ettirmiştir. Kadınların üretimde ve sosyal hayatta organize olmasını sağlayan bu teşkilatın, Anadolu'daki Ahilik teşkilatının kurucusu olan Ahi Evren'in eşi Fatma Bacı tarafından kurulduğu tahmin edilmektedir. Kuruluş ve çalışma şekli ne olursa olsun, öyle anlaşıyor ki bacılar teşkilatı, toplumda boşluğu ve eksikliği hissedilen bir konuda, düşünülerek ortaya çıkarılmış bir teşkilattı.

Bektaşî menkıbelerinde bahsedilen Fatma Ana (Kadın-cık Ana) ve faaliyetleri ile eski kayıtlarda Kız Bacı, Ahi Ana, Sakari Hatun, Hacı Fatma, Sume Bacı isimli zaviye tesis edenleri ve şeyhlerine rastlanması bu teşkilatın oldukça yaygın olduğunu göstermektedir. Bacıyan-ı Rum teşkilatı içerisinde olan kadınlar tıpkı Ahilikte olduğu gibi sanatlarını gelenek hâlinde sürdürmüşlerdir. Türk kadınları uç bölgelerde savaşırlara da katılmışlardır. Ahilere ait tekke ve zaviyelerde misafir edilen ve barındırılan insanların ağırlandmaları da bunlara aittir. Kimsesizlerin ve yoksulların barındırılması, misafirlerin ağırlanması, kızlarla imece usulü birtakım işlerin yürütülmesi onların görevleri arasında olduğu gibi bacı teşkilatı üyesi olan genç kızlar ve kadınlar erkeklerle birlikte zikir, sema ve sohbet meclislerinde de bulunmuşlardır. Kuruluş döneminde

Anadolu Bacıları, Ahilerin kadınlar kolu olarak sadece mesleki alanda çalışmamış yetim ve kimsesiz genç kızları himayesine almış, onların eğitimleri, ev-bark sahibi olmaları ile de ilgilenmişlerdir.

sultanların eşleri de sosyo-politik hayatın içerisindeydi.

Ahilikte erkeklere, "eline, beline, diline sahip ol" öğüdü verilmişse, Bacıyan-ı Rum teşkilatı içindeki kadınlara da, "aşına, eşine, işine sahip ol" öğüdü verilmiştir. Böylece Anadolu coğrafyasında Türk ailesi temel alınarak sağlam bir cemiyet hayatı oluşturulmuştur. El sanatları arasında yer alan çadırcılık, keçecilik, boyacılık, halı ve kilimcilik, dokuma ve örgücülük, nakışçılık ve çeşitli kumaşların imal edilmesi alanlarına da kadınlar yöneltılmıştir. Anadolu Bacıları, Ahilerin kadınlar kolu olarak sadece mesleki alanda çalışmamış yetim ve kimsesiz genç kızları himayesine almış, onların eğitimleri, ev-bark sahibi olmaları ile de ilgilenmişlerdir. Bunun dışında kimsesiz ihtiyar kadınların bakımı gibi birtakım sosyal hizmetlerde bulunmuşlar, maddi sıkıntı içinde olanlara yardım elini uzatmışlardır.

Bacıyan-ı Rum teşkilatları Türk kültürünün ve İslam anlayışının hanımlar arasında yayılmasını da hızlandırmıştır. Türk kadını hem toplum hem de devlet içerisinde bir değere sahiptir. Günümüz toplumunda zaman zaman görülen kadına karşı şiddet olayları kadınıla erkeğin tıpkı bir elmanın yarısı gibi birbirini tamamlayan parçası olduğunun şuuruna varmamış insanlar tarafından yapılan münferit olaylar olarak değerlendirilmelidir. Zira kültürümüzde kadın ile erkek birbirinin tamamlayıcısıdır. Kadınlara ve kızlara günümüzde de toplum içerisinde hak ettiği değer verilmelidir. Çünkü yeni yetişen nesli eğiten, onları geleceğe hazırlayan da kadınlardır.

Sezai Karakoç, Sütun 2, Fatih yayınevi, İstanbul 1969.

Birlik, İslam'ın en büyük prensiplerinden biri... Çünkü her şeyden önce Allah bir... Ve bütün kâinat sınırsız bir birlikle birbirine kenetli. Sonra da bu birlik, bir olan Allah'ın buyruğuna sınırsız kenetli. Demek ki bütün bir varlık cihanı, birliğin bildirimi.

İslam ki, sulh ve selamet dini, barış dini, varlık dünyasını, birliği bilmeye ve gerçekleştirme-ye çağırarakta.

...

Bütün bu prensipler ve düşüncelerin ışığında, Müslümanlara düşen birinci ödev, birliğe çağıraktır. Aralarında birliğe aykırı ne kadar engel varsa onu ortadan kaldırmaktır. Birbirlerine kaç kapı açmak mümkünse açmaktır.

Her Müslüman öbür Müslüman'a Kur'an ahlakından bir

Her Müslüman, bu birlik ve beraberlik aşkına, öbür Müslümanların önünde kendi benliğini silmelidir. Benlik davasına bir son vermelidir.

nefha taşımaktadır.

Müslüman barış taşıyıcısıdır.

En güçlü savaşçı da Müslümandır. Çünkü onun savaşı da barış içindir.

Her Müslüman tek başına bile bir birlik çağrısıdır.

İki Müslüman bir araya geldi mi, dargınlık buzları ve öç tuzu eriyiverir.

Her Müslüman, bu birlik ve beraberlik aşkına, öbür Müslümanların önünde kendi benliğini silmelidir. Benlik davasına bir son vermelidir.

...

İslam'da insan birinci plandadır, onun yanında eşya çok geri planda.

Eşya yüzünden öbür Müslümana hınç duyan bir Müslümandan, her şeyden önce masum bir vasıta olan eşya utanır.

Gelecekte, büyük hesaplaşma gününde, eşyaların bile aleyhimize şahitlik yapmasından da, en üstün yaratık yani insan olarak biz utanalım.

Mahşer günündeki şahitlerin hafızasından daha keskin, daha yanılmaz hafıza düşünülemez.

Bir Müslümandan değil bir Müslüman, bir insan, bir eşya bile davacı olmamalı ilerde.

Bu yüceliğe ermek için de, İslam'ın sulh ve selamet prensibi üzerine iyice kafa yormak gerek.

Birlik şuuruna ermek gerek.

Kâinattan yükselen birlik türküsünü öz kulaklarla işitecek kadar uyanık olmak; Allah'ın ipine, Kur'an'a, İslam'a sınırsız bağlanmak gerek.

İşte birlik şuuru bu demektir.

"Belki de şahsiyet dediğimiz şey bu, yani hafızanın ambarındaki maskelerin zenginliği ve tesadüf, onların birbiriyle yaptığı terkiplerin bizi benimsemesidir."

Ahmet Hamdi Tanpınar

Saatleri Ayarlama Enstitüsü

HALİL İBRAHİM UZUN

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın sağlığında yayınlanan son romanı olan Saatleri Ayarlama Enstitüsü genel anlamda yabancılaşma sorununa ışık tutar. Ancak bu projeksiyonu kendi alanında yazılan diğer eserlerden farklı bir metotla tutar. Eser, absürt tiyatro yani uyumsuzluk tiyatrosunun bir örneği olarak gösterilebilir. Birbirine zıt, abartılı, ürkütücü tipler, olaylar veya semboller kullanılır.

Romanda anlatımın Tanpınar'ın da kendine has simgeci üslubu ile değiştiği, modernleşmenin etkisi ile iki uygarlık arasında bocalayan toplumun tutumlarını hiciv yani alaycı bir tavırla eleştirildiği görülmektedir. Karakterler üzerinden de tanımlayıcı anlatımlar yapar Tanpınar. Osmanlı'nın modernleşme öncesi son dönemi Abdülselam Bey ile vücut bulurken me-

tafiğin temsili Seyit Lütfullah, pozitivizm Eczacı Aristidi Efendi ile temsil edilir.

Eserde genel kurgu kitaba ismini veren enstitü üzerinden değildir. Ana karakter Hayri İrdal bir nevi hatırat olan bu romanı yazma sebebinin enstitü değil bizatihi kendisi olduğunu en başta ifade eder. İrdal, özünde dış dünyaya kapalıdır, geleneksel bir ortamda büyümüştür ve esasında öyle de yaşamaktadır. Ancak Batılı değerleri çok temelsiz bir sorgulamaya tabii tutsa da kabul eder. Hayri İrdal bu karakteristik özellikleri ile toplumun meşrutiyet sonrası değişimini kendi hayatı ile yansıtır ve hayatını iki döneme ayırır. Hayatını değiştiren pragmatist biri olarak tabir edilebilecek Halit Ayar'ın öncesi ve sonrası.

Saatleri Ayarlama Enstitüsü ve elbette zaman konusuna derin sorgulamalar vardır

eserde. Aynı şekilde realizm, gerçekçilik ve hakikat ayrımı keskin biçimde ortaya konmaya çalışılır. Günümüzde çokça tartışılan "tarih kurgusal/döngüsel midir" yoksa "çizgisel mi" konusu "zaman atıklarınca gibi döngüsel mi" yoksa "bisiklet gibi çizgi şeklinde mi" soruları ile yansıtılır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü adlı romanında, zamana, bireye ve topluma yönelik gözlemler, yukarıdaki sorular ekseninde okura tekrar ve tekrar sorulmaktadır ve romanda geçen saat, bireyin/toplumun içsel ve dışsal zaman algısıdır aynı zamanda.

"Saatin kendisi mekân, yürüyüşü zaman, ayarı insandır..."

Bu da gösterir ki, zaman mekân, insanla mevcuttur."

SERBEST KÜRSÜ

MERVE ÜNALLI

GENÇLERE SORDUK...

HAYATINIZI PLANLAR MISINIZ?

uzmanına SORDUK

NAZLI ÖZBURUN
Uzman Aile Terapisti

Hayat yolda bulduğumuz bir şey değildir. Her gün yeniden bize verilen ve veriliş amacına uygun olarak yaşamamız gereken bir hediyedir aslında. Hayatı yaşarken bir taraftan kontrolümüz dışında gelişen olayları yönetirken bir taraftan da yapmak istediğimiz şeyleri planlamaya çalışmalı amaçlarımızı ve hedeflerimizi yaşadığımız gerçeklikle uyumlu bir şekilde yapılandırmalıyız. Bu noktada ailenin çocuklarına rehberlik etmeleri ve gençlerin de kendi hayatları konusunda kendilerini olayların günlük akı-

şına bırakarak zamanlarını har vurup harman savurmamaları önemlidir.

Planlama yapmak aslında niyet etmektir. Yani hep şu anda yapılırsa da geleceği amaçlar. İnsan geleceğe dair kaygılarından ve belirsizliklerinden esnek planlamalar yaparak mümkün olduğunca kurtulabilir. Planlama yapmak zihnimizdeki karışıklığın azaltılmasına da hizmet eder. Unutkanlık, konsantrasyon sorunu gibi problemleri yaşamamızı engeller. Günü planlamak, kaliteli bir uyku, rahatlamış bir zihin ve beden, vaktinde tamamlanmış işler,

ANNE BABALARINA SORDUK...

HAYATLARINI PLANLAMASINDA ÇOCUKLARINIZA NASIL BİR KATKI SAĞLARSINIZ?

kendiniz ve sevdiklerinizle geçirilecek vakit kazandırır. Planlama çoğu zaman işlerde kolaylık sağlayacağı gibi başarıyı da artırır. Planlanmış bir iş, zihninizi, becerilerinizi daha aktif kullanmanızı sağlar, daha çok araştırarak sonuca ulaşsınız. Planlama, sonuçtan memnun olmanıza paralel olarak özgüven duygunusun da artmasını sağlar.

Hayatınızı uzun vadeli planlamak; ne istediğini, hangi okulda okuyacağını, hangi mesleği seçeceğini, nasıl bir kişiyle evlenmek istediğini düşünerek planlama yapmak, mutluluk

duygusunu, özgüveni artırır. Seçimlerinizden duyacağınız pişmanlığı minimuma indirir. Hayatınızı planlamak, ihtiyaçlarınızın ne olduğunu görebilmenizi sağlar. Tükenmişlik sendromu gibi durumlardan, özellikle iş yaşamınızdaki yoğun stresten sizi korur.

Planlama yapabilmek geleceğinizi garanti altına alıp kaygılarınızı azaltacağı gibi "anınızı" kaçırmamanızı da sağlar. Planlanmış günler, gelecekte de geçmişinizden pişman olmanızı engellediği gibi planlama yapmak iş için ayrılan vakitlerin yanında sadece

kendiniz için ve sevdikleriniz için daha bol vakit sunar. Bu vakti de güzel bir şekilde planladığınızda doyurucu bir sevgi alış veriş, sağlıklı bir iletişim, huzurlu ve mutlu anlar yaşarsınız.

Planı yaparken mükemmel hedefler değil, ulaşılabilir hedefler belirleyin. Her zaman bir B planı daha belirleyin ve yedeğinizde bulundurun. Bu sizi olabilecek hayal kırıklıklarına ve aksiliklere karşı korur. Vaktin nakit olduğunu, gereksiz harcanan her vaktin size nasıl zararlar verebileceğini düşünerek planlarınızı yapın.

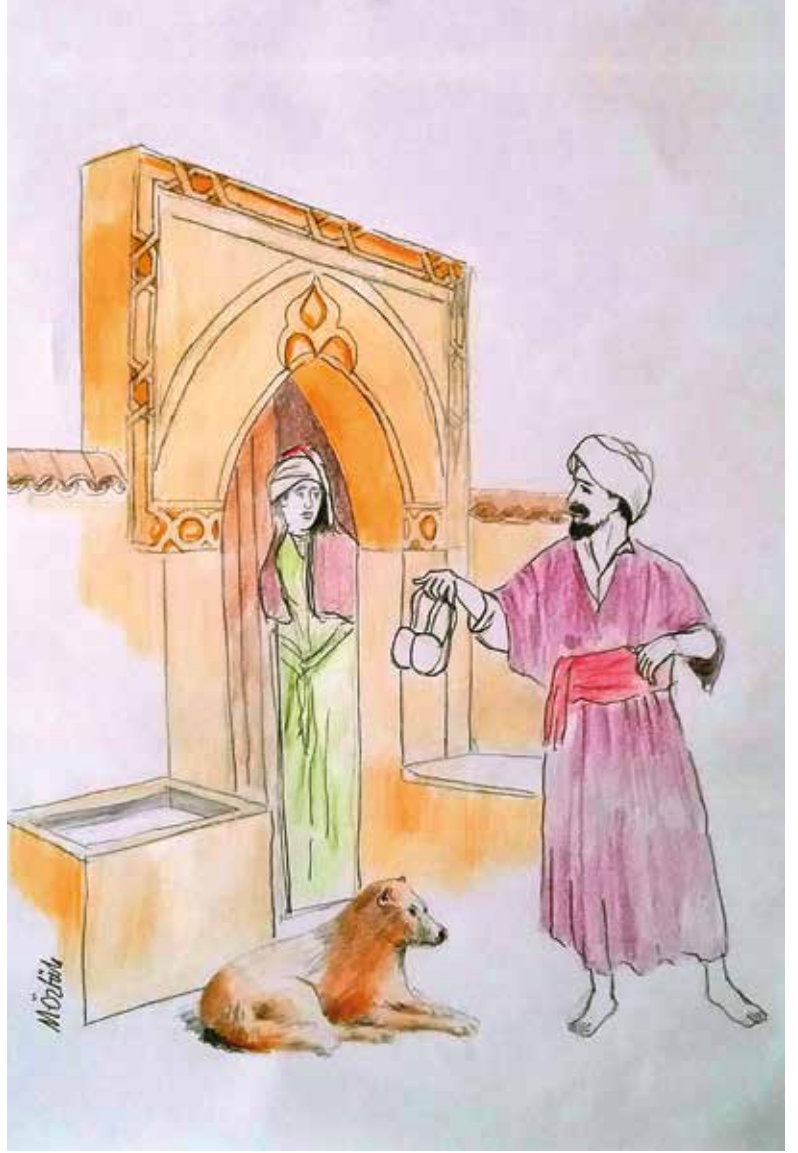
El-Müheymin: Her şeyi görüp gözetten, kâinatın bütün işlerini idare eden, korku ve endişeden emin kılan, kendisine güvenilen...

KISSADAN HİSSE

Cimri

Celaledin-i Rumi anlatır cimrinin hikâyesini: Dünyalıktan nasibi cömertçe verilmiş, ancak gönül fakiri cimri bir adam vardı. Bir gün bu adam camiye gitti. Tam namaza başlarken, "Acaba evden çıkarken kandili söndürdüm mü?" diye düşündü. Hemen evine koşarak kapıyı çaldı. İçerden ses veren hizmetçiye: "Sakın kapıyı açma... Oda da kandil yanıyor, hemen söndür. Kandilin yağı tükenmesin", diye emretti. Hizmetçi: "Peki, kandili söndüreyim, ama kapıyı neden açmayayım?" diye sordu. Cimri adam: "Kapının tokmağı aşınmasın." dedi. Hizmetçi cimri adama hatırlatmak istercesine sordu: "Güzel... Kapıyı da açmayayım. Ama sen camiden eve kadar yürümekle pabuçlarının eskiyeceğini düşünmedin mi?" Cimri: "Düşünmez olur muyum hiç... Buraya kadar çıplak ayakla geldim."

Cimrilik insanın dengeyi bozup aşırıya kaçmasıdır. Aşırılıktan uzak, orta ümmet olmanın gereği orta yolu tutmaktır. Mümin, Kur'an'ın ifadesiyle ne elini boynuna bağlayıp cimrilik eder, ne de çok saçıp savurarak müsriflik yapar. (İsra, 17/29.) O, bu ikisinin arasında dengeyi yakalayan kimsedir. Çalışır kazanır, Rabbinin nasip ettiğine kanaat eder. Kendisine rızık olarak verilenlerden infak eder.

BİR DUA

"Allah'ım! Nimetlerinin yok olmasından, sağlığımın bozulmasından, ansızın gelecek cezadan ve öfkene sebep olan her şeyden sana sığınırım." (Müslim, Rikak, 96.)

BİR İNCİ

Canı terk etmek gerek bu evde canan isteyen,
Kahrı nuş (içmek) etmek gerek dardına derman isteyen... (Akşemseddin)

MEKTUP

Sevgili Diyanet Dergileri;

Sizi -uzunca sayılmayacak- bir süredir takip ediyorum. Daha doğrusu etmeye özen gösteriyorum. Sebepni sorarsanız, doğrudan söyleyeceğim: Çünkü tanımadan önce, sizin varlığınızdaki dahi haberdar değildim. Bırakın elime alıp incelemeyi, yazılarınızı okumayı isimlerinizi bile duymamıştım.

İlk tanışmam da oldukça enteresan aslında sizlerle. Arkadaş ortamında güncel bir mesele üzerine hararetli tartışmalar yapıyoruz; yok böyle, yok şöyle diye... Sonra bir arkadaşım "Aslında bu hususla ilgili falanca hoca yazdığı makalede şöyle demiş" diyerek tartışmayı sükûna erdirecek bir cümle sarf etti. Hâliyle sordum: "Nerede okudun bunu?" Gayet rahat bir edayla: "Diyanet'in dergisinde" dedi.

"Diyanet'in dergisi"...Var mıymış böyle bir dergi. Ne zaman çıkmış, kim yayınlamış, hangi konuları anlatıyor muş soruları zihin trafiğimin yoğun

akıcı bir hâle gelmesine yardımcı oluyordu. Tabii bunca fikir soru cümleleriyle dilimden döküldü. Arkadaşım da epeyce bir süredir sizleri takip ettiğini hatta mobil uygulamanız sayesinde her istediği ortamda size rahatça ulaşabileceğimi de belirtti.

Sonra... Sonra yapılacak listemin ilk sırasına sizinle tanışmayı, daha doğrusu sizi tanımayı ekledim. Meğer ne kadar çok şeyi es geçmişim; Aylık derginizde ele aldığınız güncel ve bir o kadar sarsıcı gündem konularından mı bahsedeyim, kültür-sanat sayfalarındaki zenginlikten mi ya da Aile derginizin birbirinden sıcak yazılarından mı... Bir de mobil uygulama, üstüne de yeni açılan web siteniz diyanetdergi.com... Bir okuyucu olarak insan daha ne ister ki.

Artık sizi her platformda tanıtmaya gönüllü olan sıkı bir takipçiniz daha var.

Sevgilerimle...

YASEMİN ÇALIŞIR Eskişehir

Dergilerinizi ilgiyle takip ediyorum. Hatta evde çocuklarımızla birlikte de okuyoruz. Onlar bulmacaları çözerken takıldıkları soruları bizlere soruyorlar. Hepsinize teşekkürler...

HASAN KARA Yozgat

Ben aslında derginizi yalnızca dini bir dergi sanıyordum. Ama yanılmışım. Meğer edebiyattan tarihe çok geniş bir yazı yelpazeniz var. Her biri de birbirinden ilgi çekici.

Mümkün olduğunca takip etmeye çalışıyorum. Özellikle sosyal medya hesaplarınızı takdir ediyorum. İyi çalışmalar...

FERHAN AKÇA Balıkesir

"**Aile**", ailelerimizi daha da güzelleştiriyor. Birbirinden önemli konuları işlediğiniz için sizlere şükranlarımızı sunuyoruz.

ENES BAYIR Kırşehir

Keşke dergilerinize online olarak da abone olabilsek. Web sitenizi ve mobil uygulamanızı takip ediyorum. Özellikle içerik güncellemeleriniz çok iyi. Yayında ve yapımda emeği geçenlere teşekkürler.

BERK ÜNSAL İstanbul

Yanı başımızda yaşanan ve hüznle takip ettiğimiz Suriye trajedisini "Gök Kubbenin Altından Bir Muhammed Geçti" başlıklı yazı ile dile getiriyorsunuz ve yavrucağın onca derdine rağmen "Elhamdülillah" demesi bizlere kendimizi bir kere daha sorgulattı. Güzel çalışmalarınızın artarak devam etmesi duası ile...

GÜL DEMİR Denizli

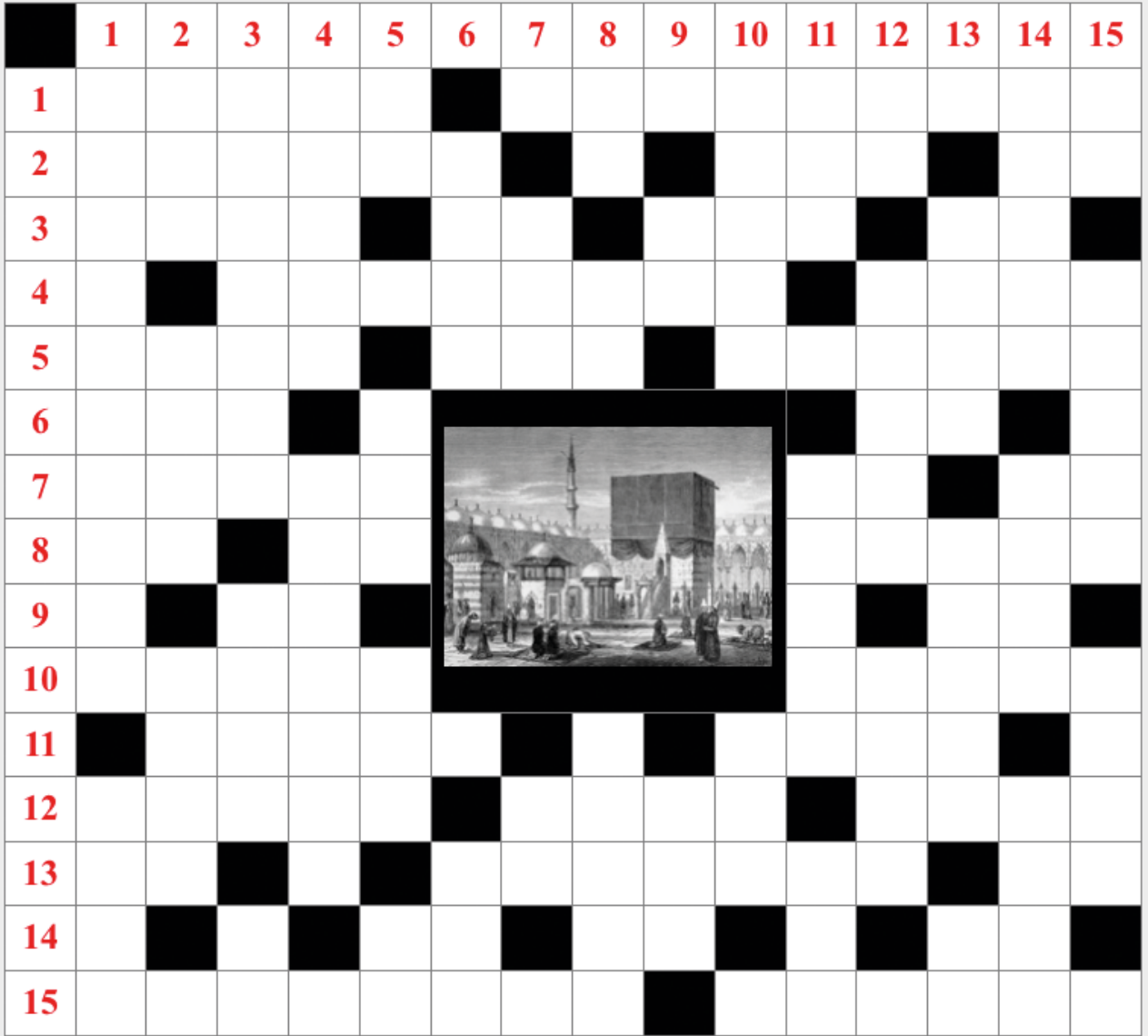
Diyanet Aile Dergisi'ni severek takip ediyorum. Bulmaca çözmeyi çok seviyorum. Aile Dergisi de bu sene bulmacaya yer verdi ve benim için de iyi oldu. Ocak sayısında yenilikler olmuş. Esme nineyi çok sevdim kendi anneannemi hatırlattı. Herkese keyifli okumalar dilerim.

YÜKSEL ATACI Ankara

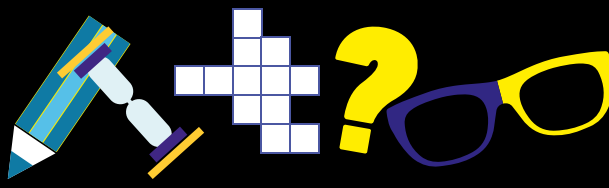
Selamün aleyküm. Birçokları gibi okumayı sevenlerdenim. Bilhassa edebiyat ve İslam'ı güzelce harmanlayan bu yazılarınızı okumak keyif veriyor. Alıp götürüyor bizleri güzel hayallere... Derginiz adeta hoşsohbet bir dost gibi. Böyle güzelliklerin devamını dilerim.

ZEYNEP KARABOĞA Elazığ

BULMACA

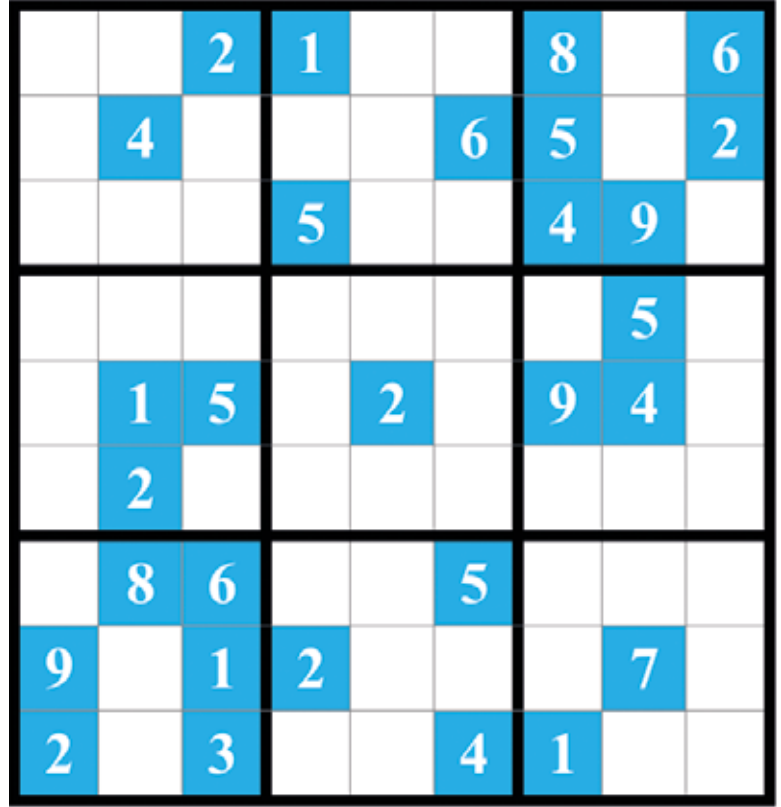

SOLDAN SAĞA **1-** Güç, etki veya beceri bakımından alışılmışın üzerinde olan kimse. – İslam dünyasının en kutsal mekânı, Kâbe. **2-** Mühim olan, ehemmiyetli. – Deniz veya göl suları ile çevrilmiş küçük kara parçası, cezire. – Konumca en yakında olan nesne ya da kişiyi ifade etmek için kullanılan işaret zamiri ve işaret sıfatı. **3-** Güney Fransa'da, Akdeniz sahilinde, Marsilya ile Cenova arasında yer alan, ülkenin en önemli turizm merkezlerinden biri olan şehir. – "Hangi şey?" anlamındaki bir soru sözü. – Arınmış, soyutlanmış. – Hz. Hud'un (a.s.) gönderildiği, ancak peygamberlerini yalanladıkları için helake uğrayan kavim. **4-** Işık vermesi amacıyla saydam bir maddeden yapılmış ve içinde bir ışık kaynağı bulunan; sistemindeki pilden aldığı elektrik enerjisini, ışık enerjisine dönüştüren alet. – Ateş, yalaz, şule. **5-** Ana yola bağlanan yolları ifade etmek için de kullanılan ikinci derecede olan, ikincil anlamındaki sıfat. – Saçı olmayan kişi. – Genellikle ince pamuk ipliğinden dokunmuş, ten üzerine giyilen üst iç çamaşırı. **6-** Selin sürükleyip getirdiği çok küçük taneli çamurlaşmış kum ve toprak karışımı. – Birim zamanda bir kaynaktan çıkan ışık miktarını ifade eden fizik terimi olan lümen sözcüğünün kısaltması. **7-** İçli, acıklı yakarışları, yakınmaları ve melankolik duyguları anlatan şiir türü. – Şaşma, şaşkınlık bildiren bir söz. – Bir bağlaç. **8-** Alfabenin on beşinci harfinin adı, okunuşu. – Tanınma durumu, şan, şöhret. – İsmi çıkarıldığı balıktan alan güzel kokulu, kül renginde bir madde. **9-** Bir şeyi başka şeylere tutturmaya yarayan şerit, bağ. – Bir suç, bir kusuru veya bir hatayı başışlama. **10-** Boşluğu doldurunuz: Bilinen adı Çelebi olan ayrıca Hacı Halife ismiyle de bilinen "Cihannüma" ve "Keşfü'z-zünûn" gibi önemli eserler kaleme alan; tarih, coğrafya, bibliyografya ve biyografya ile ilgili çalışmalar yapmış Türk-Osmanlı bilim insanı. – Orduda görev yapan erden generale kadar herkes. **11-** Ölüm veya bir felaketten doğan acı ve bu acıyı belirten davranışlar, yas. – Ölmüş bir insanı hatırlamak için yapılan tören, ihtifal. **12-** Elektrik akımında şiddet birimi. – Bir işi yapan, eden, işleyen anlamındaki Arapça sözcük. – Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) bir hadis-i şerifinde babadan önce üç kez hakkı olduğunu belirttiği çocuğu olan kadın, ana, valide. **13-** Yemekten emir. – 64 kare üzerinde 32 taşla oynanan, taşların kendine has özel hareketleri gerçekleştirdiği, amacın rakibini mat etmek olduğu, dünyanın en eski ve en çok bilinen

strateji ve zekâ oyunlarından biri. – Kızıl, kırmızı; hile anlamında da kullanılır. **14-** Müzikte bir nota. – Vali yönetimindeki ülke bölümü, vilayet. – Anadolulu Ajansı'nın kısaltması. **15-** İnsanın kötü, güç durumlara karşı koyabilme, kaldırma, katlanma gücü. – İslamiyet'in temel inançları olan Allah'a, onun meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine inanmayı dile getiren söz.

YUKARIDAN AŞAĞI 1- Bir kuruluşun çalışma yöntemini belirleyen kurallar ve bu kuralların yazılı olduğu belge, talimatname. – Kur'an surelerini oluşturan kısımlardan her biri. **2-** Kars'ın merkez ilçesinde, il merkezine 48 km uzaklıkta, Arpaçay boyunda bulunan 11 ila 12. yüzyıla ait bazı İslam mimarisi eserlerini de barındıran 2012'de UNESCO tarafından Dünya Mirası Geçici Listesi'ne dâhil edilen ören yerinin adı. – Toplum içindeki en küçük birlik, familya. – Kamu. **3-** 1868-1876 yılları arasında Ahmet Cevdet Paşa başkanlığındaki bir komisyon tarafından derlenen, bir giriş ve on altı bölümden oluşan ve 1851 madde içeren İslami özel hukuk (medeni hukuk) kuralları kodeksi. – Paylama, azarlama. – Mazlumdaki alındığında aheste aheste çıkacağına inanılan, ses tonuna göre farklı duyguları ifade eden sözcük. **4-** Amel konusu ile ilgili olan, amel konusunun kapsamına giren şey. – Güneş sistemimizdeki gezegenlerin en büyüğü, Erendiz, Müşteri. **5-** Hollanda'nın uluslararası plaka kodu. – Adını ilk ayette üzerine zeytin ile birlikte yemin edilen incir sözcüğünden alan, Kur'an-ı Kerim'in 95. suresi. – Kanat. – Milimetrenin kısaltması. **6-** Eti ve sütü için beslenen büyükbaş hayvanı. – Gümüş. **7-** Arapçada birinci tekil şahıs zamiri. – Müzikte bir nota. **8-** Bir şeyin eksikliğini tamamlamak için ona katılan parça. – Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü. – Cana kıyan, bir başkasını öldüren kişi. **9-** Utanma, utanç duyma, hayâ. – İrlanda'nın uluslararası plak kodu. **10-** Bir işin yapılış yöntemini açıklama ve belirtme. – Karışık renkli, çok renkli, alaca. **11-** Ud sanatçısı. – Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz, kıtır. – Rutubet. **12-** Arapçada "Hayır" anlamına gelen sözcük. – Mana. – Farklı spor dallarında topu yukarıdan aşağıya doğru sertçe yere vurma, küt. **13-** "Her şeyi bilen", "Çok iyi bilen", "En iyi bilen" anlamına gelen Allah'ın güzel isimlerinden biri. – Hükûmet işlerinden birini yönetmek için işbaşına getirilen yetkili, nazır. – En kısa zaman dilimi, lahza. **14-** Gezgin derviş anlamında kullanılan bir isim. – Terazi gözü. – Peygamber Efendimiz'i (s.a.s.) övmek amacıyla yazılmış şiirlerin genel adı. **15-** Derviş selâmı. – Apaçık, açık, belli olan. – Gerçek.

SUDOKU KURALLARI

Oyunun amacı dokuzar hücreden oluşan 9 eşit kutuya bölünmüş bir alan üzerinde sayıları tekrar etmeyecek şekilde dizmeyi başarmak. Her satır ve sütunda 1'den 9'a kadar olan sayıları sadece bir kez kullanarak dizmeniz gerekiyor. Aynı şekilde çizgilerle ayrılmış her kutu içerisinde de 1'den 9'a kadar olan sayılar da sadece bir kez kullanılmak zorundadır. Sudoku, hem zevkli bir bulmaca hem de iyi bir zihin jimnastiğidir. İyi eğlenceler.

ÇÖZÜMLER

RIDVAN ÇELİK

Türkiye Diyanet Vakfı iyilik temalı yarışması sergileme ödülü

"Selamı yayın,yemek yedin ve
Allah (c.c.)'ın size emrettiđi gibi
kardeř olun."

İbn Mâce, Et'ime,1.

BİZİM MEMLEKET

İçinden tanırım ben o elleri,
Onlar ki zahirde viran olurlar;
Ardıçlı dağları, çamlı belleri
Aşanlar şî'rine hayran olurlar.

Orada yaşayan erlerin içi
Bir yaşta yoğurur derdi, sevinci;
Onlar ki sabansız, tarlasız çiftçi,
Davarsız, kavalsız çoban olurlar.

Dökülür köpüklü sular yarından,
Baharlar yaratır kışın karından;
İçenler sihirli pınarlarından
Şöyle bir silkinir, ceylan olurlar!..

Başıboş, kırlara salar tayını,
Elinden düşürmez okla yayını;
Ellere bırakır zafer payını,
Memleket yolunda kurban olurlar...

Faruk Nafiz ÇAMLIBEL

